

YENİ ÇAĞ

- **K. Voröşilof:** Ölümsüz insan
- **Y. Sobçak:** Lenin'in Polonya'da geçirdiğı yıllar
- **S. Hamis – Y. Rozalief:** Lenin ve ulusal kurtuluş hareketi
- **E. Nizami:** Pakistan halkının savaşından alınacak dersler
- **N. K. Krişnan:** Hindistan'daki olaylar
- **L. Besera:** Lâtin Amerika devriminin karakteri

Özel sayfalar

Devrimci strateji ve taktik karşısında

Ulusal demokratik devrimcilerin tutumu

12 (66)

Aralık

1969

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

ÇAĞDAŞLARI LENİN'İ ANLATIYOR

Dergimiz, dünya komünist ve işçi hareketi militanlarının Vladimir İliç Lenin'e dair anılarını yayınlamaya devam ediyor.

Bu sayımızda, 1903 yılından beri Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin üyesi olan, «Sovyetler Birliği Kahramanı» ve «Sosyalist Emek Kahramanı» nişanlarıyla taltil edilen değerli parti ve devlet faaliyetçisi Mareşal Kliment Efremoviç Vorosilof'un anılarını yayınlıyoruz.

ÖLÜMSÜZ İNSAN

Kliment Vorosilof

Vladimir İliç Lenin'den, fâni bir insandan bahseder gibi söz etmek hiç de doğru değil. Çünkü Lenin ve dâvası ölümsüzdür.

Büyük Lenin, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin menfaatlerine sonsuz sadakatin, özgürlük, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleme uğrunda, halkların uluslararası emperyalizm tarafından sömürülmesine, köleleştirilip baskı altında tutulmasına karşı sonuna kadar mücadele etme azminin en mükemmel bir örneğidir. Bir insan, bir devrimci, bir savaşçı olarak en güzel vasıfları kendinde toplamış olan Lenin'in yüce kişiliği, renkleri ve milliyetleri ne olursa olsun bütün insanları coşturup esinlemektedir.

Ben, bu devrim düşüncesinin ve devrim eyleminin ulu insanıyla yakın ilişkilerimden kalan bazı anıları anlatmak istiyorum. Önceden belirtmeliyim ki, Lenin'in yakınında bulunmak mutluluğuna ermiş olanlardan ne ben ne de bir başkası, Lenin'in tam bir portresini çizemeyiz. Fakat, ne de olsa, kırık dökük anılarla, bir şairin dediği gibi, «insanlar arasında hayata en derin köklerle bağlı bir insan» olan Lenin'in kişiliğini biraz olsun aydınlatmış oluruz.

Ben, Lenin'in yönetiminde hemen hemen yirmi yıl Lenin'le çalışmak mutluluğuna ermiş bir insanım.

Kendisiyle ilk defa, 1906 yılı baharında, Birinci Rus Devriminin en dağdağalı bir sırasında tanıştım. O zamanlar, Lugansk'taki «Hertman» Lokomotif Fabrikasının dökümhanesinde elektrikli vinç makinisti olarak çalışıyordum. Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisinin IV. (Birleştirici) Kongresine delege seçilmiş ve Volodin takma adı altında Petrograd'a gitmiştim. Lenin adı bana yabancı değildi. Legal ve illegal basında, özellikle «İskra»da çıkan birçok makalesini okumuş bulunuyordum. Bu yazılar, bende silinmez izler bırakmıştı. Bu yüzden, Lenin'i, işçi sınıfının ve halkın dâvasına alabildiğine bağlı bir insan ve devrimin çelik gibi bir önderi olarak görüyordum.

Toplantıda işçi delegeler kendi bölgelerindeki durumu anlatıyor ve Lenin, onları büyük bir dikkatle dinliyordu. Ben de söz aldım. Kalabalık karşısında sıkılmış olmalıyım ki, Lenin, beni cesaretlendirici bazı sözler söyledi. Onun sevgi dolu sıcak sözleri, tatlı bakışları beni sükûnete kavuşturdu ve parti çalışmalarımızı, işçilerin duygu ve düşüncelerini, Parlamento seçimleri dolayısıyla mahalli burjuvazinin çevirdiği dolapları ve devrim savaşımızın diğer olaylarını daha sakin ve daha rahat bir şekilde anlatmaya koyuldum. Vladimir İlyi yaptığı gibi, not defterine bir şeyler kaydediyordu. Özellikle Gorlovka'daki askeri ayaklanmaya ve silâhlı işçi gruplarının gerek buna, gerekse diğer şehirlerdeki ayaklanmalara katılışına büyük bir ilgi gösterdi.

Delegelerin konuşmalarından sonra Vladimir İliç kürsüye geldi, anlatılanların kısa, fakat açık bir genelleştirmesini yaptı: Devrim devam ediyordu; halk yığınları çarlığa karşı derin bir kinle dolup taşıyordu; işçi sınıfı devrim çarpışmalarına cesaretle ve birleşik halde öncülük ediyordu. Bütün devrimci güçleri devrimi zafere götürecek savaşta birleştirmek için olanca gayretimizle çalışmalıydık. İşçi hareketindeki parçalanmaları bertaraf etmeli, işçi sınıfıyla köylüler, askerler ve bahriyeliler arasındaki bağları kuvvetlendirmeliydik. Kongre, bu ödevlerin gerçekleştirilmesinde bize yardımcı olmalıydı. Menşeviklerle ancak gerçek devrimsel temeller üzerinde birleşebilirdik.

Danışma toplantısı bitmişti. Fakat kimse dışarı çıkmıyordu. Lenin hepimizi bir mıknaş gibi kendine çekmişti. Etrafında toplanmıştık. Arkadaşça bir konuşma başlamıştı. Vladimir İliç, etrafındakilerle şokalaşıyor, ilgilendiği meseleler üzerinde çeşitli sorunlar soruyordu. İlgilenmediği mesele yoktu ki zaten: işçiler nasıl yaşıyordu, iş koşulları nasıldı, ne kadar ücret alıyorlardı, köylüler ve askerlerle bağlantıları var mıydı, Devlet Duması (Parlamento) seçimleri nasıl geçmişti, işçi savaş gruplarının silâh durumları ne haldeydi? Menşevikler ve kadetler ne gibi dolaplar çeviriyorlardı, Lugansk köylerindeki Don kazaklarının tutumu neydi? İlimizden biri,

köylülerin pomeşçik topraklarına el koyduklarını söyleyince, Vladimir İliç heyecanlandı ve: «Gerçek devrim işte budur. Ve biz, daha azimle, daha örgütlü ve bizimle birlikte olmaları için köylülere yardım etmeliyiz!» dedi.

Vladimir İliç, olayların gidişini doğru şekilde aydınlatan haberleri derin bir dikkat ve heyecanla dinliyor, olaylar üzerinde doğru yargılarda bulunanları övücü sözler takdir ediyordu. Hiç unutmam, ben de iki defa onun takdirini kazanmıştım. Lenin'in sözleri, bizi, geçtiğimiz yolu eleştirmeci bir bakışla değerlendirmeye ve geleceğe güvenle bakmaya yöneltiyordu.

Vladimir İliç'le daha ilk görüşmemde, düşünce ve eylemlerimin doğruluğunu daha büyük bir güçle anlamış, inançlarıma daha büyük bir güvenle sarılmış ve sanki biraz daha büyümüştüm. Devrim için, halkın menfaatleri uğrunda daima dimdik ve bilinçle savaşmanın ne büyük bir şeref olduğunu, olanca derinliğiyle, sanıyorum ki, ilk defa o zaman anlamıştım.

Vladimir İliç, bizden ayrılmadan önce, bir daha IV. (Birleştirici) Kongre konusunu ele aldı ve Parti saflarıyla tüm işçi sınıfı arasında Bolşevik etkisini güçlendirme perspektifleri üzerinde konuştu. Bazı olayları ve en başta, birçok Bolşevik Parti örgütünün silâhlı ayaklanmaları yönetmekte olmalarını gözönünde bulundurarak, bunların Kongreye delege gönderileceklerinin çok şüpheli olduğunu söyledi. Bu yüzden, Kongrede Bolşevik etkisinin üstünlüğünü sağlamanın güç olacağını, mevcut güçlerimizi iyi kullanmamız gerektiğini belirtti. Halbuki, bu konuşmada hazır bulunan biz Bolşevik işçiler, işçi sınıfının esas kitlesinin bizimle birlikte olduğunu biliyor ve buna dayanarak, Bolşeviklerin Kongre'de oyların çoğunluğuna sahip olacaklarından şüphe etmiyorduk. Vladimir İliç, kendimize olan bu güvenimizin aşırı taraflarını törpülemeye çalışıyor:

«Kolay başarıya hiçbir zaman güvenmiyelim. Kongrede Menşeviklerle çetin bir mücadele yürütmek zorunda kalacağız. Gerçek devrimci programımız uğrunda ve IV. Parti Kongresinin bütün kararlarının gerçekten devrimci bir karakterde olması için yürüteceğimiz mücadeleyi zaferle sonuçlandırmaya hazır olmalıyız» diyordu.

Onun bu öngörüşü doğru çıktı. Nisan 1906'da Stokholm'de yapılan IV. Parti Kongresinin bütün oturumları Menşeviklerle amansız bir mücadele içinde geçti. Bu mücadelede baş rolü, bittabii, V. İ. Lenin oynadı. Halkın menfaatlerini, işçi sınıfının dâvasını azim ve sebatla savunmayı, yığınların Marksizm bayrağı altında toplanmasına ve devrimci bilinçlerinin yükselmesine engel olan, toprak ağalarına ve burjuvaziye karşı yürütülen devrim savaşında işçi ve köylülerin aktifliğini azaltmaya çalışan herkese karşı amansızca mücadele etmeyi, biz Bolşevik işçiler, Lenin'den öğreniyorduk.

Toprak sorunu, mevcut durumun değerlendirilmesi, proletaryanın sınıfsal ödevleri, Devlet Dumasına (Parlamentaya) karşı tutumumuz gibi meseleler gündemde yer almıştı. Bütün bu sorunların incelenmesi ve oylanması sırasında birbirine karşıt iki yaklaşım, iki doğrultu belirgin çizgileriyle ortaya çıkmıştı: Biri Leninci, gerçek devrimci doğrultu; öteki de, proletarya ile köylülüğün sınıf düşmanlarının değirmenine su akıtan oportünist Menşevik doğrultusu.

Lenin'i, bir hatip, bir parti konuşmacısı hüviyetiyle ilk defa dinliyor, her sözünü, her düşüncesini kalbime, kafama sindiriyordum. Hele Kangrede ilk okunan rapor oluştundan mıdır, yoksa, biz taşralı işçiler köylülerle daimi temas halinde bulunduğumuz, onların ihtiyaç ve düşüncelerini, pomeşçiklerin esaretinden her ne pahasına alursa alsun kurtulmak, toprağı ellerine alıp özgürce işlemek emelinde aluşlarını iyi bildiğimiz için midir, nedir, toprak sorunu hakkındaki rapor hâlâ bütün canlılığı ile belleğimde.

O zamanlar, Vladimir İliç'in raporunda yer alan teorik yargıların ve tarihsel verilerin hepsini açık olarak anıyamıyordum. Hatta, mutlak ve diferensiyal rant, lâtifundiya vb. gibi terimler bana tamamiyle yabancıydı. Fakat, gerek ben, gerekse raporun okunmasından sonra görüştüğüm diğer işçiler, Leninist toprak programının şu temel fikrini gayet iyi anlamıştık: Köylülerin devrimci girişimleri yaygın bir hale getirilmeli, toprak ağalarının ellerindeki toprakların alınması yönünde geliştirilmeli, özgürlük ve demokrasi, ayaklanma yolu ile çarlığın yıkılması ve demokratik cumhuriyet kurulması için yürütülen savaşta işçilerle köylülerin çabaları birleştirilmeliydi.

Vladimir İliç, Menşeviklerin oportünistliklerini açıklıyor, köylülerin devrimci olanaklarını küçümsediklerini, liberal burjuva ile uyuşma taraftarı olduklarını, işçileri Anayasal burjuva düzeni ile avutmaya çalıştıklarını, devrim hareketinin en köklü, ilkesel isteklerine cevap vermekten kaçındıklarını, Ekim ayındaki politik grevden ve Aralık ayı silâhlı ayaklanmasından elde edilen savaş tecrübelerini uygulamaya yanaşmadıklarını delilleriyle birbir ortaya koyuyordu. Lenin'in konuşmaları bizdeki şu kanıyı kuvvetlendirmişti: Menşevikler, işçi sınıfının râlünü küçümsüyorlardı, onu devrimin öncüsü ve hegemonu olarak değil, burjuva demokratik devriminde burjuvanın bir âleti olarak görüyorlardı. Onlara göre işçi sınıfının ödevi, sınıf düşmanı için kestaneleri ateşten çıkarmak ve sonra bir tarafa çekilmektir.

Vladimir İliç'in açık seçik fikirleri dinleyicileri etkisi altına alıyor, hayran bırakıyordu. Bu yüzden, konuşması sırasında salona derin bir sessizlik ve hareketsizlik hâkim oluyordu. Dostları da, düşmanları da, onun hiçbir sözünü kaçırmamak için dikkat kesiliyorlardı. Kısacası, Lenin'i dinlemek eşsiz bir zevkti.

Konuşurken el ve yüz hareketleri gayet sadeydi. Sanki dinleyicileriyle sohbet ediyordu. Delillere ve doğru sonuçlara dayanan yargılar silsilesiyle, onlarda, ele alınan sorun'un yalnız ve yalnız bu yoldan çözülebileceği, başka türlüünün imkâsız olduğu, mevcut durumdan bundan başka bir gerçek devrimci çıkış yolu bulunmadığı kanısını yaratıyordu. Lenin, yalnız taraftarlarını değil, aynı zamanda kendisine karşıt olanları da etkisi altına alıyordu.

Vladimir İliç'le daha sonraki karşılaşmalarım arasında, 1917 yılı Şubat Devrimi zaferinden sonra yapılan RSDİP(b)'in Yedinci (Nisan) Konferansındaki karşılaşma bende silinmez izler bırakmıştır. Delegeler arasında eski tanıdıklarım, eski dostlarım vardı. Tekrar buluşmanın sevinci içindeydik. Lenin'i de görmiyeli on yıl olmuştu. Bu yüzden kendisiyle karşılaşmayı, sabırsızlıkla bekliyordum. Hapisaneler ve sürgünler beni bir hayli yıpratmıştı. Bu halimle tanıyabilecek miydi beni? Parti ve halk konularında neler söyleyecekti acaba?

Lenin, kendisini farketmemeye çalışarak girdi salona. Delegeleri kendine özgü samimiyetiyle selâmladı. Gözleri bana takılınca, başını eğerek selâm verdi. Hep o sade ve canlı Lenin'di. Sadece, dış görünüşü daha olgunlaşmış, düşünlere özgü alnı sanki daha genişlemiş, daha belirgin bir hal almıştı. Devrimin birinci aşamasından ikincisine – burjuva demokratik devriminden sosyalist devrime – geçmesi hakkındaki plânını, harikulâde bir açıklık ve cesaretle aydınlatı. Partinin önder ve öğretmenini nefesimizi kısıarak dinliyor, her kelimesini bellemeye çalışıyorduk.

O zamanlardan kalma not defterlerimden birine, Lenin'in Nisan Konferansındaki sözlerinden bazılarını kendi ifademle yazmışım. Bu düşüncelerden bir kısmını aynen aktarıyorum: «Ara tabakların en az bulunduğu proleter merkezlerinde işler iyi gidiyor. Fakat, ara tabakalara mensup unsurların (memurların ve benzerlerinin) hâkim olduğu merkezlerde üretimi ellerine alacak güçler yetersiz. Bu durum, olayların gelişmesine engel oluyor. Taşrada devrim dev adımlarıyla ilerliyor. Böyle yerlerde devrimi ileri götürmek mümkün ve lâzım. Sovyetlerin tek egemenliğini gerçekleştirmek suretiyle proletarya diktatörlüğü sağlamlaştırılmalı, işçi-köylü ittifakı kuvvetlendirilmeli, yığınların devrimci enerjisi geliştirilmeli, üretim ve dağıtım işçi kontrolü altına alınmalıdır.» Bir işçi merkezi olan bizim Lugansk da böyle bir proletarya şehriydi. Ve dev adımlarıyla ilerliyordu. Bu hal, gururumu okşuyordu. Ve ben, bu durumu Lenin'e borçlu olduğumuzu çok iyi anlıyordum. Lugansk Bolşevikleri daima Lenin'in izindeydiler, onun talimatını gerçekleştirmeye, yazı ve konuşmalarını sindire sindire öğrenip uygulamaya çalışıyorlardı.

Şu ilginç noktayı da belirtmeden geçemeyeceğim: Lenin, mevcut durum hakkındaki raporunu bitirdikten sonra Donbaslı bir maden işçisinin konuşmasını söz konusu etti. Vladimir İliç, bu konuşmayı, yurda dönüşünün

ikinci günü, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri Kongresine katılan Bolşeviklerin yaptığı toplantıda dinlemişti. Bir maden işçisi, hiçbir kitabı söz kullanmadan, devrimi nasıl yaptıklarını anlatmıştı. İşçiler, maden ocaklarını ellerine aldıktan sonra, üretimin durmaması için havai hattı koruma işini bir düzene sokmuşlar. Sonra ekmek sorunu çıkmış karşılına. Çünkü ekmekleri yokmuş. Ve ekmek kazırlama işini de bir karara bağlamışlar. Lenin bunları anlattıktan sonra: «Gerçek devrim programı işte budur. Taşrada iktidarı ele geçirmenin gerçek yolu işte budur» dedi.

Bu sözlerin bizim için değeri büyüktü. Çünkü, biz Lugansk Bolşevikleri de aynı şekilde hareket etmiştik. Lenin, bir yandan basit günlük olaylardaki büyük devrim fikrini yakalıyor, öte yandan da en karmaşık teorik sorunları herkesin anlayacağı bir biçimde günlük hayata ustalıkla uyguluyordu. Bütün bunlar, benim ona karşı hayranlığımı artırıyordu.

Konferansta, Lenin'in sözlerinin etkisiyle, Lugansk proletaryasının durumu hakkında bir konuşma yapmaya karar vererek söz istedim:

– Lugansk'ta hâlihazırda egemenlik işçilerin elindedir. Hiç şüphesiz ki yönetime Bolşevikler hâkim olacaktır. Şimdi bütün işleri maden işçileri yönetiyor: Komiser onlar, milis onlar, işçi ve asker temsilcileri onlar. Hatta yargıçlık bile yapıyorlar. Bütün örgütler maden işçilerinin yönetiminde bulunuyor. Kısacası, maden ocaklarının gerçek yöneticileri maden işçileridir.

Nisan Toplantısı, Bolşevik Partisinin Rusya topraklarında yapılan ilk legal konferansıydı. Önemi bakımından Kongre değerindeydi. Konferansta şöyle kararlar alınmıştı: Bütün egemenlik işçi, asker ve köylü halk vekilleri sovyetlerinin eline geçmeli, proletarya diktatoryası barış yolu ile kurulmalı, mahalli parti örgütlerinin girişimleri genişletilmeli, işçi ve köylüler devrim eylemlerine seferber edilmeliydi.

Fakat, karşı-devrimin geçici zaferi memlekette yeni bir durum yaratmış ve parti illegal çalışmak zorunda kalmıştı. Partiyi silâhlı ayaklanmaya yönelten VI. Kongrenin sıkı bir gizlilik içinde yapılması bir zorunluk halini almıştı.

Bu kongreye de delege olarak katılmıştım. Lugansk'tan Petrograd'a vardığım zaman başşehir tanıyamadım. Eser ve Menşeviklerden kurulu geçici burjuva hükümetinin işçi ve devrimci askerlere karşı kıyıcı tutumunu gözlerimle gördüm. Bolşevik Partisinin militan işçilerini tutukluyor, Partinin ve halkın önderi Lenin'i öldürmek ve bu suretle devrimi başsız bırakmak için her çareye başvuruyorlardı. Önderimiz İliç'in gizlenmek zorunda kaldığını ve Kongre'ye aktif olarak katılamayacağını üzüntü ile öğrenmiştim. Fakat Kongre açıldığı zaman, Lenin'in görünmez bir şekilde aramızda bulunduğunu ve Kongreyi yönetmekte olduğunu hepimiz hissetmiştik. Gerçek durum da bu idi. Çünkü Kongrenin bütün kararları Lenin'in talimatına dayanıyordu.

Petrograt'ta işçi ihtilâlin zafere ulaştığını bildiren telgraf gelince, Lugansk Parti Komitesi, derhal işçi ve asker halk vekilleri sovyetleri plenumunu toplantıya çağırdı. Fabrika ve şehir halkı temsilcilerinin de hazır bulunduğu toplantıda büyük müjdeyi bildiren Petrograt kaynaklı telgrafi okuduk. Bunun üzerine sorular yağmaya başlamadı. Herkes, devrimi korumak, banka, mahkeme, posta ve telgraf dairelerinin çalışmasını sağlamak için Sovyet Yürütme Kurulunun alacağı tedbirleri öğrenmek istiyordu.

Petrograt işçilerinin devrim zaferi bütün ülkedeki emekçilerin zaferi olarak büyük bir sevinçle karşılandı, ve bunu, Sovyetlerin İkinci Kongresinin barış ve toprak meseleleriyle ilgili kararları izledi. Lenin'in başkanlığında işçi-köylü Sovyet Hükümeti kuruldu.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi üzerine yazılan bazı inceleme yazılarında, benim, Sovyetlerin İkinci Kongresine delege olarak katıldığımdan bahsedilir. Bu, doğru değildir. O günlerde devrim hazırlıkları içinde bulunan Lugansk'taki Bolşevik örgütümüz, Şehir Parti Komitesi, İşçi ve Asker Halk Vekilleri Sovyeti yöneticilerinin, ve bu arada benim, işlerimizin başında kalmamızı kararlaştırmıştı. Kongreye delege olarak başka yoldaşları göndermiştik. Bunlar, henüz örgütümüzün yöneticileri değildiler, fakat devrimin bütün aşamalarında üzerlerine aldıkları ödevleri başarıyla yerine getirmişlerdi.

İkinci Kongre sırasında Lugansk'ta bulunmama rağmen, Kongrenin çalışmalarını büyük bir dikkatle izliyor, ilhaksız ve tazminatsız, adâletli bir barışın sağlanması, toprağın millileştirilmesi, devrim kazanımlarının kuvvetlendirilmesi vs. ile ilgili bütün kararlarını tasvip ediyordum. İkinci Sovyetler Kongresi, devrimci bir işçi olan beni de giyaben Merkez Yürütme Komitesine üye seçmişti. Bu olay beni son derecede duygulandırmıştı. Ayrıca G. İ. Petrovski ve Dombas proletaryasının diğer bazı temsilcileri de giyabi olarak bu komiteye seçilmişlerdi. Bizim seçilmelerimiz, memleketin en büyük sanayi ve devrim merkezlerinden biri olan Dombas'a Partinin büyük bir önem verdiğini gösteriyordu.

Bir süre sonra Petrograd'a giderek Lenin'le görüştüm. Ve onun tavsiyesiyle, Savetler Merkez Yürütme Komitesi üyesi olarak devlet işlerinde çalışmaya başladım. Parti Merkez Komitesinin talimatı ile, Petrograt Savunma Komitesi Başkanlığına, çok geçmeden bu şehrin Komiserliğine tayin edildim. M. İ. Kalinin Belediye Başkanı idi. Karşı-devrim ve sabotajla mücadele için kurulmuş olan Rusya Olağanüstü Komisyonu (ÇEKA) Başkanlığına da Lenin'in tavsiyesiyle F. E. Dzerjinski getirilmişti. Eski dostum ve Donbas'tan mücadele arkadaşım G. İ. Petrovski, Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti İç İşleri Halk Komiseri idi. Derhal sıkı işbirliğine koyulduk.

F. E. Dzerjinski ile de yakın dost olduk. Ödevimin yepyeni ve karmaşık bir iş olması yüzünden sık sık kendisine danışıyor ve yardımını istiyordum. Onun teklifiyle Rusya Olağanüstü Komisyonuna dahil edildim. Ve bu komisyonun bütün çalışmalarında, devrim kanunlarına ve her çekistin derin siyasal bilincine, fedakârlığı, devrime ve sosyalizm fikirlerine bağlılığı temeline dayanan çok sıkı bir disipline büyük bir titizlikle riayet edildiğini yakından gördüm.

Gece gündüz durmamacasına çalışıyorduk. Uykusuzluk ve yorgunluktan bitap düştüğümüz olurdu. Daima tetikteydik. O zamanki durum bunu gerektiriyordu. Hele Lenin'e yapılan süikastten sonraki günlerde bu gerginlik daha da artmıştı. Süikaste katılan Teğmen Ştiröf ve diğer suç ortaklarını ben sorguya çekmiştim. Bunlar, toprak ağalarıyla kapitalistleri iktidardan ve bütün imtiyazlarından mahrum etmiş olan işçilerle köylülere karşı hayvani bir kinle doluydular. Lenin'den nefret ediyorlardı. Çünkü o, halkla beraberdi, halkın başındaydı. Bu Ştiröf ve diğer kalıntılar, «güzel günleri», tekrar geri getirebilmek için, kutsal bildikleri her şeyi satmaya hazırıldılar. Netekim, onun, Fransız casusluk teşkilâtı hizmetinde olduğunu çok geçmeden ortaya çıkardık.

O unutulmaz günlerde Lenin'le sık sık görüşüyor, onun direktiflerini yerine getiriyor, nasıl çalıştığını yakından görüyordum. Çalışma biçimini eskiden de defalarca müşahade ettiğim halde, önceleri farketmediğim yeni yeni özelliklerini keşfediyordum. Vladimir İliç, ekonomi, sanayi, taşıt, köy ekonomisi, tüketim maddeleri sağlanması, konut ihtiyacının karşılanması, bilim dairelerinin, okul ve hastânelerin çalışması ile ilgili gayet karmaşık sorunları ustalıkla çözümlüyordu. Bu işlerde o kadar doğru çözüm yolları buluyordu ki, her birinde tecrübe sahibi olan uzmanları bile hayrete düşürüyordu.

V. İ. Lenin'in, cephelerin ve Vatandaş Harbinin yönetimindeki rolünü de belirtmek isterim. Vladimir İliç, sınıf savaşının bu en şiddetli şeklinde eşsiz bir strategdi. Birçok savaş hareketini o örgütlemişti. Cepheelerde harekâtın gidişyle, askerlerin maneviyatı, silâh ve yiyecek durumu ile, komutan ve siyasal komiserlerin çalışmalarıyla yakından ilgilenirdi. Cephe komutanlarıyla büyük askeri birlikler komutanlarının ve siyasal komiserlerin seçilmesi ve terfileri gibi işlerle meşgul olurdu. Cephelere gidecek kızıl ordu erlerine hitaben söylediği heyecanlı nutuklar, kendisini dinlemiş olanların belleklerinde bütün ömürlerince canlı kalmıştı.

Tsaritsin muharebeleri sırasında Lenin'i daima yanı başımda hissettim. Cepheye sık sık telefon ediyor, muhabele hareketinin en doğru şekilde örgütlenmesine yardım eden ayrıntılı direktifler veriyordu. Bu yönetim, cephelerdeki durum üzerinde son derecede iyi sonuçlar doğurdu, birçok parti ve devlet yöneticisinin Leninist çalışma metodunu benimsemesini sağladı.

Lenin'le bir görüşmem daha vardır ki, hatırladıkça o günkü gibi heyecanlanırım. Birinci Suvari Ordusu Devrimci Asker Sovyetine üye seçilmiştim. O zamana kadar, cephelerde, Beşinci, Onuncu ve Ondördüncü ordulara komutanlık etmiş ve bir hayli savaş tecrübesi edinmiştim. Birinci Suvari Ordusu Komiserliği görevime başlamadan önce, Vladimir İliç benimle yeni görevim üzerinde konuşmayı gerekli görmüş ve şunları söylemişti:

– Erler ve komutanlar, örgütlü ve disiplinli olmaya alıştırılmalı, ideolojik alanda iyi yetiştirilmelidirler. Savaş disiplini ancak bu suretle kurulabilir, en geniş halk yığınlarının partimize olan güvenleri yalnız bu sayede kuvvetlendirilebilir. Komünistler, savaş arkadaşlarına örnek olmalıdırlar.

Kurnazca göz kırparak:

– Dostum, keskin nişancı mısınız? diye sordu.

Verdiğim cevapta, gerektiği zaman kurşun sektirmediğimi söyledim ve yeni ödevimin önem ve sorumlunu iyi kavradığımı, Partinin verdiği ödevleri yerine getirmeye alışık olduğumu, bu işte de güvene lâyık olmaya çalışacağımı ilâve ettim.

Vladimir İliç, Birinci Suvari Ordusunun harekâtını dikkatle izliyordu. Ordunun, Kuzey Kafkasya'dan Ukrayna'da türlü zorbalıklar yapan Beyaz Polonyalılarla savaşmak üzere Ukrayna cephesine gönderilmesi gerekiyordu. Fakat, bu iş için çeşitli plânlar vardı. Biz, S. M. Budyoni'yle birlikte kendi görüşümüzü izah etmek üzere Moskova'ya gitmek için izin istedik. Ordunun Ukrayna'ya trenle gitmesini uygun bulmuyorduk. Çünkü o zamanlar trenler muntazam işliyemiyordu ve garların çoğunda yiyecek, yem, hatta su yoktu.

Vladimir İliç:

– Sizin teklifiniz nedir? diye sordu.

– Kara yolundan gitmek. Konakladığımız yerlerde atlar için yeterli kadar ot ve yem bulacağız. Geçtiğimiz yerlerde halkla kardeşlik bağları kuracağız ve oraları eşkiya çetelerinden temizleyeceğiz. Ve en önemlisi, cepheye tam bir askerî hazırlık içinde varmış olacağız.

Vladimir İliç görüşümüzü kabul etti ve plânımız da gerçekleştirilmiş oldu.

Bu olaydan sonra Vlâdimir İliç, bir gün beni öğle yemeğine götürdü. Kızıl Ordulu askerlerler Lenin'e küçük bir hediye yollamışlardı: yiyecek maddelerinden ibaret bir hediye.

N. K. Krupskaya'ya:

– Vladimir İliç, bu kötü beslenme şartları içinde devlet işleriyle meşgul olurken herhalde zorluk çekiyordur, dedim.

V. İ. Lenin derhal sordu:

– Askerler nasıl besleniyor?

– Normal. Başka türlü de olamaz. Aç asker nasıl harbedebilir?

– Bu söylediklerin, doğru. Ama memlekette yiyecek yetersiz. Bu yüzden cephe gerisinde yiyecek maddelerinin tüketimi kuponla sınırlandırıldı. Herkes ne veriliyorsa onunla yetiniyor.

– İyi ama, Sizin, Kızıl Ordulu askerlerimizden daha kötü beslenmeniz doğru değil. Bu yüzden size bazı şeyler getirdik.

Lenin'in gözleri kıvılcımlandı:

– Ya? Ne getirdiniz bakayım?

Saymaya başladım. Vladimir İliç gülmekten kendini alamadı:

– Çok iyi, çok iyi. Teşekkür ederim! diye neş'yle söylendi ve Nadejda Konstantinova'ya dönerek:

– Şu yiyecek maddelerinin çocuk yuvasına verilmesi işiyle meşgul oluver, rica ederim, dedi.

Vladimir İliç Lenin, büyüklü küçüklü bütün işlerde böyle davranan bir insandı...

Lenin'in yaşadığı yerlerde:

POLONYA'DA İKİ YIL

Lenin, mülteci olarak Avrupa'nın birçok şehrinde yaşayıp çalışmak zorunda kalmıştır. Hayatının iki yılını da Krakov'da ve Polonya'nın diğer bazı bölgelerinde geçirmiştir.

Krakov'da ve Podhale'de

Lenin, Polonya'nın eski başkenti Krakov'a, Nadejda Krupskaya ve kayınvalidesi Elisaveta Vasilevna ile birlikte, 22 Haziran 1912'de, Paris'ten gelmiştir. Paris'ten yola çıktıktan sonra, 21 Haziran'da Stutgard'ta uğrarak, Alman sosyal-demokratları sol kanadının ünlü temsilcisi Klara Tsetkin ile görüşmüştür. Lenin'i Viyana'da Klara Tsetkin ile Alman sosyal-demokratlarının genç temsilcilerinden Zep Han tarafından uğurlanmıştır. Krakov'da çıkan «Ças» («Vakit») gazetesi 23 Haziran tarihli sayısında Ulyanof ailesinin Zvejnets sokağı 6 numarada bulunan «Viktoriya» oteline indiğini haber vermiştir. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Ulyanof ailesi

Krakov'un kenar semtlerinden birinde oturan işçi Yan Florçik'in Zvejnets sokağı 218 numaradaki mütevazı evinde iki oda kiralamıştır.

V. İ. Lenin Polonya'da 1914 yılının Ağustos ayı sonlarında kadar (bazı ülkelere yaptığı kısa seyahatler hesaba katılmazsa) 24 ay kalmıştır. Bu süre içinde Krakov'dan başka, Tatraların eteğinde bulunan şirin Podhale bölgesinin Makov Pohalyanski, Zakopane, Pronin, Veli Dunaets ve Novi Targ gibi dağ köylerinde de kalmıştır.

V. İ. Lenin'i, o sıralarda Habsburgların Avusturya-Macaristan imparatorluğunun sınırları içinde bulunan Krakov'a yerleşmeye sevkeden başlıca sebep, şehrin Rus sınırına çok yakın (sadece 12 km.) olmasıydı. Böylelikle Rusya ile mektuplaşmak ve temaslarda bulunmak kolay olacaktı. O sıralarda Rusya'da ve özellikle Sibiryadaki Lena madenlerinde işçilerin kurşunlanmasından sonra hızla gelişen grev hareketi ve diğer belirtiler yeni bir dönemin yaklaştığını gösteriyordu. Bunun yanı sıra Krakov'da nisbi bir siyasi özgürlüğün mevcut olması, daima yardıma hazır birçok Polonyalı ve Rusyalı devrimcinin bulunması da Lenin'e önemli görünmüş olabilir. Bundan dolayı, Krakova yerleşip orada çalışmayı daha 1908 yılında tasarlamıştır. Esasen Rusya Sosyal-Demokrat Partisi Merkez Komitesinin yurt dışındaki üyelerinin 1911 yılı ilkyazında Krakov'da toplanmaları düşünülmüş ve Lenin bu şehre aynı yılın Mart ayında gitmeye niyetlenmişti. (Bilindiği üzere, söz konusu toplantı 1911 Haziranında Paris'te yapılmıştır).

Lenin Rusya ile bağların sürdürülmesine elverişli bir merkez olarak Krakov'a büyük bir önem veriyordu. Netekim 1913 yılının Ocak ayında Gorki'ye gönderdiği bir mektupta «Buraya yerleşmemiz faydalı oldu. Masraflarımız boşa gitmedi» diyordu. Lenin, Rusya'dan uzaklarda bulunan Fransa veya İsviçre'den farklı olarak, Polonya'da geçirdiği yıllar için: «Yarı mülteci hayatı» diyordu.

Lenin, Krakov'dan, Bolşevik Partisinin faaliyetini, «Pravda» gazetesinin yazı işlerini yönetmiş, IV. Devlet Dumasındaki Bolşevik milletvekillerine («altılara») direktifler vermiştir. Devrimci çalışmaların tümünü kontrol etmek imkânını bulmuş, Krakov'da ve Poronin'de, parti işçileri, Merkez Komitesi üyeleri ve Bolşevik Partisinin Dumadaki grubunun üyeleriyle birçok önemli toplantılar yapmıştır.

Lenin'in Krakov'daki evinde (Lübomirska sokağı No. 42) 1913 yılının Ocak ayının ilk yarısında, parti işçilerinin, gizlilik dolayısıyla «Şubat toplantısı» adı verilen danışma toplantısı Lenin'in yönetmenliği altında yapılmıştır. Bu toplantıda Bolşevik Partisi'nin politikası ve taktiği ile ilgili en önemli sorunlara dair kararlar alınmıştır. 6-14 Ekim günleri arasında Poronin'de ve Veli Dunaets'te yapılan ve «Yaz toplantısı» adı verilen danışma toplantısında ise ulusal sorun, grev hareketinin gelişmesi,

Dumadaki Bolşevikler grubunun faaliyeti ve Viyana'da yapılması kararlaştırılan kongresi hazırlıklarıyla ilgili olarak parti basınının ödevleri gözden geçirilmiştir. Viyana Kongresinin yanısıra Bolşevik Partisi olağan kongresinin de yapılması gerektiğinden, bununla ilgili karar da Poronin'de alınmıştır. Bu kongrenin hazırlıkları üzerinde Merkez Komitesi üyeleri 1914 yılının Nisan ayında Krakov'da özel bir toplantı yapmışlardır. Aynı yılın Ağustos ayında başlayan harp bütün bu faaliyetlere engel olmuştur.

Lenin, Poronin'de Bolşevik Partisi üyeleri için bir parti okulu kurmaya niyetlenerek, bu konuyu özellikle Plehanof ve Gorki ile görüşmüş, ayrıca bir parti basımevi meydana getirmeyi de tasarlamıştır. Fakat olayların gelişmesi yüzünden bu girişimler gerçekleşmemiştir.

Krakov'daki şartlar teorik sorunlar üzerinde durması ve yazı yazması için çok elverişli olduğundan, Lenin, bu dönemde, kaleme aldığı notlar, kitap eleştirmeleri ve önsözler bir yana, üç yüz kadar makale yazmıştır.

Krakov'da, IV. Dumadaki Bolşevik milletvekillerinin nutuk ve bildirilerinin, tez ve raporlarının müsveddelerini de gözden geçiren Lenin, «Marksizmin üç kaynağı ve üç bileşik unsuru» adlı ünlü teorik eseri ile «Karl Marks'ın öğretisinin tarihsel kaderi» adlı kitabını da burada kaleme almıştır. Yine burada «Ulusların kaderelerini tayin etme hakkı» eserini de yazmıştır ki, bu eser ulusal sorun teorisini daha da geliştirmesine yardım etmiştir. Lenin bu eserinde başka ulusları ezen Rus çarlığını amansızca yermekte, ulusların özgür ve başına buyruk olma haklarını kesinlikle savunmakta, ulusal şovenizmin bütün biçimlerini kınayarak yeryüzündeki işçilerin enternasyonal birliğinin korunma ve güçlendirme gereğini belirtmektedir. Lenin o sıralardaki teorik çalışmalarında ulusal sorunun yanısıra tarım sorunlarına da özel bir önem verdiğinden, Polonya'da bulunduğu dönemde köy meseleleriyle ilgili kırtan fazla inceleme yazısı kaleme almıştır. Bu yazıların kaynaklarından çoğunu Krakov civarındaki Galiçyalı köylülerin ve Podhale'deki dağlıların hayat ve durumlarını dikkatle izlemek suretiyle elde ettiği kesinlikle söylenebilir. Lenin, bu köylülerle, öğrenmek için gayret ettiği Polonya diliyle veya bu bölgelerde bilinen Almanca konuşmaktan büyük bir zevk alıyordu. Krupskaya'nın hatıralarında belirttiği üzere, Lenin Krakov'da bulunduğu yıllarda ilerideki sosyalizm kuruculuğunun birçok pratik sorunları üzerinde de durmuştur.

Krakov-Poronin dönemi özetlenirse, Lenin, bu yıllarda Rusya'da çalışan yoldaşlara direktifler vermiş, ulusal soruna ve tarım sorunlarına dair bilimsel eserler ve gündelik meselelerle ilgili makaleler yazmıştır. V. İ. Lenin, eserlerinde, Polonya'daki devrim ve kurtuluş hareketinin önemli sorunlarına da büyük bir yer ayırmıştır. Polonya halkı, Lenin'in, Rusya bir yana, çeşitli ülkelerin meselelerini ele alırken Polonya'ya birçok memlekete kıyasla daha fazla yer vermiş olmasından dolayı gurur duymaktadır.

Polonyo'nın ve Polonya halkının büyük dostu

V. İ. Lenin, Polonya'nın ve Polonya halkının candan dostuydu. Polonyalı devrimcilerle, Polonya toplumunun seçkin temsilcileriyle, Polonya işçi ve köylüleriyle memleketimize gelmeden önce samimi dostluk bağları kurmuştu. Lenin Polonya halkının devrimci geleneklerine, Polonya işçi sınıfının devrimcilik azmine derin bir saygı beslemekte Polonya'daki toplumsal-politik hayatın birçok yanlarıyla ilgilenmekteydi. V. İ. Lenin, ulusal soruna dair eserlerinin önemli bir kısmını, Polonya'nın sorunlarını ve Polonya kurtuluş hareketini inceliyerek kaleme almıştır. Lenin, teorik eserlerinde olduğu kadar, devrim adamı ve daha sonra da devlet adamı olarak da Polonya halkının kaderini tayin etme ve devlet bağımsızlığını sağlama hakkının heyecanlı bir savunucusu olmuştur. V. İ. Lenin'in Polonya halkının bağımsızlığı sorunundaki görüşü, ardıcıl bir demokrasi temeline ve proletarya enternasyonalizmi ruhuna dayanmıştır ki, bu görüşe Polonyalıların bağımsızlık emellerine karşı derin bir anlayış ve sempati hâkimdir.

Polonyada'ki devrimci işçi hareketinin, Lenin'in ideleriyle kaynaşmasında, yalnız bu hareketin tarih sannesinde attığı ilk adımlardan itibaren enternasyonalist bir programa sahip olması değil, Lenin'in, başta işçi sınıfının temsilcileri olmak üzere, Polonyalılarla çok taraflı ilişkiler kurmuş olması muazzam bir rol oynamıştır. Biçim ve öz bakımından son derecede zengin ve renkli olan bu temalar, V. İ. Lenin'in siyasi faaliyetinin ilk yıllarında, yani yirminci yüzyılın başlarında, Sibiry'a'da sürgünde bulunduğu sıralarda başlamıştır. Kendisi gibi sürgüne gönderilmiş olan Polonyalı işçilerle tanışan Lenin bu ilişkileri ömrünün sonuna kadar, (aşağı yukarı 30 yıl) sürdürmüştür.

V. İ. Lenin, başta Varşova olmak üzere, Polonya krallığındaki işçilerin devrimci hareketlerine, bu hareketlerin Rusya'da grevler üzerindeki çok olumlu etkisine ve Polonya işçilerinin 1905–1907 devrimi yıllarında Rus proletaryası ile dayanışmalarına büyük değer vermiştir.

Polonya Krallığı ve Litvanya Sosyal-Demokrat Partisi (PK ve LSDP) üyelerinin Rusya Sosyal-Demokrat Partisi (RSDP)'nin son derecede canlı hayatına faal olarak katılmaları, PK ve LSDP ile RSDP'nin birleşmesinden sonra parti kongre ve konferanslarında önemli bir rol oynamaları, RSDP'nde olduğu kadar, o dönemde bütün uluslararası işçi hareketinde Lenin'in ve Bolşeviklerin çok yakın siyasi müttefikleri olmaları V. İ. Lenin ile Polonya işçi hareketi temsilcileri arasındaki ilişkilerin gelişmesine, geniş ölçüde hizmet etmiştir.

Lenin'in Polonyalılara daha fazla yaklaşmasında Polonya topraklarında geçirdiği yıllar önemli bir rol oynamıştır. Bu dönem içinde birçok Polonyalı Leninle dalaysız ilişkiler kurmak, onunla görüşmek, konuşmalarını izlemek

imkânını bulmuşlardır. O sıralarda Krakov ve Galiçya sakinleri olduğu kadar, son derecede kalabalık olan siyasi mülteciler de V. İ. Lenin'le görüşmüşlerdir.

Bu koşullar Lenin'i sadece PK ve LSDP'nin değil, Polonyadaki diğer siyasal akımların durumunu da yakından incelemek fırsatını sağlamıştır, Vladimir İliç Lenin'in bu dönemde yakından tanıştığı kimseler arasında Galiçya Sosyal-Demokratlarından İgnatsi Daşinski, Zigmunt Marek, Voleslav Drobner, Polonya Sosyalist Partisi (PSP-sol kanat) temsilcilerinden Mariya Koşutska (Vera Kostşeva), Evgeni Pjibişevski vb. bulunmaktadır. Lenin ayrıca, aralarında o zamanın çok tanınmış yazarlarından Yan Kasproviç ve Stefan Jeromski de olmak üzere Polonyalı aydınlarla ve nihayet sıradan Polonyalılarla tanışmış, onların yaşayış ve geleneklerini yakından görmüştür. Polonya gazetelerini muntazaman okuyan, Krakovlu işçilerin, Galiçyalı yoksul köylülerin hayatını izleyen Lenin, Polonya halkının emellerini, ulusal kurtuluş ülküsünü daha derinde benimsemiştir.

Polonyalı devrimcilerle bağlar

Örgütsel ve teorik sorunlarla fazla meşgul olmasına rağmen, Lenin, Krakov'da toplumsal hayata katılma imkânını da buluyordu. Gazete kolleksiyonlarında bu dönemde verdiği iki konferansla ilgili haberler bulmak mümkündür. 18 Nisan 1913'te «Adam Mitskiyeviç» Halk Üniversitesinde (Jevska caddesi No. 16) «Rusyadaki işçi hareketi ve sosyal-demokrasî», 21 Mart 1914'te, ilerci bir öğrenci korporasyonu olan «Spuyna» («Sirlik») ya ait bir salonda «Rus sosyal-demokrasîsi ve ulusal sorun» konuları üzerinde konferanslar vermiştir. Bu konferanslardan birincisinde hazır bulunan ve izlenimlerini «Yeni Kültür»ün Şubat 1924 sayısında «Vidi» müstear adıyla yayınlayan bir dinleyici şunları yazmıştır:

«Küçük salonda 200–300 kişi toplanmıştı. Lenin, Polonya dilini biraz güçlükle konuştuğu için, konferansın Rusça verilmesi gerekiyordu... Konuşmacı bizleri bekletmeden, tam zamanında salona geldi ve masadaki yerini alarak konuşmaya başladı. Sade bir dille, serbestçe ve inanmış bir insan olarak konuşuyordu. Hasımlarına karşı soğuk, alaycı, iğneli bir dil kullanıyor, kendilerini adeta savaş alanına davet ediyordu...»

V. İ. Lenin'i yakından tanımış olan Al. Butzeviç hatıralarında bu konferanslardan biri hakkında şunları yazmıştır:

«Halk Üniversitesinin küçük kütüphane salonundayız... Alalede, boyanmamış bir masanın başında yer alan Lenin sade, açık, derli-toplu bir konuşma yapıyor. O heyecanlı 1905 yılını, mutlakiyete karşı kesin zafer elde etmek için girişilecek savaşı, yaklaşmakta olan dünya harbinin ötesinde gizlenen muazzam toplumsal sarsıntıları anlatıyor. Kendisini dinleyenler pek çeşitli insanlar. Lenin'in köylülerin devrimci rolü hakkında

mübalağaya kaçtığı, Rus burjuvazisinin örgütsel rolünü küçümsediği ileri sürülüyor, tüm bir gelişme döneminin atlanamıyacağı iddia ediliyor. vb. . . Lenin itirazları dikkatle dinliyor ve sonra hepsini birer birer ve çabucak çürütüyor».

İkinci konferanstan sonra başlayan hararetli tartışmalar ardarda üç gece devam etmiştir.

Her iki konferans da büyük bir ilgi uyandırmış ve birçok dinleyicinin belleğinde derin izler bırakmıştır. Polonya'nın ünlü ressamlarından Evgeny-yuş Eybiş, anılarında şunları belirtmektedir: «Lenin'in konuşmaları o kadar sade ve açık, fakat aynı zamanda o kadar derindi ki, işçi kadar bir üniversite öğrencisinin, köylü kadar bir filozofun da ilgisini çekiyordu».

Krakov Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinden Vitold Tomoroviç, Lenin'in ulusal sorun hakkındaki konferansını dinledikten sonra onun eserleriyle ilgilenmeye başlamış, bu arada toprak konusuna dair eserlerini ve «Demokratik devrimde sosyal-demokrasinin iki taktiği» kitabını okuyunca Lenin'i sık sık ziyaret etmeye başlamıştır. «Pravda» gazetesini muntazaman okuyan ve kendisini ilgilendiren kitapları Lenin'in özel kütüphanesinden alabilen Tomoroviç, Lenin'in dolaysız etkisi altında yetişerek, daha sonraları Polonya Komünist Partisinin ve Komünist Enternasyonalin seçkin simaları arasında yer almıştır.

Lenin, Krakov ve Poronin'de kaldığı sıralarda Feliks Dzerjinski, Jakop Ganetski (Fürstenberg), Adolf Varski vb. gibi Polonya işçi hareketinin ileri gelen temsilcileriyle dostluk bağlarını daha da kuvvetlendirmiştir. Bu dönemde Rusya'dan muntazaman mektup, kitap ve insan getirilmesi işi son derecede kısa bir süre içinde örgütlenmiştir ve bu hususta, PK ve LSDP'nin Krakov örgütü ile Krakov ve Galiçya'daki Polonya Sosyal-Demokrat Partisi üyesi veya partisiz işçiler, Krakov'daki «Siyasi Tutuklulara Yardım Birliği» üyeleri vb. Lenin'e daima yardım etmişlerdir. V. İ. Lenin ile N. K. Krupskaya bu birliğin çalışmalarına faal olarak katılmışlardır. «Siyasi Tutuklu» adlı gazeteye yazılar yazmışlardır. Birlik üyeleri ya şahsen, ya da sınıra yakın köylerdeki halkın aracılığı ile (bunların ellerinde sınırı geçmelerine imkân veren belgeler bulunuyordu) Lenin'in mektuplarını yerine ulaştırıyorlar, kedisini görmeye gelen Bolşeviklere barınacak yer sağlıyorlardı. RSDP MK'nin mektupları Krakov Üniversitesinin Başkan yardımcısı Yan Kuvalin adresine gelmekteydi. Yukarıda belirttiğimiz gibi Lenin PK ve LSDP ile Polonya Sosyalist Partisi (sol kanat) taraftarı gençleri birleştiren solcu öğrenci örgütlerinden «Spunya» ile bağlar kurmuştu. Lenin bu örgütler sayesinde siyaset ve kültür-öğretim adamlarıyla bağlarını genişletmek olanaklarını bulmuştu. Bu arada PK ve LSDP'nin faaliyetini dikkatle izlemiş ve özellikle bu partinin «Rozlamovcular» adı verilen kanadını temsil edenlerle sıkı ilişkilerde bulunmuş, «İşçi Gazetesi» ve «Prisma Disjusiye» adlı basın organlarında Polonya işçileri için birer makale yayınlamıştı.

Lenin daha birçok şahsiyetlerle bağlar kurmuş olduğundan, harbin patlaması üzerine Avusturya makamları tarafında Rus casusu diye gülünç bir gerekçeyle tutuklanınca, bu şahsiyetlerden birçoğu kendisine yardım için harekete geçmişlerdir. Bunların arasında Stefan Jeromski, Yan Kasparoviç ve Vladislav Orkan gibi tanınmış yazarlar da yer almıştır. V. Orkan, Novi Targ ilçesi kaymakamıyla görüştüktan sonra polis şefine gönderdiği bir mektupta, V. İ. Lenin'i birçok bilimsel kitaplar yazmış ve çarlık mutlakiyetine düşman olduğu için Rusyadan uzaklaşmak zorunda kalmış ünlü bir yazar olarak tanıdığını belirtmiştir. Keromski ise, ele geçen çeşitli kaynaklardan anlaşıldığına göre, bu olayla ilgili olarak Novi Targ ve Novi Sonç kasabalarında bazı avukatlarla görüşmüş, Zakopane'de, Avusturya makamlarının Lenin'i tutuklamalarını protesto eden bir dilekçe kaleme alarak, elden ele dolaşmasını sağlamıştır. Polonyalılar arasında böyle sadık dostları olan, tutuklanması sayısız mektup ve telgraflarla protesto edilen bir Rus'un mevcut olması Avusturya makamlarını hayretler içinde bırakmıştır. O sıralarda jandarmalık yapmakta olan Matışçuk adındaki bir şahıs, hatıralarında: «Poronin'de ödeve başlayınca soluk almaya vaktim kalmadı, çünkü sabahtan akşama kadar telgraf yağıyordu» diye yazmıştır. Bu telragların etkisiz kalmadığı apaçıktır, çünkü Lenin, kızkardeşi A. İ. Ulyanovna-Elizarovaya gönderdiği bir mektupta «özel imtiyazlardan» faydalandığını, «durumunun son derecede iyi, şartların ve davranışların ise kusursuz» olduğunu yazmıştır. 19 Ağustos 1914'te Lenin cezaevinden çıkarılmış ve Ağustos sonlarında N. K. Krupskaya ile birlikte İsviçre'ye hareket etmiştir.

Lenin'in günlük hayatı

Krakov'u çok beğenen Lenin, eski anıtlorlo dolu olan bu şehrin sokaklarında dolaşmayı çok seviyordu. Ayrıca, dostlarıyla birlikte, sık sık şehir dolaylarındaki ormana ve civar köylere bisikletle geziler yapıyordu. Yaz günleri Vitül nehrinde yüzen Lenin, kışın patinaj yapmaktan hoşlanıyordu. Sergey Bagotski hatıralarında bu konuda şunları yazmıştır: «Buz üzerinde birbirinden güç numaralar yapan bu dinç ve neşeli patinaj ustasını görenler, karşılarında devrimci proletaryanın büyük önder ve teorisyeninin bulunduğuna inanamazlardı».

Lenin'in eski bir şehir olan Krakov'un güzelliğine karşı hayranlığını, N. K. Krupskaya'ya defalarca belirtmiştir. Krupskaya da basit insanları ve gürültülü pazaryerleriyle Rusya'ya andırın bu şehri seviyor, giyim-kuşamını ve son derece zengin folklorunu çok beğeniyordu. Krupskaya hatıralarında şöyle der: «İliç Krakov'dan çok hoşlanıyordu, çünkü burası kendisine Rusya'yı hatırlatmaktaydı. Yeni durum ve mültecilik hayatına özgü huzursuzluğun yokluğu sinirlerini bir hayli sağlamaştırmıştı. Serbest zamanlarında Krakov'luların, yoksul emekçilerin hayatı üzerine dikkatle eğilmekteydi» (N. K. Krupskaya-«V. İ. Lenin'e dair hatıralar»).

1913–1914 yazını Poronin ve Veli Dunaetste geçiren Lenin, Polonya Tatralarını yakından tanımak fırsatını bulmuştu. Yadviga Kavalevska-Lipatseviç, Lenin'in Zakopane'deki gezileri ha «Kendisine Krupuvki caddesinde defalarca rastladığım olmuştur. Ceketinin düğmelerini hiçbir zaman iliklemez, şapkasının siperi altından, her şeyi gören koyu renkli, canlı gözleri parlardı. Esmer yüzü, duygulu insanlara özgü çıkık elmacık kemikleri, ve azim ifade eden ufacık sakallı çenesiyle Lenin, belleğimizde silinmez izler bırakmıştır».

Tabiatı çok seven Lenin sık sık dağlara çıkıyordu. Polonyalılar onun tek başına veya arkadaşlarıyla birlikte yaptığı gezileri unutmamışlardır.

Lenin'in yaşama şartları son derece mütevaziydi. Veli Dunaets köyünde oturduğu evin mobilyası iki karyola, iki masa, bir etajer ve birkaç basit sandalyadan ibaretti. Evdeki bütün eşyalara gece gündüz çalışan bir fikir işçisinin varlığı sinmişti. Masalara, pencerelere kitaplar, gazeteler, yazı müsveddeleri yığılmıştı.

O yıllarda Krakov'da, Zakopane'de, Poronin'de V. İ. Lenin'le görüşmek mutluluğuna kavuşmuş olanlar onu sevgi ve saygıyla anmaktadırlar. Birçok konuşmalarını, faaliyetlerini ve Polonya'da geçirdiği yıllarla ilgili çeşitli anıları unutmamışlardır. Örneğin, eski bir terzi olan bayan Teofila Yaskeviç, Lenin'in Krakov'un Ditlov meydanında işçilerin yaptıkları 1 Mayıs toplantısına katıldığını hatırlamaktadır. Poronin'de postane müdürlüğü yapmış olan Tadeuş Radkeviç, Lenin'in birçok defalar tren istasyonuna gelerek dağ köylüleriyle ve turistlerle görüştüğünü anlatmaktadır. Radkeviçin eşi Meçislava ise Lenin'e her gün yığın yığın mektup ve paket geldiğini hatırlamakta, bunların arasında çeşitli yabancı dillerde çıkan gazete ve dergilerin de bulunduğunu belirtmektedir.

Veli Dunaets köyü ahalisinden František Stempen Lenin'i birçok defalar tren istasyonuna götürdüğünü sık sık anlatmaktadır. Profesör V. Roma-niş'in ise «Ulyanof, demiryolu patekasından yürüyerek her gün Veli Dunaets'ten Poronin postanesine gider ve aynı yoldan dönerken mektupları gözden geçirirdi» diye anlatmaktadır. O yıllarda garsonluk yapmış olan Yuliyan Gontatski, Lenin'in Krakov'da iken uğradığı bütün kahvelerin adını bugün de hatırlamaktadır.

O dönemde Lenin'e çeşitli işlerde yardım edenler arasında Krakovlu kunduracı Soha ile işçi Nekolay Yaskeviç aileleri önemli bir yer almaktadır. PK ve LSDP'nin ünlü simalarından Leonard Bejbitski 1914 yılında Lenin'le yapmış olduğu görüşmeyi heyecanla hatırlamakta, bu arada genç parti üyelerinin eğitilmesinde gösterdiği gayret ve anlayışı belirterek: «Lenin olgun bir fikir adamı olduğu kadar, heyecanlı bir insandı ve bunun için de herkesi kendisine bağılabiliyordu» demektedir.

Krakov-Poronin dönemini hatırlayan bütün Polonyalılar bugün milyonlarca insanın kalbinde yer etmiş olan Lenin'i, halkımızı yakından tanıyan ve sıradan emekçilerin günlük hayatı üzerine eğilen ber kimse olarak anmaktadırlar.

Leninci «Pravda» ve Polonya işçileri

Lenin'in Krakovdan idare ettiği Bolşevik «Pravda» gazetesi, yine anun gayretleri sayesinde, ilk sayılarından itibaren Polonya işçilerinin devrimci savaşına geniş yer ayırmaya başladı. Polonya proletaryasının savaşı hakkında «Pravda» ya Lenin de yazılar gönderiyordu.

Legal olarak çıkan «Pravda» Varşovada da satılıyordu, fakat ulaştırma güçlükleri yüzünden çok az miktarda getiriliyordu. PK ve LSDP ile Polonya Komünist Partisinin tanınmış simalarından Stanislav Budzinski ve onun gibi Rusça bilen Varşavalı ilerici ve bilinçli işçiler, «Pravda» gazetesini ısrarla arıyarak satın almakta ve büyük bir ilgiyle okumaktaydılar. Budzinski, PK ve LSDP'nin Varşova örgütünü kastederek: «Bizim örgütümüzde «Pravda» büyük bir rol oynuyordu» demektedir. Gazete Polonyalı işçiler arasında elden ele dolaşıyor, Lenin'in yazdığı makale ve notlar işe Polonya proletaryasının sınıf bilincinin ve savaş azminin güçlenmesine yardım ediyordu. Demiryolu işçileri gazetesinin 20. sayısına gönderdikleri bir yazıda şunları belirtmişlerdi: «Pravda» gazetesi yayınlanmaya başlayalı beri bütün fabrika ve işletmelerde ezilenler arasında, idarenin kanunlara aykırı tutumlarını açıklayan bu işçi gazetesinin çıkışını selâmlayan sesler yükselmektedir».

PK ve LSDP tanınmış simalarından biri olan Stavislav Etinger-Dalski, «Pravda» gazetesine yazılar gönderiyordu. Zamanla Polonya'nın ünlü yazarları arasında yer almış olan devrimci işçilerden Lutsiyan Rudnitski'nin de «Pravda» da yazıları yayınlanmıştır. Polonya işçileri bu Bolşevik gazetesine maddi yardımlarda da bulunmuşlardır.

Polonyalı işçilerle «Pravda» arasındaki bağlar çeşitli şekiller altında gerçekleşmiştir. Örneğin, PK ve LSDP'nin «Nova Tribuna» adlı haftalık legal dergisi Peterburgta «Pravda»nın yardımıyla yayınlanmaya başlanmıştır. Yine «Pravda» gazetesinin yardımıyla 1913 yılının Temmuz ayında Peterburgta, bir defaya mahsus olmak üzere «Ütjnya» («Şafak») adlı dergi çıkarılmıştır. Bu amaçla Yakop Ganetski ile Vintsenti Matuşevski Peterburga giderek «Pravda» ile ilişkiler kurmuşlar ve orada bulunan Meçislav Kozlovski ile işbirliği yapmışlardır. «Nova Tribuna» dergisine V. İ. Lenin de abone olmuştur.

Polonya halkı Lenin'i unutmıyacaktır

V. İ. Lenin'in Krakov ve Poronin'de bulunduğu ve çalıştığı yıllardan bugüne kader geçen zaman içinde bu yerlerde büyük değişiklikler

olmuştur. Eski Krakov'un civarında, bir zamanlarda Lenin'in oturmuş olduğu semtin yakınlarında «V. İ. Lenin» adlı muazzam metalürji kombinası ile Nova Huta semti kurulmuştur. Eskiden geri kalmış, ucuz emek gücü ve Kuzey ve Güney Amerika'ya binlerce göçmen sağlama kaynağı olan Polonya Tatralarının bu dağlık bölgesi şimdi canlı bir turizm ve dinlenme merkezidir. V. İ. Lenin'in incelemiş olduğu yoksulluğu dillere destan Galiçya'da şimdi halk rahat bir hayat geçirmekte, işsizlikten kurtulmuş bulunmaktadır. Ve bu dağlık bölgede V. İ. Lenin hakkında unutulmaz anılara sahip bulunan ve o devrin canlı tanığı olan bazı kimseler hâlâ hayattadır.

Polonya halkı Lenin'in Polonya'da geçirdiği yıllarla ilgili bütün hatıraları saygıyla anmaktadır. Lenin'in girişimiyle Polonya'ya gelerek, Poronin'deki parti üyeleriyle birlikte yapılan danışma toplantısına katılan RSDP MK üyelerinin oturdukları köylü Pavel Tutaya ait ev, 1947 yılının Kasım ayında müze haline getirilmiş. 1950 yılında ise evin önüne Lenin'in heykeli dikilmiştir. 1954 yılının Ocak ayında Krakov'da, ertesi yılın Nisan ayında ise Varşova'da Lenin müzesi açılmıştır. Lenin'in Krakov'da oturduğu iki evin (Zvejnets No. 218 ve Lübomirska No. 49-51) duvarlarına birer /anma/ levhası konmuş, 1913 ve 1914 yıllarının ilkbahar ve yaz aylarında oturduğu Veli Dunaets köyündeki Teresa Skupen'e ait ev restore edilmiştir. Tatraların eteğinde bulunan bu ev Polonyalılar için tarihsel bir ziyaret yeridir.

SBKP MK'nin uzun araştırmalarından sonra, V. İ. Lenin'in Krakov-Poronin dönemine ait arşiv materyallerinden çoğu meydana çıkarılarak muhafaza altına alınmıştır.

Polonya halkı şu günlerde V. İ. Lenin'in 100. doğum yıldönümünün kutlamaya hazırlanmaktadır.

Polonya Birleşmiş İşçi Partisinin (PBİP) yönetmenliği altında, bütün halkın ve özellikle gençliğin, yüce Lenin'in hayat ve faaliyeti, Polonya halkının çarlık köleliğinden kurtulması uğrındaki büyük hizmetleri ve Polonya işçi hareketine yaptığı paha biçilmez yardım hakkında bilgi edinmesi için memleket çapında bir kampanya yürütülmektedir. Bu amaçla Partinin, sendika ve gençlik örgütlerinin, Halk Birliği Cephesinin mahalli organları konferans ve konuşmalar düzenlemektedir. Bu toplantılarda Lenin'in teorik alandaki çalışmalarının ve Leninizm öğretisinin, sosyalist ülkeler' ve kapitalist memleketlerdeki işçiler, emperyalizm köleliğinden kurtulma uğrunda savaşan halklar, bütün komünist ve işçi partileri için taşıdığı muazzam önem hakkında bilgi verilmektedir. Lenin'in 100. yıldönümü ile ilgili sorunlar, gençlerle çalışmalar başta olmak üzere parti eğitimi programlarında geniş bir yer almaktadır. Çok geniş ölçüde yürütülen bu kampanyada gayet çeşitli şekillerden faydalanılmaktadır.

Lenin'in fikirlerinin yayılması ve hayatının tanıtılması işinde radyo ile televizyonda ve dergilerde geniş programlar uygulanmakta, bu arada

özellikle Lenin'in proletarya diktatörlüğü, uluslararası işçi sınıfının birliği, revizyonizmin ve burjuva ideolojisinin işçi hareketini etkilemesindeki rolü üzerinde durulmaktadır.

Krakov ve Porönin'deki Lenin müzelerinde hazırlanmakta bulunan sergilerde Lenin'in kişiliği ve öğretisi, yeni delillere ve arşiv materyallerine dayanarak, Polanya halkı ile ilişkileri ve Polanya devrim hareketi karşındaki tutumu açıklanacaktır. Varşova'daki Lenin müzesinde aynı cinsten bir sergide filmler, televizyon yayınları vb. gibi en yeni araçlardan faydalanılacaktır. Bu durum, sergiyi daha çekici hale getirecek ve ziyaretçilerin Lenin'in öğretisini kavramalarını kolaylaştıracaktır. 1967-1968 yıllarında müzelerin ve gezici sergilerdeki materyallerin yardımı ile bir milyondan fazla vatandaş bilgi sahibi olmuştur. Polanya-Sovyetler Birliği Dostluk Cemiyetinin Varşova Şubesi, başkentteki Lenin müzesiyle birlikte bir seri konferans düzenlemiş ve Lenin'in hayatı ve Polanya'da geçirdiği yıllarla ilgili filmler göstermiştir. Yine Lenin müzesi, Polanya filateli cemiyetiyle birlikte: «Lenin ve fikirleri» adı altında uluslararası bir pul sergisi düzenlemiştir.

Tatra dağlarında her yıl Lenin'in bulunmuş olduğu yerlerde spor yarışmaları ve geziler yapılmaktadır. Okullarda ve radyo ile televizyonda düzenlenen Sovyetler Birliği'nde dair bilgi yarışmaları 1969 yılında Lenin'in yıldönümünü konu edinmiştir.

Polonyalı tarihçi ve araştırmacılar V. İ. Lenin'in hayat ve faaliyetindeki «Galiçya» dönemine büyük bir ilgi göstermektedirler. Tarih bilginlerinin gayretli araştırmaları sayesinde son yıllarda Lenin'in Polanyada geçirdiği döneme ve bu arada V. İ. Lenin ile N. K. Krupskaya'nın Krakovda Siyasi Tutuklulara Yardım Birliğinin yaptıkları yardıma dair ilginç monografiler yayınlanmıştır. Bu dönemin daha iyi öğrenilmesi uğrunda yapılması gereken bilimsel araştırmalar Lenin'in 100. yıldönümünün kutlanması programı çerçevesi içine alınmıştır. Bu konuda yeni monografiler yayınlanması, Leninci fikirlerin Polanyada benimsenmesi, bu fikirlerin çağımızdaki önemi, Leninizm öğretisinin Polonya işçi hareketi ve tüm Polanya toplumu üzerindeki etkileri hakkında popüler kitaplar yayınlanması öngörülmektedir. PBİP MK'ne bağlı Parti Tarihi Enstitüsü «Polanya ıllar ve Lenin» başlıklı büyük bir kitap hazırlamaktadır. Bu kitapta Lenin'in Polonya topraklarında geçirdiği günlere dair anılar geniş bir yer alacaktır ki, bunların çoğu ilk defa yayınlanmaktadır.

Yukarıda adı geçen enstitüdeki bilim işçileri Lenin'in yıldönümüyle ilgili çeşitli makale ve tebliğler hazırlamaktadırlar. V. İ. Lenin'in PK ve LSDP ile işbirliğine dair bu satırların yazarı tarafından hazırlanan bir monografi de yakın bir gelecekte yayınlanmış olacaktır.

Lenin'in yıldönümü ile ilgili girişimler arasında Sovyetler Birliği'nde açılması öngörülen «Lenin ve Polanya» adlı sergi, üzerinde durulmaya

değer. Bu sergi, Sovyet vatandaşlarına sadece Lenin'in hayatındaki 1913–1914 dönemini tanıtmakla kalmıyacak, aynı zamanda Lenin'in kişilik ve faaliyetini Polonya'da popülârise etmek için yapılan işleri gösterecektir.

Polonya'nın girişimi üzerine Varşova'da bir uluslararası sergi açılacak ve burada belge ve fotoğraflarla çağdaş toplumsal-siyasal durumla birlikte dünyanın çeşitli ülkelerinde proletaryanın ve geniş halk yığınlarının yürütmüş olduğu devrimci savaşlar ve 1870–1970 döneminde emperyalizme karşı yapılan sömürge aleyhtarı ve harp aleyhtarı savaşların tarihi de canlandırılacaktır. Serginin amacı Leninizmin ortaya çıktığı dönemi ve Lenin idelerinin bu dönem üzerindeki etkilerini göstermektir.

Lenin'in sosyal bilimlerin gelişmesindeki rolünü belirtmek amacıyla, Polonya Bilimler Akademisi, PBIP MK'ne bağlı Parti Tarihi Enstitüsü ve Yüksek Parti Okulu ile birlikte, 1970 yılının ilk üç ayı içinde bilimsel konferanslar düzenliyecektir. Leninizmin ana sorunlarıyla ilgili olarak yüksek öğretim müesseselerinde ve bilim enstitülerinde de seri konferanslar verilecek, Lenin'in doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle işletmelerde, müesseselerde ve okullarda törenler düzenlenecektir.

Memleketimizde Lenin'in 100. yıldönümüyle ilgili hazırlıklar, Polonya Halk Cumhuriyetinin kuruluşunun 25. yıldönümü günlerinde başlamıştır. Bu raslantı sembolik bir anlam taşımaktadır. Çünkü halk idaremizin 25 yıllık tarihine ait bütün değişikliklerin temelinde Lenin'in öğretileri bulunmaktadır. Bunlar ise ebediyen yaşıyacak olan, durmadan güclenen Polonya Halk Cumhuriyeti ile Lenin'in önderliği altında yaratılan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği arasındaki dostluk ve işbirliğinin, PBIP ile SBKP, diğer sosyalist ülkelerdeki kardeş komünist ve işçi partileri, bütün uluslararası işçi hareketiyle mevcut işbirliğinin temelini meydana getirmektedir.

Komünist ve işçi partilerinin Uluslararası Danışma Toplantısında kabul edilen «Vladimir İliç Lenin'in yüzüncü yıldönümü» başlıklı çağrıda, Leninizmin uluslararası önemi belirtilerek: «Marksizm-Leninizm teorisi, onun konkre koşullara yaratıcı olarak uygulanması, dünya devrim hareketi müfrezelerinin, yeryüzünün her köşesindeki eylemleri sırasında önlerinde beliren ödevleri bilimsel yoldan çözümlemelerine imkân vermektedir.» denilmektedir.

V. İ. Lenin'e, düşünce ve faaliyetlerine dair anılar Polonya halkının kalbinde yaşamakta, onun şaşılacak derecede aktüelliğini koruyan eserlerine karşı beslenen ilgi ve hayranlık gittikçe artmaktadır.

Yan Sobçak

Lenin ve ulusal kurtuluş hareketinin bugünkü sorunları

Eski sömürgeler ve yarı-sömürgeler halklarının ulusal kurtuluş hareketi hızlı bir gelişme süreci içinde bulunmaktadır. Bu gelişme sırasında yeni yeni ve birbirinden daha karmaşık problemler ortaya çıkmaktadır ki, bunların ayrı ayrı ele alınıp bütün yönleriyle derinliğine incelenmesi gerekmektedir.

Ulusal kurtuluş hareketi, anti-emperyalist savaşın en önemli kollarından biridir. Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısında kabul edilen anabelgede belirtildiği gibi, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının dünya devrim süreci içindeki anti-emperyalist hareketinde rolleri, son on yıl içinde büyük ölçüde artmıştır. Kardeş komünist ve işçi partileri temsilcilerinin Danışma Toplantısında önemle belirtmiş oldukları gibi, bu hareketin genişleyip derinleşmesi, kapitalist sistemin temellerini sormakta, emperyalizme ezici darbeler indirmekte ve dünya çapındaki devrim savaşının pratiğini zenginleştirmektedir. Günümüzde, ulusal kurtuluş hareketi bölgelerinde sosyal devrime elverişli olanaklar artmakta, bu bölgeler, dünya kapitalist sistemi zincirinin «zayıf halkaları» haline gelmekte, işçi sınıfına, ulusal kurtuluş demokratik devriminin hegemonyası uğrunda başarılı bir mücadele yürütebilmesini sağlayacak elverişli koşullar yaratılmaktadır.

Marksist bilginler, ulusal kurtuluş devrimlerinin birçok problemlerini, son yıllarda başarıyla inceleyip aydınlattılar. Bunlar, hiç şüphesiz, büyük bilimsel başarılardır. Fakat çözümlenmeden duran daha pek çok problem vardır ve bunlar, daha da karmaşıktır ve milyonlarca emekçinin devrim hareketinin başarısı, bunların çözümüne bağlıdır. Bu yüzden dünya kamuoyu, Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin başşehri Alma-Ata'da bu yılın Ekim ayında yapılan «Ulusal kurtuluş devrimleriyle ilgili Leninizm öğretisi ve gelişen ülkelerde sosyal ilermenin bugünkü aşaması» konulu uluslararası sempozyumu büyük bir ilgi ile izlemiştir. Asya ve Afrika Ülkeleriyle Dayanışma Komitesi ve SSCB Bilimler Akademisi tarafından organize edilen sempozyum, V. İ. Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümüne hasredilmiştir. Toplantıya katılanlar, Leninizm fikirlerinin Doğu ve Lâtin Amerika halkları üzerine yaptığı kader değiştirici muazzam etkileri belirtmişlerdir. Ulusal kurtuluş hareketinin çağımızdaki en önemli meselelerinin teorik temellerini hazırlayan, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin halklarına kurtuluş yolunu gösteren Lenin, bu büyük hizmetlerinden dolayı, bu halkların en derin saygı ve sevgisini kazanmıştır.

Moskova ve Leningrat'taki, Sovyetler Birliği'nin çeşitli cumhuriyetlerindeki çeşitli akademi, bilim enstitüsü ve yüksek okullardan 50'sini temsil eden 200 kadar Sovyet bilginini, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın 51 ülkesinden 70 bilim ve toplum adamı sempozyuma katılmıştır. Çalışmalarda,

57'si eski sömürge ve yarı-sömürge halklarının temsilcileri tarafından olmak üzere 136 rapor ve bilimsel bildiri okunmuştur. Hâlen Amerikan, İngiliz, Portekiz sömürgecilerine ve diğerlerine karşı silâhlı kurtuluş savaşı yapan Viyetnam, Laos, Angola, Zimbabe, Mozambik, Kamboçya, Güney Afrika halklarının ve emperyalizmin desteklediği İsrail yöneticilerinin saldırılarına karşı savaşan Arap devletleri halklarının temsilcileri de ilginç rapor ve bildirilerle dikkatleri üzerlerine çekmişlerdir.

Çok sayıda ve değerli bilim ve toplum adamlarının katıldığı sempozyumda, ulusal kurtuluş hareketinin bellibaşlı aktüel sorunları tam bir fikir özgürlüğü içinde enine boyuna tartışılmıştır. Yabancı misafirler, Sovyet kamuoyunun forumda incelenen sorunlara karşı gösterdiği yakın ilgiyi ve ekonomi, bilim ve kültürün her alanında büyük başarılarla ulaşmış olan Kazakistan halkının misafirserverlik ve enternasyonal dayanışmasını hayranlıkla belirtmişlerdir. Kazakistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin misafirleri, Çarlık Rusyasının eski sömürgesi olan bu ülkenin gerikalmış halkının Büyük Oktobr Sosyalist Devriminden sonra Lenin'in gösterdiği yolda, Komünist Partisinin yönetiminde ulaştığı büyük başarıları gözleriyle görmek imkânına kavuşmuşlardır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri L. İ. Brejnef'in sempozyuma gönderdiği selâmlama mesajında şöyle denilmektedir:

«Kurtuluşlarına konuşmuş olan halklar, sömürgeciliğin kalıntılarını tamamiyle temizlemek, memleketlerinin bağımsızlığını savunmak ve güçlendirmek azmindedirler. Onlar, köklü sosyal dönüşümler yapmaya, ulusal ekonomi ve kültürlerini her yönden geliştirmeye çalışıyorlar. Bütün bunlara, yalnız, emperyalizme karşı ardıcıl bir savaş yürütmek, sosyalist ülkeler ve dünya işçi sınıfı ile sağlam bir ittifak kurmak suretiyle ulaşabileceklerini tarihsel tecrübeden öğrenmekteyiz.

1969 yılının Haziran ayında Moskova'da yapılmış olan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı, anti-emperyalist savaşın zamanımızdaki ödevlerinin neler olduğunu ortaya koymuştur. Günümüzün en bellibaşlı isteklerini dile getiren Danışma Toplantısı, emperyalizm ve sömürgecilğe karşı, barış, halkların güvenliği ve sosyal ilerleme uğrunda yürütülen savaşı güçlendirmek için tüm anti-emperyalist güçleri her yönden dayanışmaya çağırmıştır.

Büyük Lenin'in vasiyetlerini yerine getirmekte olan Sovyet halkı, genç bağımsız devletlerin halklarıyla ve ulusal kurtuluş hareketiyle kardeşçe dayanışmasını aralıksız olarak devam ettirmekte, onlara çok yönlü siyasal, manevi ve maddi yardımlarda bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi, sempozyuma katılanları candan selâmlamakta ve çalışmalarında başarılar dilemektedir.»

Sempozyum çalışmaları şu gerçeği doğrulamıştır: V. İ. Lenin'in fikirlerinin Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halkları üzerindeki etkileri gittikçe kuvvetlenmektedir. Lenin'in ulusal kurtuluş devrimlerine, halkların ulusal ve sosyal kurtuluşları uğrunda yürütülen savaşın yol ve metotlarına dair olan öğretisi, en karmaşık problemlerin ilerleme yolu ile çözülmesi hakkındaki direktifleri, uluslararası sempozyumda okunan bütün raporların ve yapılan konuşmaların temelini teşkil etmiştir. Sempozyuma katılanlardan çoğunun çok haklı olarak belirttiği gibi, Lenin'in yargıları iyice bilinmeden ve benimsenmeden, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının hayatlarındaki önemli olayların hiçbirini doğru şekilde anlamak ve aydınlatmak mümkün değildir. Bu yüzden, Danışma Toplantısında, ulusal kurtuluş devrimlerinin gerçekleştirilmekte olduğu bölgelerde sosyal-ekonomik ve politik süreçlerin değerlendirilmesinde, anti-emperyalist savaşın bundan sonraki perspektiflerinin belirlenmesinde Leninist tahlil metotlarından yararlı bir şekilde yararlanılması gerektiği belirtilmiştir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi MK Politbüro aday-üyeleri ve Kazakistan Komünist Partisi Birinci Sekreteri D. A. Kunaef, uluslararası sempozyumda şunları söylemiştir:

«Bilimsel teori ile devrimci eylemin organik bir bütünü olan Leninizm fikirleri, tüm dünya halklarının kılavuzudur. Bu fikirler, sosyalist ülkelerde gerçekleşmiş bulunmaktadır. Kapitalizmin köleliğinden kurtulmuş olan genç devletlerde ise, halklara, kendi güçlerine güven aşılama ve insanın insanı sömürmesini ortadan kaldıran yeni bir toplumu kurma olanaklarını göstermektedir.»

Asya ve Afrika halkları Dayanışma Örgütü Genel Sekreteri Yusuf El-Sibai de, uluslararası sempozyumda bulunanlara hitaben şöyle demiştir:

«1917 Oktobr Devrimi, insanlık tarihinde bir dönüm noktasıdır, emperyalizm ve sömürgeciliğin çöküş çağının başlangıcıdır. Yabancı egemenliğine ve sosyal adaletsizliğe karşı halk devrimlerini alevlendirmiş, aynı zamanda halklarda, emperyalizmin alçakça saldırganlık plânlarını suya düşürme gücüne sahip oldukları inancını kuvvetlendirmiştir.

Lenin, işte bu devrimi gerçekleştiren Sovyet halkının önderi ve büyük bir devrim teorisyeni ve uygulayıcısı olarak tarihte ebedi yerini kazanmıştır.»

Birleşik Arap Cumhuriyetindeki Arap Sosyalist Birliği Genel Yürütme Komitesi üyelerinden Diaeddin, yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

«Ulusal kurtuluş hareketini ve sosyal gelişme süreçlerini inceliyenler, Lenin'in fikirlerine dayanmadan olumlu bir sonuca varamazlar. Bu yüzden, her devrim savaşçısı, bu büyük öğretmenin fikirlerini öğrenirken, kurtuluş cephesi güçleriyle emperyalizm arasındaki savaşla ve bu savaşın dinamiği ile ilgili derin görüşlerini kavrayıp benimsemeli ve ulusal kurtuluş problemleriyle sosyal gelişme sorunları arasında organik bir bağ bulunduğunu, esasen bunların bir sürecin iki yönü olduklarını iyice anlamalıdır.»

Hindistan Parlamentosunun Halk Meclisindeki Hindistan Komünist Partisi Parlamento Grubunun Başkan yardımcısı Profesör Hiren Mukerci, konuşmasında, Lenin'in, Doğuda, ve özellikle, o zamanın en büyük sömürge ülkesi olan Hindistan'da oluşan bellibaşlı olayları büyük bir dikkatle izleyip incelediğini söylemiş ve :

«Zamanımızda dünya insanlığı, bu eşsiz önder ve savaşıya hakkı olan en büyük saygıyı göstermektedir. Hindistan halkı, tarihte gelip geçmiş en büyük filozoflar arasında yer alan ve zulüm gören halkların candan dostu olan Lenin'e derin bir saygıyla bağlıdır» demiştir.

Nijerya'daki Afrika-Asya Dayanışma Komitesi üyelerinden Doktor Tunci Otegbey, sempozyumun, Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümü arifesinde yapıldığını hatırlattıktan sonra şunları söylemiştir:

«Lenin, Marks'ın öğretisini emperyalizm devrime geliştirmiş, Rus devriminin strateji ve taktiğini hazırlamıştır. Ve bu devrim, Rus proletaryasını, Büyük Ekimbr Sosyalist Devrimi zaferine götürmüştür. Lenin, günümüzde de devrimcilerin en büyük öğretmenidir, dünya devrim hareketinin ilham kaynağıdır. Emperyalizmin, kapitalizmin en son aşaması olduğu ve ulusal kurtuluş güçleriyle sosyalizmin zafere ulaştığı memleketlerin halkları arasında sıkı bir işbirliğinin zorunluluğu hakkındaki Leninist öğretinin doğruluğunu tarih ispat etmiştir.»

Arjantin Komünist Partisine bağlı Marksizm-Leninizm Enstitüsü Direktör yardımcısı Leonardo Paso, «Leninizm ve Lâtin Amerika halklarının ulusal kurtuluş hareketi» başlıklı raporunda, Arjantin halkı üzerinde, Komünist Partisinin kurulması ve gelişmesinde Lenin'in devrimle ilgili bütün fikirlerinin derin etkisi bulunduğunu belirtmiştir.

Uluslararası sempozyumda birçok problemler incelenmiştir. Bunların bellibaşlıları şunlardır: Sömürge halklarının ulusal devrimleriyle ilgili Leninist teori, ulusal sorunun çözümünde Sovyetler Birliği'nin tecrübesi ve bu tecrübenin uluslararası önemi; ulusal kurtuluş hareketi ve Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinde ekonomik ve sosyal ilerleme, devrim koşulları ve anti-emperyalist güçlerin birliği konularında Leninist öğretisi; Sovyetler Birliği cumhuriyetlerinde kültür devrimi ve bununla ilgili Leninist prensipler; gelişmekte olan ülkelerde sınıflar ve sınıf savaşı; kurtuluş devrimlerinde ulusal ve uluslararası hareketler arasındaki bağ.

Sempozyumda konuşanlar, halkların ulusal bağımsızlık savaşlarında büyük başarılar elde ettiklerini, genç bağımsız devletlerin büyük çoğunluğunun sosyal-ekonomik ve kültürel kazanımlar sağladıklarını anlatmışlar, çağımızın gelişme sürecinde emperyalist güçlerin gittikçe zayıfladığını belirtmişlerdir. Güney Viyetnam Ulusal Kurtuluş Cephesi Merkez Komitesi üyesi Dang Kuang Min şöyle demiştir:

«Başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere, emperyalizm, aralıksız yenilgilerden kaçınmak için her çareye başvuruyor. Buna rağmen, hiç şüphe yok ki, uluslararası durumun gelişmesindeki genel eğilimi hiçbir gerici kuvvet değiştirmeye muvaffak olamayacaktır. Sömürgeciler, emperyalistler, içinde bulundukları çıkmazdan kurtulmak için debelendikçe uçuşuma daha fazla yaklaşımakta ve yenilgiden yenilgiye uğramaktadırlar.»

Emperyalistlerin dünya arenasında zayıf düşmekte olmaları, emperyalizme, sömürgecilığe ve kapitalist sömürüne karşı mücadele yürüten bütün ilerici güçler arasında eylem birliği kurulması için gerekli alan elverişli objektif koşulların belirmesini kolaylaştırmaktadır. Bugünkü aşamada emperyalizme karşı geniş bir eylem birliği kurulması sorunu büyük bir önem kazanmaktadır.

Günümüzün bellibaşlı problemi şudur: Gelişmekte olan ülkelerde toplumda ve iktidarda meydana gelen sosyal yapı değişmelerini doğru olarak değerlendirmek, bugünkü aşamada emperyalizme karşı eylem birliği yapmaya yetenekli sosyal-politik güçlerin çıkarlarını, rollerini ve yerlerini açık seçik belirlemek; bu güçlerin birleşmesini sağlamak ve halkın savaşını daha yüksek bir düzeye ulaştırmak. Dünyadaki bütün ilerici güçleri bekleyen bu son derecede karmaşık ve sorumlu ödev, ancak, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinin sosyal-ekonomik ve politik problemlerinin çok esaslı bilimsel tahlilleri sonucunda başarıyla çözülebilir.

Sempozyumda söz alanların çoğu şunları önemle belirtmişlerdir: Emperyalizme, irtica ve sömürgecilığe öldürücü darbeyi indirebilmek için, dünya devrim sürecinin başlıca üç kolu olan dünya sosyalist sistemi, işçi sınıfının savaşı ve ulusal kurtuluş hareketi arasında tam bir birlik ve beraberlik olması şarttır. Dünya sosyalist sistemi, anti-emperyalist mücadelenin yönetici gücüdür, çağımızdaki ileri hareketin gidişinde onun başarıları sonuç belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bu arada, konuşmacılardan çoğunun belirttiği gibi, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinin zamanımızdaki sosyal-politik durumlarında, devrim ve demokratik hareketin çeşitli tip ve biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bunların konkr tarihse aşamalarda özgün (spesifik) ödevleri vardır. Sosyalist cephe ülkelerinde ulaşılan başarıların büyük etkileri altında, bilimsel-teknolojik devrim koşullarında ve devlet-tekel kapitalizminin yapısal değişim şartları içinde oluşan ulusal kurtuluş hareketinin şimdiki aşamasında, her ülkenin sınıfsal ve politik güçleri hızlı bir değişme içinde bulunmaktadır. Gelişmekte olan memleketlerin hepsinde de, siyasal bağımsızlık savaşı döneminde ikinci plânda kalmış olan sosyal-sınıfsal çelişkiler, bugünkü koşullarda gitgide daha fazla ve daha açık belirmekte, «Üçüncü dünya» ülkelerinin gelişmesiyle ilgili yol, biçim ve metotların

seçimi sorunu üzerine olduğu gibi, bunların sosyal-ekonomik ilerlemele-
rinin temposunu hızlandıracak konre metotları hazırlama çalışmalarına
da etkiler yapmaktadır. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika memleketlerinde,
sınıf savaşı, sömürgeciliğin ağır miras yükünü ortadan kaldırmak zorun-
luğu karşısında gittikçe daha fazla keskinleşip yayılmaktadır.

Ulusal kurtuluş hareketi, şimdi, ulusal devrimlerden sosyal devrimlere
geçiş döneminde bulunmaktadır. Bu aşamada, işçi sınıfının rolü ve
mücadelesinin önemi artmaktadır. Dünya Barış Konseyi üyesi ve «Halklar
Arasında Barışı Güçlendirme» Uluslararası Lenin Armağanı Lâvreatı Aziz
Şerif, konuşmasında, bu konuda şöyle demiştir:

«Yeni sanayi dallarının ortaya çıkması sonucunda işçi sınıfının nicel
artışı ve Marksizm fikirlerinin halk yığınları tarafından gittikçe daha geniş
ölçüde benimsenmesi sonucunda ve nitel yükselişi sayesinde ulusal
kurtuluş hareketi zenginleşmektedir.» Almanya Demokratik Cumhuriyetin-
den Prof. Vaydema'nın deyişle, gelişmekte olan ülkelerde hâlen sınıfsal
güçler bir gruplaşma süreci içinde bulunmaktadırlar. Bu da, devrimin
ileri doğru gelişmesi ve halkın kesin zaferi için zorunlu bir süreçtir.

Konuşmacıların çoğu, birçok ülkede siyasal bağımsızlık savaşı döne-
minde yönetici rolü oynamış bulunan ulusal burjuvazinin halk arasında
itibarını gitgide yitirmekte olduğunu belirtmişlerdir. Halklar şunu açıkça
görmeye başlamışlardır: Pek çok vaatlerde bulunarak iktidarı ele geçiren
burjuvazi, emekçilerin durumunda köklü değişiklikler yapmamış, ülkelerin
ekonomik bağımsızlığını kuvvetlendirmemiş, siyasal istikrarı sağlamamıştır.
Suriye'deki Arap Sosyalist Uyanış Partisi Yönetim Kurulu üyesi Mustafa
Rüstem'in kanısınca, burjuvazi, şimdi, halkların sosyalist kurtuluş yolunda
bir engelden başka bir şey değildir.

Sempozyumda, genç bağımsız devletlerin seçecekleri gelişme yolu, ve
şimdiki sosyal-ekonomik yapılarıyla sıkı bağlantısı bulunan kapitalist
olmayan gelişme yoluna geçmeleri sorunları geniş tartışmalara yol
açmıştır. Konuşmacılar, gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde çeşitli
işletme biçimleri bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu, onların sosyal-ekonomik
yapılarının en tipik ve ortak özelliğidir. Her işletme biçiminin kendine
özümlü üretim tarzı vardır. Sınıflarla sosyal tabakaları belirleyen de bu
üretim tarzlarıdır.

V. İ. Lenin, Rusyanın geçici döneminde beş işletme şekli tespit etmişti.
«Üçüncü dünya» ülkelerinde ise bunlar daha fazladır.

Lenin'in işletme biçimlerinin çeşitliliği ile ilgili teorisi, genç bağımsız
devletlerin gelişmeleri sırasında ortaya çıkan birçok problem ve eğilim-
lerin anlaşılmasını sağlayan bir anahtardır. V. İ. Lenin, birçok eserinde,
ekonomideki çeşitli işletme biçimlerinin özelliklerinin daima dikkatle
incelenmesini ve küçük mal üretiminden, patriarkal üretimden çağdaş

Üretim metotlarına ve ondan sonra da sosyalist topluma geçilmesinde bu işletme biçimlerinden ve çeşitli işletme faaliyetlerinden ustolukla faydalanılmasını tavsiye etmiştir. Belirli koşullarda, sosyalizmi salamlatırmak ve geliştirmek amacıyla, kapitalizmin bazı işletme biçimlerini (rnein devlet kapitalizmini) desteklemek, hatta faydalanmak gerektiğini belirtmiştir. Iletme biçimlerindeki değişiklikler, elbette ki, kendiliklerinden olmaz, devlet politikası biçiminde yürütülen de dahil, duruma göre türlü şekiller alan etin sınıf savaşı sonucunda gerçekleşir.

Lenin'in, işletme biçimlerinin çeşitliliği ile ilgili teorisi, Doğu lkelerinde kapitalizmin gelişme sürecindeki birçok özelliklerin ve bu arada kapitalist olmayan gelişme yoluna geçiş sorunlarının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Kapitalist olmayan gelişmenin sosyal-ekonomik muhtevasını bu teorinin iığı altında incelediğimiz zaman, çeşitli işletme biçimleri ve sınıflar, aynı zamanda, bu işletme biçimlerinin dourduu sosyal gruplar arasındaki orantıyı ve karşılıklı etkileri meydana çıkarmış oluruz. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika lkelerinin konke ekonomik ve politik koşulları üzerinde yapılan tahliller u sonucu vermiştir: Kapitalist olmayan gelişme, her memlekette birbirinden farklı bir yol izler. Bu farklar da, işletme biçimlerinin birbirlerini çeşitli şekilde etkilemelerinden ileri gelir.

Bilindiği üzere, eski sömürge ve yarı-sömürgelerin siyasal baımsızlıklarına kavumalarından sonra bu ülkelerin çoğunda kapitalizmin gelişmesi hızlanmıştır. Sömürgeci devletlerin ve yabancı müdahalesinin öldürücü etkilerinden kurtulan ülkelerde kapitalizm, belirli ilerleme olanağına kavumutur. Yeni kurulan ulusal hkmetlerden çoğunun, devlet kapitalizmi tedbirleriyle ekonomiyi etkilemelerinin de bunda önemli bir rolü olmuştur. Bu tedbirler sayesinde, kapitalist evrim yolunda ilerleyen ülkelerin hemen hemen hepsinde kapitalizm hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Konuşmacılar u noktayı da belirtmişlerdir: Ulusal kurtuluş hareketinin birbirine bağlı karmaşık problemleri incelenirken, özellikle komünist partilerinin strateji ve taktiklerinin hazırlanması sırasında, kapitalizmin geniliine ve derinliğine gelişmesi eğilimlerinin gerçek gücü dikkatle göz önünde bulundurulmalı ve kapitalist olmayan gelişme yolunun olanakları iirilmemelidir. Kapitalist gelişme sürecinde, rekabetin şiddetlenmesi, sermaye ve üretimin konsantrasyon ve santralizasyonu koşulları içinde Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın Hindistan, Pakistan, Türkiye, Filipinler, Brezilya, Arjantin vb. memleketlerinde yerli tekeller türemiştir. Bunlar, emperyalizmle bağlılıkları nispetinde gclenmekte, bu yüzden de, emperyalistlerin güttükleri yenismrgecilik politikasının ileticisi olmaktadır.

Sempozyumda belirtildiği gibi, emperyalizm, gelişmekte olan ülkeleri etkileme alanında kullandığı ekonomik ve politik metotlarını deitirmektedir. Sömürgeciler, nceleri, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerini

açıkça soyma ve köleleştirme metotlarını uyguluyorlardı. Şimdi ise, yerli sermayenin üst tabakalarıyla işbirliği yapma, onların güç ve etkilerinden faydalanma metotlarını kullanmakta, bu suretle, gelişmekte olan memleketlerin kapitalist olmayan yola, daha sonra da sosyalist gelişme yoluna geçmelerine engel olmaya çalışmaktadırlar.

Sempozyumda söz alanlar şu nokta üzerinde de durmuşlardır: Gelişmekte olan ülkelerdeki büyük ve tekelci sermaye, ekonominin gerikalmışlığı koşulları içinde, feodalizmin pek çok kalıntısının korunduğu, üretim biçimlerinin zayıf durumda olduğu ve işletmeciliğin ilkel şekilde yapıldığı ülkelerde türemiştir. Onun özelliği de budur. Tekelci sermaye, bu gibi ülkelerde, az gelişmiş ekonominin üstyapısıdır, kapitalizm-öncesi ve ilk dönem kapitalist ilişkilerinin korunduğu koşullarda «tepe konsentrasyonu»-nun bir sonucudur. Bu sermaye, bunların korunmasına belirli ölçüde yardım etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin bazılarında tekellerin türemesi sonucu olarak, kapitalizmin barışmaz çelişkileri ve aynı zamanda ulusal burjuvazinin bazı tabakaları arasındaki çelişkiler keskinleşmektedir. Öte yandan, büyük ve tekelci sermaye, küçük ve orta burjuvazinin menfaatlerini ağır şekilde baltalamaktadır. Bu durum karşısında, sömürücü sınıfların alt tabakaları için, büyük ve tekelci sermayeye karşı çetin ve kesin bir savaş yürütmekten başka çıkış yolu kalmamaktadır. Hindistan'daki son olaylar, keskinleşen çelişkiler için bir örnektir. Hindistan hükümeti, yerli tekellerin esas aktivlerini ve gücünü ellerinde toplamış olan en büyük özel bankaları millileştirmek zorunda kalmıştır. Birçok konuşmacı, bu konunun görüşülmesi sırasında, Doğu ülkelerinde kapitalizmin gelişmesine ayrıntılı metotlarla yanaşılması gerektiğini belirtmiş ve V. İ. Lenin'in şu görüşü üzerine dikkati çekmişlerdir: Kapitalizm, «chernosotnik-oktiyabrist» kapitalizmi de, «narodnik» kapitalizmi de, «demokratik» ve «realist» kapitalizm de olsa, köklü değişimlerle ve daha sonra da kapitalist olmayan gelişme yolu ile yakından ilgilenen ve bu uğurda savaşa atılan sınıfsal güçlerin çoğalması için gerekli olanakları sağlamaktadır. Kapitalist olmayan gelişme yolu aşamasında, bu dönüşümün yönetici gücü meselesi olanca sivriligi ile ortaya çıkmaktadır. Doktor Tunci Otegbeyi bu konuda şunları söylemiştir:

«Zamanımızda ulusal burjuvazi, ekonomik bağımsızlık için mücadele eden ulusal demokratik cepheye girebilir. Fakat bu cephenin, işçi-köylü ittifakı tarafından yönetilmesi gerekir. İşçi sınıfının zayıf olduğu ülkelerde kapitalist olmayan gelişme yoluna, ancak, Marksizm-Leninizm fikirlerini benimsemiş bulunan ve Marksist-Leninist partinin kurulması koşullarını geliştirmeye hazır olan demokrat aydınların yönetiminde geçilebilir. Bu geçişi gerçekleştirebilmek için, Sovyetler Birliği başta olmak üzere, sosyalist ülkelerle geniş işbirliği yapmak şarttır.»

Alma-Ata'daki uluslararası sempozyumda daha birçok aktüel sorun incelenmiştir. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde anti-emperyalist

savaşa katılmış olan delegelerin rapor ve konuşmaları büyük bir ilgi uyandırmıştır. Savaşan halkların temsilcileri, bu mücadelede elde edilen başarıları, karşılaşılan zorlukları, sosyalist cephesi ülkelerinin, özellikle Sovyetler Birliği halklarının, politik ve ekonomik bağımsızlıklarını savunan halklara yaptıkları karşılıksız yardımları anlatmışlardır. Konuşmacılardan çoğu, gelişmekte olan ülkelerde oluşan yeni olayların teorik tahlillerini ve bu suretle açık seçik belirlenmelerini istemişlerdir. Birçok mesele ilk defa inceleme konusu olmuş ve üzerlerinde geniş tartışmalar yapılmıştır. Karşı görüşlerin de ortaya konduğu bu tartışmalar, hiç şüphesiz ki, faydalı olmuştur. Sovyet bilim adamlarından Akademisyen E. M. Jukof'un belirttiği gibi, gerek sosyalist ülkeler bilim adamlarının, gerekse kardeş ülkelerden gelen temsilcilerin sosyal-ekonomik ve politik problemler üzerinde yaptıkları derin incelemelerin ürünü olan rapor ve konuşmalar bir kitap halinde yayınlanacaktır.

Sempozyumun kapanış toplantısında söz alan Sovyet ve dünya kamuoyu temsilcileri, gösterdikleri misafirserverlikten ve sempozyumu mükemmel bir şekilde düzenlemelerinden dolayı Kazakistan halkı ve hükümetine, Asya ve Afrika ülkeleriyle Dayanışma Örgütü Sovyet Komitesine hararetle teşekkür etmişlerdir. Aynı toplantıda, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaşın mesajına sempozyumun cevabı okunmuştur. Çalışmaların bir özeti mahiyetinde olan bu cevabi-mesajda şöyle denilmektedir:

«Lenin, çeşitli ülkelerde, genel devrim kanunları uyarınca doğan ve biçimlenen sosyalist düzenin, konke tarihsel koşullara ve ulusal özelliklere uygun çeşitli biçimlerde gelişeceğini öngörmüştü. Dünya devrim sürecinin gelişmesinden elde edilen tarihsel tecrübe, onun ne kadar haklı olduğunu doğrulamış bulunmaktadır.

Sempozyuma katılanlar, çağdaş ulusal kurtuluş hareketinin sorunlarını tahlil ederlerken, sosyalist ülkelerin halklarıyla kapitalist ülkelerin proletaryası ve demokratik güçleri, kurtulan ve hâlâ emperyalist kıyımı altında bulunan ülkeler halklarının, emperyalizme karşı, barış, ulusal bağımsızlık, sosyal ilerleme, demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütülen genel savaşta birlikte hareket etmelerinin tarihsel bir zorunluk olduğunu önemle belirtmişlerdir.

Sempozyuma katılanlar, Amerikan emperyalizminin saldırısını ortadan kaldırmak için savaşan Viyetnam halkına, İsrail'in emperyalist-siyonist saldırısına karşı mücadele eden Arap halklarına, sömürgeciliğin ve ırkçı rejimlerin kökünü kazımak için silâh elde savaşan Arika ulusal kurtuluş hareketine Sovyetler Birliği'nin yapmakta olduğu her türlü yardımları takdirle karşılamaktadırlar.

Sovyet halkına, komünizm kuruculuğu ödevlerinin çözümünde, bütün hayatını insanlığın sosyal ve ulusal baskıdan kurtulması dâvasına, insan-

ların mutluluğu mücadelesine adanmış olan büyük Lenin'in fikirlerini tamamiyle zafere ulaştırmada başarılar dileriz.»

Birçok ülkenin bilim adamları ve toplum militanları, Alma-Ata'daki yaratıcı tartışmalar sürecinde, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının emperyalizme ve yeni-sömürgeciliğe karşı yürütmekte oldukları savaşıla ilgili problemlerin teorilerinin hazırlanması alanında büyük bir adım daha atmış bulunmaktadır.

S. Hamis – Y. Rozalief

Olaylar ve yankılar

HINDİSTAN'DAKİ OLAYLAR (1)

Narayana Kaliyana KRIŞNAN

Son aylarda Hindistan önemli olaylara sahne oldu. Bu olaylar ülkenin tarihinde yeni bir devir açmış olup, politik kuvvetler oranındaki yeniliği de yansıtır niteliktedir.

Tekelci kapitalin, sağcı gericiğin hissedilir bir hezimeye uğradıkları ve dolayısıyla halk yığınlarının büyük başarısını teşkil eden en önemli olayları şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi, Merkezi Kongres Hükümeti içinde büyük tekellerin en azılı ve gerici temsilcisi olan Morarci Desay'ın kabineden çıkarılması;

İkincisi, memlekette büyük özel sektörün önde gelen beş tekelci grubunun kontrolü altında bulunan en büyük 14 bankanın millileştirilmesi;

Üçüncüsü, iktidardaki Hindistan Ulusal Kongres Partisi yönetiminin sağ kanadı («Sendika» (2)) ve aşırı gerici partiler olan Svatantra ve Can Sangh tarafından Hindistan Cumhurbaşkanlığına aday gösterilen Sancivi Redi'nin hezimeye uğratılması; cumhurbaşkanlığı seçimlerini, sendika hareketinin çok eski militanlarından olan, memlekette Komünist Partisi ve öteki sol partiler ile bizzat Başbakan İndra Gandhi tarafından ve Hindistan Ulusal Kongres Partisi (UKP) içinde yönetime yerleşmiş sağcı kanada karşı olup, önemli bir yekûn tutan üyeler tarafından desteklenen tanınmış yurtsever V. V. Giri'nin kazanması;

(1) Bu yazı, dergimiz için, daha 1969 yılı Ekim ayında hazırlanmıştı. Hindistandaki en son olaylar, N. K. Krişnan yoldaşın yazısında yaptığı politik durum tahlillerini doğrulamaktadır. (Red)

(2) «Sendika» Hindistan Ulusal Kongre Partisi yönetimi içindeki sağcı grubun adıdır. Bu gruba, tekelci kapitalin en gerici çevrelerinin çıkarlarını savunan Nicalingapa (partinin başkanı), eski Başbakan Yardımcısı ve merkezi hükümetin Maliye Bakanı Morarci Desay, Kamaraca, C. K. Patila, Atuliya Ghoşa vs. dahildirler.

Dördüncüsü, «Sendika»nın, Svatantra ve Can Sangh partileriyle birlikte hazırladığı ve İndra Gandhi'yi başbakanlıktan düşürüp, merkezi iktidarı sağcı kuvvetlerin ele geçirmesini sağlamak üzere uygulamaya giriştiği plânın suya düşürülmesi . . .

Bu olaylar, Hindistanda, Ulusal Kongres Partisi'nin içinde ve dışındaki birleşik gerici kuvvetler ile sol güçler ve Kongre mensubu ilerici tabakalar arasında, daha ülkenin bağımsızlığını elde etmesiyle başlayan alabildiğine sert mücadeleyi yansıtmaktadır. Olayların gelişmesi, tekelci kapitalin en gerici ve saldırgan çevreleri ile Hindistan halkının – ulusal burjuvazinin tekelci olmıyan tabakalarını da kapsayan – bütün ilerici güçleri arasındaki çatışmanın keskinleştiğini ifade etmektedir. Ayrışma süreci, yalnız memleketin tümüyle politik hayatında değil, bizzat ulusal burjuvazinin ve onun siyasi örgütü olan Hindistan Ulusal Kongres Partisi'nin içinde de oluşmaktadır.

Hindistan'da yakın geçmişte yer alan olaylar ve bunların yarattığı yeni politik durum beklenmedik bir şey değildi. Bu olaylar, son yıllarda ülkenin politik yaşantısı üzerinde sürekli bir etki yapan ve işi şimdiki patlamalara varıran bir etkenler dizisinin sonucudur. Bu etkenlerin en önemlileri şunlardır:

a) Hindistan Ulusal Kongres Partisi hükümetinin tekellerden yana tutumunun sebep olduğu genel ekonomik bunalımın derinleşmesi, ve halk yığınlarının bu politikayı protesto hareketlerinin hızla büyümesi; (Hint Komünist Partisi (HKP), bu bunalımı, iktidar partisinin memleketi kapitalist gelişme yolundan götürmesinin doğal sonucu olarak nitelendirmişti.)

b) Bunalımın derinleşmesi sonucunu doğuran bir sebep olarak, 1966'da tekellerin artan baskısı altında merkezi hükümetin plânlama politikasını fiilen bir yana bırakması; kuvvetlenen tekellerin artık devlet sektörüne de, plânlama yöntemlerine de baskı yapabilecek duruma gelmeleri; bunalımın derinleşmesini, 1966 yılında Milletlerarası Kalkınma ve Gelişme Bankası'nın baskısı altında merkezi hükümet tarafından rupiy (Hint parası) in devalüasyonu gibi ulusal çıkarlara uymayan, fiyatların genellikle yükselmesine ve yığınların daha da yoksullaşmasına sebep olan tedbirlerin de etkilemesi;

c) Tekellerin izlediği politikayı demaske etmek için girişilen yığınsal hareketin ve en büyük tekellere karşı mücadelenin bütün memleketi sarması ve parlâmento üyeleri tarafından da benimsenmesi; (Bu hareket, 1963 yılında HKP'nin örgütlenme çalışmalarıyla başladı. Önce başlıca bankaların millileştirilmesi ve tekellerle mücadele yolunda özel tedbirler alınması istekleriyle toplu bir dilekçe sunulmak üzere, parlâmentoya doğru büyük bir yürüyüş yapıldı. Sonra bu harekete öteki sol güçler ve Kongres Partisinin ilerici tabakaları da katıldılar. Bu mücadele içinde büyük yığınsal eylemler gerçekleştirildi ve Bandh hareketi, yani 1966'da

sol partilerle sendikalar tarafından yönetilen ve Milli Kongre Partisi hükümetinin halk düşmanı ve, tekellerden yana politikasına karşı yöneltilmiş olan *ulusal çaptaki büyük hareket doğdu. Bu eylemler sonucu olarak, birçok eyalette sol ve demokratik güçlerin birliğini sağlama yolunda bazı başarılar elde edilebildi.*)

ç) Hindistan Ulusal Kongres Partisi içindeki başarısızlıklar, görüş ayrılıkları ve bu yüzden birçok eyalette partinin 1967 genel seçimlerinde yenilgiye uğraması; ve Batı Bengalya ile Kerala'da başında Hint Komünist Partisi ile Hindistan (marksist) Komünist Partisi'nin bulunduğu tek cephenin büyük bir başarı sağlamış olması;

d) 1969 ara seçimlerinde, Batı Bengalya, Bihar, Utar Pradeş ve Pencap eyaletlerinde Hindistan Milli Kongres Partisi'nin hezimet denebilecek kayıplara uğraması; bunun, iktidar partisi yönetimi içinde derin bir bunalım yaratmış ve sözkonusu olayları doğuran süreçleri bir kayli hızlandırmış olması . . .

Hemen belirtelim ki, sığ ve basitleştirilmiş değerlendirme ve sonuçlamalardan kaçınmak için, bu olayları, saydığımız bütün etkenlerin en yüksek noktası olarak ele almamız gereklidir.

Hindistan'ın dört kuzey eyaletinde – Batı Bengalya, Pencap, Utar Pradeş ve Bihar –, tekellerin bencil çıkarlıklarına karşı yığınların ulusal ölçülerde büyüyen hareketinin harı içinde yapılan ara seçimlerinde alınan sonuçlar, memleketi daha bağımsızlığını elde ettiği 1947 yılından beri yönetmekte olan Hint ulusal burjuvazisinin ana partisi Ulusal Kongre'nin iktidar üzerinde devam edegelen tekelinin, artık yalnız birkaç eyalette değil, – eğer mevcut durum 1972 yılı genel seçimlerinde de böyle korunabilirse – merkezde de sona ereceğini, Milli Kongres Partisi'nin merkez hükümetinde basit çoğunluğu bile kazanamayacağını elle tutulurcasına göstermiştir.

Demek ki, meydana gelen durum, Hindistan Ulusal Kongres Partisi içinde politik ayrışmayı hızlandırmıştır.

Bir yandan, partinin ilerici çevreleri, hükümet tarafından-kâğıt üstünde kalan birçok vaatlere ve kararlara rağmen-yıllardır uygulanagelen gerici ve tekellerden yana politikayı gittikçe daha açık biçimde eleştirmeye başlamışlardır. Partinin ilerici kanadı, tekellerin kuvvetlenmesine karşı etkili tedbirler alınmasını, emekçi yığınlarının haklı isteklerinin yerine getirilmesini istemiş ve Milli Kongres Partisi'ni halka defalarca vaadet-tiklerini gerçekleştirmeye dâvet etmiştir.

Öte yandan da, «sendika», yani sağcı grup, aşırı sağcı kuvvetlerin temsilcisi Svatantra ve Can Sangh gibi gerici partilerle birlik kurma plânları hazırlamaya başlamıştır. Bu koalisyonun amacı, İndra Gandhi'yi başbakanlıktan uzaklaştırmaya çalışmak, bunu başardıktan sonra sağcı

koalisyonun merkez hükümetini kurmak, ve bunun, polis terörü yoluyla sol ve demokratik güçleri ezmesini, tekellerin ve çiftlik beylerinin çıkarlarını korumasını sağlamaktı. «Sendika»nın, gerici Svatantra ve Can Sangh partileriyle kurmayı düşündüğü koalisyonun şahsında iktidarın sağcı kuvvetler eline geçmesinin, Amerikan emperyalistlerinin yeni-sömürgecilik plânlarına da uygun düşeceği söz götürmez.

Hindistan'ın eski Cumhurbaşkanı Zahir Hüseyin'in 1967'de ölümü ve sonra yeni cumhurbaşkanı seçimi dolayısıyla, Hint burjuvazisinin ve onun siyasi partisinin iki kanadı arasındaki mücadele daha da sertleşmiş ve açık bir biçim almıştır.

1969'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin özgün nitelikleri şunlardır:

Birincisi, bu seçimlerde, güçlü iki politik grup karşı karşıya gelmiş, ve diyebiliriz ki, açıkça çatışmışlardır. Bu gruplardan biri, ülkede doğrudan doğruya tekellerin çıkarlarıyla bütün tutucu ve gerici akımları temsil eden «sendika» ile Svatantra ve Can Sangh partileri koalisyonudur. Bu ortaklık, «sendika»nın temsilcisi Sancivi Redi'yi cumhurbaşkanlığına aday göstermiştir. S. Redi'nin cumhurbaşkanlığına seçilmesi, İndra Gandhi'nin başbakanlıktan uzaklaştırılması ve merkezi hükümetin gerici kuvvetler koalisyonunun eline geçmesi yönünde atılmış ilk adım olabilirdi.

Gruplaşmanın öteki unsuru ise, iktidar partisinin içinde ve dışında bütün demokratik güçlerin gericiliğe karşı sağladıkları birlik ve hükümetin politikasında sola yönelik belirtilerdir. Ülkenin bütün ilerici güçleri, gerici çevrelerin temsilci olan S. Redi'nin adaylığına karşı olduklarını açıklarak, V. V. Giri'nin adaylığını desteklemekte birleştiler. Bu adaylığı, Hint Komünist Partisi, Hindistan (marksist) Komünist Partisi, Birleşik Sosyalist Partisi, Halkçı Sosyalist Partisi'nin geniş çevreleri, Batı Bengalya ve Kerala Eyaletleri Birliği Cephesi de destekledikleri gibi, Dravida Munetra Kacagam (Madras eyaleti) ve Akali Dal (Pencap eyaleti) gibi din esası üzerinde kurulmuş demokratik partiler de benimsediler. Ulusal Kongres Partisi'nin gerek parlâmentoda, gerekse bazı eyaletlerdeki önemli sayıda bir kısım üyeleri, partinin başkanı Nicalingapa'nın disiplin adına yapmak istediği baskıya açıkça karşı koyarak, MKP adayı S. Redi'ye değil, V. V. Giri'ye oy verdiler. Ve işte, ilerici çevrelerin böylece MKP içinde, demokratik partilerin ve güçlerin de bu partinin dışında sağlayabildikleri bu önemli birlik sayesinde ki, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde V. V. Giri'nin söz götürmez başarısı ve merkezi iktidara göz dikmiş olan sağcı kuvvetlerin yenilgiye uğratılması gibi olumlu bir sonuç alınabildi.

Başbakan İndra Gandhi'nin bu cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce attığı iki cesur adım burada belirtilmeye değer. O ilkin Hint hükümetinde burjuvazinin en sağcı kanadının azılı temsilcisi olan Maliye Bakanı Morarci Desay'ı bu önemli görevden uzaklaştırdı ve bu görevi de kendi üzerine aldı. Sonra özel bir kararnameyle, ülkenin en büyük bankaların-

dan 14'ünü millileştirdi. Bu adımlar, onun, 1969 Temmuzunda Bangalur'da yapılan MKP Hindistan Genel Komitesi oturumlarında ekonomik durum hakkında sunduğu önemli raporunu izledi. Bu raporda, ekonomi politika-sında radikal bir yeni yönelişi, devlet sektörünün güçlendirilmesini, tekel-ler iktidarının dizginlenmesini ve köklü bir toprak reformu yapılmasını amaç edinen konkre ve ertelenmez bazı tedbirler alınması gereğine işaret ediliyor ve bu tedbirlerin neler olduğu da belirtiliyordu.

İşte bu cesur tedbirlerin uygulanması sayesinde ki, cumhurbaşkanlığı seçimleri ve alınan sonuçlar, memlekette geniş halk yığınları arasında büyük bir canlanma ve heyecan atmosferi yarattı. Her yerde, hükümet politikasında esaslı değişiklikler yapılmasını isteme hareketi aldı yürüdü.

Memlekette 14 büyük ticaret bankasının devletin eline geçmesi, tekel-lere ve onların milli ekonomi üzerindeki egemenliğine indirilmiş ağır bir darbedir. Düne kadar memlekette bütün banka mevduatının ancak dörtte birini kontrol edebilen devlet, sözü edilen 14 bankayı eline geçirdikten sonra, artık bütün banka mevduatının yüzde 85'inden fazlasını kontrol edebilecektir. Önceden yapılan hesaplara göre, millileştirme sonucu olarak, devletin safi gelirleri 2 milyar rupiy dolayında olacaktır. Söz konusu bankaları şimdiye kadar kontrol etmekte olan büyük tekeller, artık kendi nüfuz alanlarını genişletmek için bu banka depozitlerini kullanamayacak-lardır. Bir önemli nokta da, çokluk bu bankalar tarafından finanse edilen ve hububat alımında, dağıtımında olduğu gibi, en lüzumlu ihtiyaç mad-deleri fiyatlarının yükseltilmesinde de önemli bir rol oynayan spekülasyona ve diğer her çeşit devlet aleyhtarı üretimsiz işleme son verilmiş olmasıdır. Bundan böyle banka mevduatının büyük kısmını kontrol edebilecek duruma geçen devlet, bunları ulusal gelişme ihtiyaçları için kullanabile-cek, örneğin devlet sektörünü genişletebilecek, köylülere yardım edebile-cek, küçük ve orta işletmelerin gelişmesini destekleyebilecektir. Ayrıca, geri kalmış bölgelerin geliştirilmesine ve bazı bölgeler arasında özellikle son yıllarda politik yaşantımızda sosyal anlaşmazlık ve çatışmaların alev-lenmesine kaynak teşkil eden farkların giderilmesine gücü yetebilecektir.

Maliye Bakanı Morarci Desay'ın kabineden çıkarılması, 14 büyük bankanın millileştirilmesi ve V. V. Giri'nin cumhurbaşkanlığına seçilmesi, Hint Komünist Partisi Ulusal Konseyi'nin 26–30 Ağustos 1969 günlerinde Delhi'de yapılan toplantısından sonra yayınlanan bildiride belirtildiği gibi, «ülkenin politik hayatında bir dönüm noktası» anlamındadır.

Bu olaylar, iktidarda bulunan UKP çevrelerindeki politik ayrışmada yeni bir nitel aşamayı gözönüne sermektedir. Ve bunlar, memlekette tekellerin kuvvetleri ile halk yığınlarının – milli burjuvazinin belirli çevreleri de dahil – geniş tabakaları arasında kapitalist gelişmenin doğurduğu çeliş-kilerin alabildiğine keskinleşmesinin politik ifadesi olup, aynı zamanda milli burjuvazinin saflarında – onun parçalanmasına yol açan – ayrış-malar olduğu anlamındadır. Böylelikle, işçi sınıfı, köylüler, orta tabakalar

ile milli burjuvazinin yurtsever çevreleri arasında, emperyalizmden yana olan feodal ve tekelci gericiğin toplu kuvvetlerine karşı bir birlik kurulması yolunda yeni olanaklar meydana çıkmaktadır. Bu olanağın bir ön önce eyleme geçirilebilmesi, sol ve demokratik güçlerin doğru bir politik tutum ve taktikle hareket etmelerine bağlıdır.

Hint Komünist Partisi'nin programında öngörülen Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulması uğrunda mücadele, MKP içinde ve dışında sol ve demokratik güçlerin ahenkli ve birleşik eylemlerinin özel bir önem kazanmakta olduğu yeni bir aşamaya girmektedir.

Bundan ötürü, MKP'nin içinde alıp yürüyen bunalım ve olayların, değişik gruplar arasında bir fraksiyon mücadelesine indirgenmesi doğru olmaz. Bütün bunlar, bir yanda Hindistan burjuvazisinin tekelci çevreleriyle, öte yanda bu tekellerin baskısı altındaki halkın – ulusal burjuvazinin belirli çevreleri de dahil – bütün diğer tabakaları arasındaki çetin sınıfsal çatışmanın yansımasıdır.

İşte memlekette meydana gelen yeni politik durumun özü ve anlamı budur.

Hint Komünist Partisi, 1964 yılında kabul edilen programında, burjuvazinin tekelci çevreleri ile diğer tabakaları arasındaki çelişkilere ve büyüyen uçuruma işaret etmiş, kapitalist yoldan gelişmede – ulusal burjuvazinin saflarında mutlaka parçalanmaya yol açacak ve burjuvazinin büyük bir kısmının tekellere karşı çıkması sonucunu doğuracak olan – bir bunalıma sürüklenmenin kaçınılmazlığını önceden görerek söylemişti. Netekim, bu parçalanma sonucunda, UKP üyelerinden bir kısmı sağcı kuvvetlere karşı bir mücadele yürütmek zorunda kalacak ve bu suretle de UKP'nin dışında sol ve demokratik güçlere yaklaşıyordu. Bu da, nihayet, Hindistan'da emperyalizme, derebeylik kalıntılarına ve tekellere karşı mücadelede Ulusal Demokratik Cephe'nin kurulması sonucuna götürecekti. Bu kuvvetler ile halkın tümü arasında mevcut çelişkileri gözönünde tutan program, ulusal demokratik devrime, Hindistan'da sosyalizme geçiş yolunda bir ara aşama ve sosyalist devrimin müjdecisi gözüyle bakıyordu.

İşte Hint ulusal burjuvazisinin perspektifini ve memlekette meydana gelen durumu böylece değerlendirmeye karşı olduklarını, burjuvazinin tekelci kısmı ile tekelci olmayan tabakaları arasında mümkün bir parçalanmaya doğru gelişen ayrışmanın derinleşmesi ihtimaline yer veren görüşe karşı olduklarını, ulusal demokratik devrimi sosyalizme geçişin bir aşaması sayan anlayışa karşı olduklarını bildiren bir kısım yoldaşlar, Komünist Partisi'nden koparak, paralel (marksist) bir komünist partisi kurdular. Onların kanısınca, bu kopmanın asıl nedeni, yukarıda belirttiğimiz problemler üzerindeki görüş ayrılıklarıydı. Ama ülkede yakın geçmişin politik olayları, Hint Komünist Partisi'nin politikasının ve program hattının gerçekçiliğini söz götürmez biçimde doğruladı ve Hindistan

(marksist) Komünist Partisinin gerek politik, gerekse programla ilgili **görüşlerinin tutarsızlığını** açıkça ortaya koydu.

Ve zaten, Hindistan'ın politik yaşantısı bizim partimizin ana prensipleri ve programında belirtildiği üzere geliştiği içindir ki, HKP, yakın geçmişteki bunalımda, UKP içindeki demokratik gruplarla bu partinin dışındaki demokratik güçler arasında, birleşik gericiliğe karşı eylem birliğini yaratmak üzere halkı seferber ederek ve ulusal ölçüde bir politik kampanya açarak önemli bir rol oynayabildi. Yakın geçmişin olayları içinde, Hint Komünist Partisi'nin bu önemli rolü oynadığını, dostları gibi, düşmanları da kabul etmektedirler.

Sözü geçen olaylar, Hindistan (marksist) Komünist Partisi saflarında politik ve ideolojik yönelişi yenileme sürecine hız vermelidir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden ve V. V. Giri'nin başarısından sonra, HKP (m), İndra Gandhi'yi destekliyen, «Sendika»ya karşı olduğunu açıklıyan ve merkezi iktidarın gerici kuvvetler eline geçmesinin gizlediği tehlikeye işaret eden bir bildiri yayınlamak zorunda kaldı. Bu başlıbaşına olumlu bir adımdır. Ne var ki, HKP' (m) nin taktik şiarları, genel program deklarasyonları ve değer hükümleri arasında hâlâ çelişmeler olduğu bir gerçektir. Örneğin, bu partinin yönetimi, İndra Gandhi'yi destekleme nedenini yalnız iktidarın sağcı kuvvetler eline geçmesinin önlenmesi gereğine bağlamaya çalışmakta, UKP'nin ilerici eğilimlerinin kuvvetlenmesini ve demokratik güçlerin ileri harekete geçmelerine elverişli olanakların doğuşunu görmezlikten gelerek, düşmanın değirmenine su taşırcasına, partimize (HKP) karşı hücumlarına devam etmektedir.

Kaldı ki, partimizin Ulusal Konseyi, HKP' (m) ni eylem birliğine çağır-mıştır. Biz böyle bir teklifi, daha, yaklaşan bunalımı önceden kestirdiğimiz ara seçimlerinden hemen sonra yapmıştık; fakat bu teklifimiz reddedilmişti. Buna rağmen, meydana gelen durumu gözönünde tutarak, biz, parlâmentoda, her iki komünist partisinin bir birlik bloku kurmaları, partilerin merkez organları ve ayrı ayrı eyaletlerdeki organları düzeyinde koordinasyon komiteleri meydana getirilmesi için yeni bir teklif ileri sür-müş bulunmaktayız.

Partimiz, HKP (m) ile daha sıkı işbirliğinin ve ortak eylemlerin, memleketinde şimdiki koşulların değişmesine, gerici kuvvetlere karşı direnişin artmasına, Ulusal Kongres Partisi içindeki demokratik güçler de dahil olmak üzere bütün sol güçlerin geniş ölçüde ileri harekete geçmesine gerçekten yardım edeceğine kesinlikle inanmaktadır.

En yakın geleceğin perspektifleri neler olabilir?

Hindistan Komünist Partisi Ulusal Konseyi, yankıları henüz dinmemiş bulunan olayların tahlilinden şu sonuçları çıkarmaktadır: Ülkedeki ilerici güçler, kara gericiliğe karşı mücadelede büyük başarılar kazanmışlardır.

Buna rağmen, tekerci ve gerici kuvvetlere henüz kesin darbe indirilmiş değildir. Bu kuvvetler, memleketin ekonomik ve politik yaşantısında, aynı zamanda UKP'nin içinde, hem parti, hem de hükümet düzeyinde, stratejik kilit noktalarını bugün de tutmaya devam etmektedirler. Son olaylar içinde geçici bir sarsıntıya uğramış olsalar da, bu kuvvetler, saflarına yeniden çeki-düzen vermeye çalışıyor ve yeni bir hücumu hazırlanıyorlar. Demek ki, gericiliğin iktidara el atması tehlikesi yine de vardır. Bundan ötürü, gücbirliği halinde mücadelede birleşik yığınsal hareketin rolü, Ulusal Kongres Partisi içindeki demokratik çevreler de dahil almak üzere bütün sol güçler arasında ve «konkre, reel, ilerici bir program temeli üzerinde» birliğin sağlamlaştırılması belirli bir aşamanın çözümleyici etkenleri olacaktır.

Hindistan'da Ağustos olayları, tarihinde kesin dönümün başladığı memleketimizin en yakın geleceğinin karakterini belirlemiştir. Bugün sağcı gericilik, izine düşüldüğünü bilen ve eskisinden daha saldırgan olan bir canavara benzemektedir. Doymaz gözünü Hint Okyanusu'na da diken Amerikan emperyalizmi gayet dinamik davranmakta, gerici kuvvetlere yardımda bulunmakta ve destek olmaktadır. Tekellerin ekonomik kudreti ve örgütsel gücü henüz yıpranmış değildir ve onlarla mücadele çetin olacaktır. Netekim, basın, kendi kontrolleri altındaki kısımla, memlekette büyük bir propaganda kampanyası açmışlardır. Tek sözle, tekeller, her düzeydeki hükümet katlarında kilit noktalarına sağlamca yerleşmiş bulunan gerici bürokratik çevrelerde hâlâ gücüne güvendikleri yedeklere sahiptirler.

Eğer kara gericilik Hindistan toprağında henüz Endonezya veya Gana'daki olaylara benzer facialar yaratamamışsa, bunun izahını, demokratik güçlerimize yardım eden birçok tarihsel etkenin varlığında aramalıyız. Sağlam demokratik geleneklerimiz, tekellerin tamamen tecrit edilmesi, ulusal ekonomide yönetici sınıfın memleketi şimdiye kadar yürüttüğü kapitalist gelişme yolunun iflâsını ifade eden bunalım, tekellerin ezgisine ve milyonlarca emekçiyi, köylüyü, tarım işçisini ve öğrenciyi savaşı eylemlere girişmek zorunda bırakan karaborsa egemenliğine karşı geniş halk yığınlarının gittikçe artan hoşnutsuzluğu, tahrisel bir kaçınılmazlık olarak orta ve küçük burjuvazinin mevcudiyeti ve özellikle kendi başını kurtarmak için tekellerle savaşan köy burjuvazisinin varlığı, ve sınıf kuvvetlerinin dengesi üzerinde Komünist Partisinin – herhalde sonuncu yerde sayamayacağımız – etkisi gibi etkenler hep gericiliğe karşı çalışmaktadır.

Bu böyle olsa da, cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonraki olaylar, gericiliğin yeni bir mücadele aşaması eşliğinde mevcut kuvvetlerine yeniden çeki-düzen vermekte olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Ulusal Kongres Partisi'nin Eylem Komitesi tarafından cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra alınan kararlar, «Sendika»nın ertelenmez kaydı

ile uygulamaya giriştiği plânlardan, yani başbakanı düşürme plânlarından vazgeçtiğini şüphe bırakmıyacak biçimde ispat etmektedir. Ama gerici kuvvetlerin, doğrudan doğruya başbakana ve hükümetin politikasına karşı hücumlarını yenilemek için en elverişli fırsatı kolladıkları da bir gerçektir. Onlar bu hücumu geçebilmek için, UKP'nin çeşitli kademeler organlarında tuttukları stratejik mevzileri ve iktidariyle büyük olanaklara sahiptirler. Şimdi de, bütün çabalarını, merkezi hükümette hiç de işlerine gelmeyen yeni bir örgütlenmeyi bertaraf etmek için, bütün kademelerde sahip oldukları mekanizmaya dayanarak, bankaları millileştirme politikasının etkili biçimde uygulanmasını sabote etme, İndra Gandi'nin alınması son derece gerekli görülen tedbirleri – hattâ, bu arada UKP'nin Hindistan Genel Komitesi'nin Bangalur toplantısı oturumlarında başbakanın sunduğu ekonomi politikası konulu raporda tesbit edilen tedbirleri – gerçekleştirme olanaklarını sınırlama işleri üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar. Başbakanı «Sendika»ya karşı mücadelesinde destekleyenler arasında «tedrici» hareket edilmesinden yana olanlar vardır ki, bunlardan bazıları sağcı olarak tanınmaktadır.

UKP içindeki kutuplaşma bu iki cephede henüz bütün çizgileriyle açıklığa kavuşmamıştır. Bu açıklığa varılabilmesi için sürekli bir politik mücadele gereklidir.

Hindistan Komünist Partisi, UKP içindeki ilerici güçlerin, ancak prensipten yoksun ve korunması zor oportünist birlik şiarından vazgeçtikleri, politikalarında radikal bir değişikliğe yöneldikleri ve hasımlarını yalnız bütün kademelerdeki hükümet organlarından değil, UKP'nin içinden de uzaklaştırdıkları takdirde, «Sendika»yı tecrit edebileceği ve kesin bir yenilgiye uğratabileceği inancındadır.

Komünist Partisi, bütün sol ve demokratik güçlerin birliğini sağlama mücadelesinin yeni aşamasında – ki UKP'nin geçirmekte olduğu bunalım buna elverişli olanakları yaratmıştır –, bu partinin safları içinde ve dışındaki demokratik tabakaların eylem birliği sorununun özel bir anlam kazandığını da belirtmiş bulunmaktadır. Partimiz, UKP'nin demokratik kanadının temsilcileriyle, gerek merkez organlarında, gerekse eyaletlerin örgütlerinde, karşılıklı temaslarda bulunmak, konsültasyonlar yapmak, ahenkli ve ortak eylemlere girişmek yolunda kararlı adımlar atmaktadır.

Ulusal Kongres Partisi'nin sağcı kanadı bir karşı-darbe için kuvvetlerine çekî-düzen verirken, gericiлик diğer kesimlerdeki eylemlerine hız vermektedir. Gericiliğe yardım edebilecek nitelikte birçok olumsuz etkenin hâlâ varolduğu bir gerçektir. Bu etkenler arasında, sol güçler cephesinde birlik yokluğunu, sosyalist partiler yönetiminin bir kısmındaki oportünizmi, komünist hareketin parçalanmışlığını ve örgütçe zayıflığını, kastların varlığını ve imtiyazlarını, dinsel düşmanlıkları ve diğer nifak eğilimlerini sayabiliriz.

Tekelleri tutan, Hint şovinizminden yana çıkan gerici Can Sangh Partisi ve onun yarı askeri örgütü olan Raştriya Svayamsevak Sangh (RSS), Hindu-Müslüman düşmanlığını alevlendirerek ve yığınların demokratik birliğini baltalamaya girişerek yıkıcı eylemlerini artırmışlardır. Yakın geçmişte, Gucarat eyaletinde, memleketin İngiliz emperyalizminden ayrılışını tâkiben alıp yürüyen Hindu-Müslüman katliâmından beri eşini görmediği dinsel boğuşmalar, aslında, eyalette «Sendika»yı destekliyerek başbakana karşı olduğunu açıklayan Kongres hükümetinin hoşgörü kanadı altında, Can Sangh ve RSS tarafından telkin ve teşvik edilmiştir.

Halkı yakından ve içten ilgilendiren başka problemleri de hedeflerine ulaşma yolunda sömüren gerici kuvvetler, yığınsal harekette birlik eğiliminin ve başarıların artmasıyla şiddetlenen mücadelede, bu gibi zararlı ve yıkıcı eylemlere gittikçe daha sık başvurmaktadırlar.

Bütün bunlar, demokratik hareketi tehdit eden ciddi bir tehlikenin varlığını göstermektedir.

Bu yetmiyormuş gibi, HKP (m) yönetiminin, Kerala ve Batı Bengalya eyaletlerinde tekcephe hükümeti içinde uyguladığı oportünist-sekter politika olumsuz etkiler yapmaktadır. HKP (m) yönetimi, iktidar sınıflarına karşı mücadele edeceği yerde, bu hükümetler içindeki durumundan, tekcephenin öteki partilerine ve özellikle bizim partimize hücumlarda bulunmak için yararlanmakta, onları belirli ölçüde zayıflatmakta, böylelikle de – bütün Hindistan'da politik durumun tam da eylemleri en çok kuvvetlendirme ve ahenkleştirmeyi gerektirdiği bir zamanda – birlik sağlanmasını engelleyen ciddi zorluklar çıkarmaktadır. Bizim Batı Bengalya ve Kerala'daki parti komitelerimiz, daha geçenlerde, tekcephe hükümetleri tarafından kabul ve ilân edilen asgari programın sürat ve başarıyla hayata geçirilmesi için, bu zorlukların giderilmesi yönünde yapıcı tekliflerde bulundular. İktidardaki varlıklı çevrelere karşı, onların menfaat yollarını kesecek tedbirlerin bir an önce alınması, işçi sınıfının, köylülerin ve tarım işçilerinin ileri sürdükleri haklı isteklerin yerine getirilmesine çalışılması, bu birleşik cephelerde eylem birliğinin sağlanmasına hizmet edebilir ve Hindistanın içinde bulunduğu devrimci mayalanma koşulları içinde bu cephelerin olumlu bir rol oynamasına imkân verebilir kanısındayız.

HKP Ulusal Konseyi, 26–30 Ağustos 1969 günlerinde Delhi'de yapılan toplantısında, memleketimizde son zamanlarda politik alanda tanık olduğumuz olayları tahlil ettikten ve meydana gelen yeni durumu değerlendirdikten sonra, şu kararı almıştır:

Sol ve demokratik partilerin belirli durumda en önemli ödevi, İndra Gandhi hükümetini devrime amacını güden gericiğin manevralarını ortaya çıkarıp içyüzüyle göstermek, tekellere ve müttefiklerine karşı mücadelede demokratik hareketin yeni ve kesin başarılarına doğru ilerlemektir. HKP

Ulusal Konseyi, Ulusal Kongres Partisi ilerici kanadı üyelerinin yığinsal demokratik harekete diğer sol güçlerle birlikte katılmalarının son derece lüzumlu olduğu kanısındadır.

HKP Ulusal Konseyi, memleketin ileri ve sürekli demokratik gelişmesi adına, aşağıdaki isteklerin gerçekleştirilmesi için, yığınları topyekûn ulusal mücadeleye çağırılmaktadır:

1. Dördüncü beş yıllık plânın, gelişme hızının artırılması, kamu sektörünün genişletilmesi ve kuvvetlendirilmesi, döviz tasarrufu sağlanması, fiyatların ayarlanması, işgücü istihdamının artırılması, şehir ve köy emekçilerinin ertelenmez isteklerinin yerine getirilmesi öngörülerek yeniden düzenlenmesiyle ulusal ekonominin demokratizasyonu.

2. Yönetim mekanizmasının ulusal olmayan elemanlardan temizlenmesi.

3. Sendikaların, kamu sektörü işletmelerinde yönetime; köylülerin ve tarım işçilerinin örgütlerinin de köklü bir toprak reformunun hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmaları.

4. Dış politika hattında anti-kolonyalizm ruhunda değişiklik yapılması; Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin ve Güney Viyetnam Cumhuriyeti Geçici Devrimci Hükümeti'nin tanınması.

5. Millileştirilmiş olan bankaların yönetim kurullarında radikal bir demokratizasyon uygulanması; banka memurlarının sendikalaşmasına yol vermiyen gerici kanunların kaldırılması; ve banka depozitlerinin aşağıdaki ihtiyaçların giderilmesi için kullanılması:

a) köylülerin su ihtiyacını giderecek bütün sulama tesisleri inşaatının tamamlanması ve köy bölgelerinin elektrikleştirilmesi;

b) köylülere, küçük ve orta sanayicilere elverişli şartlarla kredi verilmesi;

c) bölgeler arasındaki gelişme tutarsızlığının giderilmesi ve geri kalmış bölgelerde gelişmenin hızlandırılması;

ç) eyaletlerin yönetimi altında bulunan sektör de dahil olmak üzere, kamu sektörünün süratle genişletilmesi.

6. Hükümete ait olan ve işletilmiyen toprakların bir an önce tarım işçilerine ve yoksul köylülere dağıtılması.

7. Tarım işçilerine ev yapımı için bedava arsa verilmesi ve gündeliklerinin asgari geçim için gerekli miktarın üstünde tesbiti.

8. İşsizliğe son verilmesi; işçi ücretlerinin ve burjuva tabakasından memurların aylıklarının asgari geçim miktarından aşağı olmayacak bir düzeyde tesbiti ve bütün sendika haklarının garanti edilmesi.

9. Dış ticaretin millileştirilmesi ve ilk adım olarak çeşitli eyaletler ticaret örgütlerinin eylem alanının bir an önce genişletilmesi.

10. Yabancı tekellerin sömürüsünün önlenmesi.

11. Vasıflı yerli kadrolara sahip bulunan iş alanlarına yabancı sermayenin sokulmasının yasaklanması.

12. Bağımsız ekonomi yaratma hareketinin kuvvetlendirilmesi; ulusal üretimin artırılmasına zarar veren ithalatın azaltılması; bilim adamlarının, teknisyenlerin, aydınların ve sendikacıların işbirliğine celbedilmeleri.

13. Köklü bir toprak reformu yapılması ve hububat alımının devlet tekeli altına alınması; köylülere bu alımda âdil fiyatlar garanti edilmesi ve Birleşik Amerika'dan buğday satın alınması zorunluğu gibi bir bağımlılığa- daha fazla gecikilmeden- son verilmesi.

14. Sanayi ve ticaret alanında sosyalist ülkelerle işbirliğini genişletmenin plânlanması; makine yapımı sanayiinin ve kamu sektörü işletmelerinin kapasitesinden tam olarak faydalanılması; ve böylelikle, yabancı döviz bunalımının Hindistan ekonomisi üzerindeki etkisinin azaltılması.

15. Hint prenslerine devletçe ödenmekte olan emekli aylıklarının ve diğer feodal imtiyazların kaldırılması . . .

HKP Ulusal Konseyi, halkımızı, gericiğin manevra tehditleri karşısında uyanık olmaya, yukarıda saydığımız anti-monopolist isteklerin ve benzerlerinin gerçekleştirilmesi için mücadele yürütmeye, demokratik hareketin gelişmesi yolunda çaba göstermeye çağırır.

HKP Ulusal Konseyi, bütün sol ve demokratik partileri, saflarında birliği kuvvetlendirmeye, gericiğin ancak elbirliği ile gelinebileceği ve demokrasinin zaferinin bu yoldan sağlanabileceği gerçeğini inandırıcı bir şekilde gösteren Ağustos olaylarından gerekli sonuçları çıkarmaya çağırır.»

Komünist Partisi, memlekete ve halka, ulusal çapta yığınsal kampanyanın temeli olan bu 15 maddelik programı sadece teklif etmekle kalmamış, aynı zamanda bütün ülke çapında en önemli iki yığınsal aksiyonu da bizzat örgütlemiştir. Bunlardan birincisi, yoksul köylülerin ve tarım işçilerinin, hükümet elindeki işlenmeyen toprakların ve aynı zamanda ağalar ve büyük sermayeciler tarafından kanunsuz yollardan edinilmiş arazinin de topraksızlara verilmesi istekleriyle giriştikleri topyekûn ulusal yığın hareketidir. Bu mücadele artık eyaletlerin çoğunda geniş ölçüler almıştır. İkinci eylem de, üniversite öğrencilerinin ve gençliğin, birkaç ay önce başgösteren ve bütün eyaletleri saran işsizliğe karşı, yine ulusal ölçüde giriştikleri yığınsal harekettir. Bu topyekûn ulusal yığın hareketlerine, partimizin etkisi altında bulunan tarım işçileri örgütü ile gençlik ve öğrenciler federasyonu baş olmuşlardır.

HKP, önümüzdeki dönemin karmaşık ve çetin karakterini, birçok tehlikeye ve zorluklara gebe politik mahiyetini de önemle belirtmiştir. Parti-

miz, birleşik yığınal hareketin ve yönetici sınıfların sömürücü çıkarıcılığına karşı mücadelenin, ve aynı zamanda UKP içindeki demokratik tabakalarla, bu partinin dışındaki sol güçlerin birlik halinde ve ortak eylemlerinin, içinde bulunduğumuz nazik dönemde, artık elde edilmiş bulunan başarıların yerleşip kökleşmesi ve sağcı gericiğin elele vermiş kuvvetlerinin kesin yenilgiye uğratılması yönünde çözümleyici bir rol oynayacağı kanısındadır.

Halen 500 milyonluk Hindistan halkının, gerici kuvvetlerine karşı ve sosyal ilerilik uğrunda yürütmekte olduğu mücadelenin sonuçları, bütün dünyadaki barış, demokrasi ve sosyalizm hareketi üzerinde de çözümleyici bir etki yapacaktır.

Pakistan halkının savaşından alınacak başlıca dersler

Emine Nizami

Pakistan'da 1968 yılının sonları ile 1969 yılının başlarında devrimci hareketin gelişmesinden ürken egemen çevreler, komandoları halkın üzerine sürdüler. Bunun üzerine demokratik hareket geri çekilmek zorunda kaldı. Fakat bu durum geçicidir. Yakın gelecekte halk hareketinin yeniden ve daha güçlü olarak gelişeceği şüphesizdir. Hareketin öncüsü olan bilinçli işçilerin 1968–1969 olaylarını doğru bir şekilde değerlendirebilmeleri için, bu olayların nedenleriyle, aylarca süren savaşlar sırasında elde edilen tecrübelerin incelenmesi gereklidir.

Pakistan'daki yığınal hareketin başlıca sebebini, memlekette kapitalizmin karmaşık ve çelişkili bir şekilde gelişmesinde aramak lâzımdır. Sermayenin hızla artmasının ve büyük ölçüde belirli ellerde toplanmasının, memlekette egemen bir duruma ulaşan tekellerin güçlenmesinin yanısıra, Pakistan ekonomisinde sömürge yönetiminden artakalan birçok unsurlar varlığını hâlâ sürdürmektedir. Bunların başında yarı-feodal ilişkilerle yabancı sermayenin önemli ölçüdeki etkisi yer almaktadır. Pakistan emekçileri, muhafaza edilmekte olan yarı-feodal kalıntıların etkisinden de güç alan yerli ve yabancı tekellerin çifte zulmü altında yaşamaktadırlar. Sanayiide ve tarım alanlarında işsizlik artmakta, halk yığınlarının yaşayışı son derecede düşük düzeyini sürdürmektedir. Ulusal sorun bütün çetinliğini muhafaza etmekte, ulusal bölgelerdeki burjuvazi ile tekelci şirketlere bağlı burjuvazi arasındaki çelişkiler artmaktadır.

Halkın ekonomik güçlükler ve çözülmemiş sosyal sorunlar karşısında duyduğu memnuniyetsizliği egemen çevrelerin güttükleri iç politika daha da artırıyor. Halk yığınları, 1965'teki Hindistan-Pakistan silâhlı çatışması döneminden artakalan sıkı yönetimin kaldırılmasını, parlamenter idare sisteminin ve genel oy hakkının yeniden yürürlüğe girmesini, siyasi

tutukluların serbest bırakılmasını istediğinden, özellikle 1968 yılı sonlarında durum son derecede çetin bir hal aldı.

7 Kasım 1968'de üniversite öğrencileri savaşa giriştiler. Karaşi'deki Ulusal Öğrenci Federasyonu, öğrencilerin isteklerini desteklemek üzere bir savaş haftası düzenledi. Hareket, Karaşi'de öğrenciler arasında hızla yayılarak, Batı Pakistan'ın Kuzey bölgelerindeki çeşitli şehirlere sıçradı. Birçok öğrenci liderinin tutuklanması memnuniyetsizliği artırmaktan başka sonuç vermediğinden, Ekim ayının ortalarında öğrenci hareketi tüm Batı Pakistan'ı kapladı. Diğer vatandaş zümreleri de öğrencilerle birleştiler ve kendi isteklerini ortaya attılar. Bu savaşlar kendiliğinden oluştukları ve çeşitli yerlerde çeşitli şiarlar altında yürütüldüğü halde, Pakistan'da demokratik ve toplumsal değişiklikler uğrunda yığinsal bir hareketin temeli yarattılar. 13 Kasım'da, Veli Han, Bhuto, Usmani, Bakar Şah ve Acmal Hatak Azizullah başta olmak üzere, hareketin birçok yöneticileri tutuklandı.

Kısa bir süre içinde hareket Doğu Pakistan'a sıçradı. Başlangıçta Batı Pakistan'daki baskıları protesto şeklinde ortaya çıkan bu hareket, çok geçmeden kendi isteklerini ileri sürdü. Doğu Pakistandaki hareketi Birleşik Muhalefet Partisi (Ulusal Halk Partisi ile «Avami Lig») ve öğrenciler yönetiyordu.

1968 yılının Aralık ayı ortalarında bütün memleketi kaplamış olan hareketin nitelikleri iki noktada özetlenebilir: Birincisi, çok yaygın olduğu halde, yalnız nüfusun orta tabakalarını kapsıyordu; ikincisi ise, kendiliğinden oluşması dolayısıyla, Landi Kotal bölgesinde kaçakçılıktan sanık bazı öğrencilerin tutuklanmasını protesto etmekten başlayarak, Doğu Bengal bölgesine tam muhtariyet hakkı tanınmasına kadar, son derecede çeşitli istekler ileri sürülmekteydi. Kısacası hareket, birlikten ve açık bir amaçtan yoksun bulunuyordu.

Ortaya çıkan durum karşısında Aralık ayı sonlarında Daka şehrinde çeşitli partilerin yürütme kurulları arasında bir konferans düzenlemesi teklif edildi. Ve bu konferansta Demokratik Eylemler Komitesi adı verilen örgüt meydana getirildi.

Bu sıralarda Ulusal Halk Partisi (UHP) ile sınıf bilincine ulaşmış işçilerin önünde duran başlıca görev, hareketin kesin amaçlarını belirlemek ve birlik sağlamaktı. Bu görevin birinci kısmı hareketi değerlendirip düzeyini tespit etmeyi, ikinci kısmı ise bir program hazırlamayı, bir blok kurmayı ve hareketin istenen yönde gelişmesine imkân verecek tedbirleri almayı gerektirmekteydi.

Pakistan'daki devrimci hareket, gerçekten ulusal çapta yayılmıştı ve hakları uğrunda savaşa yeni yeni tabakalar katılıyordu. Bu ise, halkın demokratik bir idare isteğinin açık bir belirtisiydi. Bununla beraber yığın-

sal hareketin bu döneminde emperyalizm ve feodalizm aleyhindeki, demokratik devrim lehindeki ödevler açıkça formüle edilmemişti. Halkın siyasal bilincinin düzeyi, demokratik hareketin başlangıç döneminde, memlekette mevcut otokratik rejime karşı protestonun birinci plâna alınmasını gerektiriyordu.

Halk yığınlarının siyasal bilinç düzeylerinin henüz yüksek olmayışını ve milyonlarca emekçinin demokratik harekete celbedilmesi gereğini gözönünde bulunduran UHP, en yakın hedefin otokrasiye karşı savaş olduğu sonucuna vardı ve diğer partilerle danışma toplantıları yaptıktan sonra sekiz maddelik bir program hazırladı. 8 Ocak 1969'da, bu program etrafında birleştirilmesi mümkün olan bütün partiler ve gruplar Demokratik Eylemler Komitesinin (DEK) toplantısına davet edildi.

Asgari bir demokratik programı (otokrasiye karşı savaş programını) benimsiyen DEK'nin kurulması, demokratik hareketi daha yüksek bir düzeye ulaştırdığı gibi, birliğin sağlanmasına da yardım etti.

İktidardaki klik, DEK'nin faaliyetine engel olmak için elinden gelen herşeyi yaptı. Bu arada Veli Han dahil, UHP'nin birçok yöneticileri hapse atıldı. Bu alanda hükümete, «solcular» da yardım ettiler. Daka Konferansı arifesinde Halk Partisinin lideri Bhuto, oy kullanma çağındaki bütün vatandaşlara seçme hakkının tanınması isteğini bile ileri sürmeden cumhurbaşkanlığına adaylığını koyduğunu ilân ederken, UHP'nin aşırı kanadının lideri Bhaşani, tek taraflı olarak seçimleri boykot kararını aldı. Görünüşte birbirine zıd olan bu tutumlar, aslında otokrasi aleyhtarı cepheyi iki yönden baltalamak üzere başvurulmuş tedbirlerden başka bir şey değildi. Bu «sosyalizm mücahitleri», ne kadar bağırıp çağırırsalar da, gerçekte kime hizmet ettiklerini gizliyemiyorlardı. Bhuto ile Bhaşani o sıralarda birbirlerinden farklı amaçlar güttüklerini iddia ediyorlardı. Daha sonraları, 1969 Martında tek cephede faaliyete giriştikleri zaman ise bu amaçların pek de farklı olmadığı meydana çıkıverdi.

Cumhurbaşkanı Eyup Han, halk yığınlarının baskısı sonucunda muhalefetle görüşmeye hazır olduğunu ilân etmek zorunda kaldı ve 17 Şubat'ta bir yuvarlak masa konferansı düzenledi. 21 Şubat'ta da, başkanlık seçimlerinde adaylığını koymıyacağını ilân etmek mecburiyetinde kaldı. Yuvarlak masa konfaransı sonucunda Eyup Han, genel seçim hakkının yeniden tanınmasına ve parlamento sistemine dönülmesine razı olduğunu açıkladı, sıkı yönetim kaldırıldı, siyasal tutuklular serbest bırakıldı. Daha sonra da DEK dağıtıldı.

Sınıf bilincine erişmiş işçiler bir teorinin doğruluğunu ispat eden ölçünün uygulama olduğunu iyi bilirler. Birçok kimseler DEK'ni tenkit ediyorlardı, fakat bu örgütün halk yığınları arasındaki etkisi, böyle bir cephenin politik bir zorunluk olduğunu ispat etmişti.

DEK sosyalizm uğrunda savaşmayı öngören bir program hazırlamadığı, programında ekonomik isteklere yer vermediği için tenkit ediliyor, din esasına dayanan sağcı «Camaat – i-İslâmi» Partisi ve benzerleriyle işbirliği yaptığı için «gericiler cephesi» diye tanıtılıyordu.

Şunu önemle belirtmek gerekir: DEK'ni, genellikle, brükrosiyi temsil eden parti ve gruplarla aşırı solcu akımlar ve bunlarla birleşen (Bhuto, Bhaşani, Aclâm, Baleco vb. gibi) şovinst milliyetçiler tenkit ediyorlardı. Bunlar, görünüşte radikal tedbirleri savunuyorlardı, gerçekte ise halk hareketinin gelişmesinde engelden başka bir şey değildiler.

Hiç şüphesiz, DEK'nin programı, tam demokrasi uğrunda bir mücadeleyi öngörmüyordu. Bu, otokrazi aleyhtarlığına özel bir ağırlık veren bir asgari programdı ve aşağıdaki teze dayanıyordu: Esas darbeyi otokraziye karşı yönelttiğimiz takdirde, bu rejim maskesini koruyamayacak ve içyüzü meydana çıkacaktı. Böylece devrimci hareket daha da güçlenecek, daha geniş demokratik isteklerle ortaya çıkacaktı... Doğu Pakistan'daki genel devrim hareketi ve yuvarlak masa konferansından sonra Batı Pakistan'da işçi sınıfının hareketi bu tezi tamamiyle doğrulamıştır.

Burada Lenin'in «Demokratik devrimde sosyal demokrasinin iki taktiği» adlı eserinde, sosyalizm için çığırkanlık yaptıkları halde, aslında ono sadece zarar verenler hakkında yazdıklarını hatırlomamız gerekiyor:

«Son olarak şunu belirtmek gerekir: geçici devrimci hükümete asgari programı gerçekleştirme ödevini veren karar, âzami programın derhal gerçekleştirilmesi, sosyalist devrim yapmak için iktidarın derhal ele geçirilmesi hususundaki yarı anarşist ve mânâsız düşüncüyü bertaraf etmektedir. Rusya'nın ekonomik gelişme düzeyi (objektif koşul) ile geniş proleter yığınlarının bilinçlilik ve örgütlenme düzeyi (sübjektif koşul, ki objektif koşula sınıksı bağlıdır), işçi sınıfının zaman kaybetmeden tom kurtuluşunun sağlanmasını imkânsız hale getirmektedir. Gerçekleştirilmekte olan demokratik devrimin burjuva niteliğini ancak zır cahiller gözden kaçırabilir...» (Lenin bu satırları, henüz sosyalist sistemin var olmadığı, kapitalizmin bütün dünyaya hâkim bulunduğu bir dönemde (1905'de) yazmıştır. Bu görüş, bugünkü uluslararası duruma uygulanırso: «gerçekleştirilmekte olan demokratik devrime tüm burjuvazinin celbedilmesi imkânlarından faydalanılmayabilir» demek gerekir.)

Lenin şöyle devam ediyor «...İşçi yığınlarının sosyalizmin amaçları ve bu düzenin gerçekleştirilmesi yolları hakkında henüz ne kadar az bilgiye sahip olduklarını sadece son derece saf iyimserler unutabilir. Fakat, hepimiz şuna inanıyoruz ki, işçilerin kurtuluşu ancak kendileri tarafından gerçekleştirilebilir; yığınlar bilinçlenip örgütlenmedikçe, tüm burjuvaziye karşı açık sınıf savaşına hazırlanmadıkça ve eğitilmedikçe sosyalist devrim söz konusu edilemez. Sosyalist devrimi ertelediğimizi iddia eden anarşist

görüşleri şöyle cevaplandırabiliriz: Erteleme diye bir şey yoktur, biz sadece mümkün olan biricik biçim, biricik doğru yol olan demokratik cumhuriyet yönünde ilk adımı atmaktayız. Sosyalizme doğru yürürken siyasal demokrasinin dışında başka bir yoldan ilerlememizi isteyenler, politik bakımdan olduğu gibi, ekonomik bakımdan da ister istemez mânasız ve gerici sonuçlara varacaklardır. Eğer şu veya bu işçi bize: niçin âzami programı gerçekleştirmiyelim, diye soracak olursa kendilerine vereceğimiz cevapta, demokratik görüşleri benimsemiş halk yığınlarının sosyalizm için ne derecede gerekli olduğunu, sınıf çelişkilerinin henüz ne kadar az gelişmiş bulunduğunu, proleterlerin henüz ne kadar az örgütlenmiş durumda olduklarını göstereceğiz. Tüm Rusya'da yüzbinlerce işçiyi örgütleyiniz, programımızın milyonlarca insan tarafından benimsenmesini sağlayınız! Bunu, dışı parlak, fakat içi bomboş anarşistçe sözlere başvurmadan gerçekleştirmeyi denediğiniz takdirde, örgütlenmenin, sosyalist eğitimi yaygın hale getirmenin, demokratik değişiklikleri daha da geliştirmeye ne ölçüde bağlı bulunduğunu derhal göreceksiniz.»

DEK'ne, aşağı yukarı aynı hava içinde, yani sosyalizm uğrunda savaş raskesi altında saldıranlar, Komitenin programında işçi ve köylülerin ekonomik isteklerine yer verilmediğini iddia ettiler. Yığınların en basit demokratik haklardan yoksun bulundukları bir zamanda ekonomik isteklerine özel bir önem vermek, yığınların dikkatini günün hayati sorunlarının çözümlenmesinden uzaklaştırmak anlamına gelirdi. Hiçbir sınıf ekonomik istekleri merhamet duygusuyla gerçekleştirmez. Anti-demokratik kanunlarla örgütlenme hakkından yoksun bırakıldıkları için tamamiyle dağınık durumda bulunan işçiler ve diğer emekçi yığınları, ekonomik isteklerini nasıl gerçekleştirebilirler? DEK'nin amacı, yığınlara, örgütlenmek ve savaşmak hakkını elde etmeleri için yardım etmektir. İşçiler ve köylüler, ancak bu haktan faydalanarak ekonomik isteklerinin yerine getirilmesini sağlayabilirlerdi (netekim bir süre sonra bunu pekâlâ yaptılar).

İktidardaki klik, «solcular» adı verilenlerden bir kısmının «Camaat-i-İslâmi»den bir korkuluk olarak faydalanmalarına özel bir önem veriyordu.

«Camaat-i-İslâmi», çağdaş koşullar içinde mümkün olduğu ölçüde feodal ideolojiyi temsil etmektedir ve muhakkak ki, onlara yakınlaşmakta ve onların silâhı olarak faaliyet yürütmektedir. Fakat bu partiyi, bizimki gibi bir toplumda baş düşman saymak, teorik bakımdan yabancı emperyalizmin bellibaşlı ve en güçlü müttefikinin tekeller ve devlet kapitalizmi değil, feodalizm olduğunu kabul etmek demektir. Tarihin tekerleği tersine döndürülemediği için, feodal sınıf, hâlâ her ne kadar sayıca fazla ve saldırgan da olsa ve emperyalizmin sızması için geniş bir toplumsal zemin de meydana getirirse, emperyalistler, tekeller ve feodallerden ibaret gericiler ittifakında ancak ikinci derecede bir rol oynayabilir, çünkü tarihi bakımdan zamanını geçirmiştir. Demokratik Eylemler Komitesine, sırf «Camaat-i-İslâmi»yi de kapsadığı için gerici demek, ideolojik bakım-

dan dogmatizm, politik bakımdan ise kelimenin tam anlamıyla safıktır. Cepheyi soyut olarak değil, ancak kime karşı olduğu açısından değerlendirilmek gerekir. «Camaat-i-İslâmi»nin otokrasi aleyhtarı cepheye alınması mümkün olduktan sonra, bu partinin saf dışında bırakılması doğru olur muydu? Hatta Bhuto, hele Bhaşani de katılmış olsalardı, cephenin demokratik solcu güçleri daha fazla güç kazanmış olurlardı. Biz kendilerini aramıza almak için elimizden gelen herşeyi yaptık, fakat onlar diğer partilerle işbirliği yapmayı reddettiler.

Hiç şüphe yok ki, ileriye görmek «solcuların dostu» olan bu insanların en kuvvetli tarafı değildir. Ortaya çıkan durumu biraz dikkatle gözden geçirmeleri iyi olurdu: 25 Mart 1969'da halk hareketine karşı çıkan parti, «Camaat-i-İslâmi» miydi, yoksa yeni liderin yönetimi altına giren eski iktidar klîği mi? (!)

Bir de şurası var: DEK'nin kuruluşunda esas rolü, «Camaat-i-İslâmi» değil, Ulusal Halk Partisi oynamıştır. DEK'nin «Camaat-i-İslâmi» Partisine en küçük bir tâvizde bulunmayan programındaki sekiz madde gözden geçirilirse bunu açıkça görmek mümkündür.

İkide birde ortaya çıkan diğer bir sorun da bizim yuvarlak masa konferansına katılmamızın doğru olup olmadığıdır. Demokrasi uğrundaki savaşın çeşitli biçimleri vardır. Bunlardan biri de iktidar temsilcileriyle görüşmelerde bulunmaktır. Görüşmeleri, uzlaşma ile bir tutmamak gerekir. UHP temsilcilerinden protesör Muzaffar, daha ilk konferansın toplanmasından önce, 16 Şubat'ta, Lâhor'da yaptığı bir konuşmada, halk hareketinin devam etmesi ve yığınların bu konferanstan fazla bir şey beklememesi gerektiğini söylemekle doğru yolu göstermiş biricik şahsiyet oldu.

Meydana gelen siyasal durum, yuvarlak masa konferansına katılmamızı haklı çıkardı. Savaşın otokrasi aleyhtarı aşaması, daha olumlu ve daha derli toplu isteklerin ortaya atılması için sadece bir geçiş devresiydi. Netekim, öyle de oldu. Halk yığınları, DEK'nin günümüzün ihtiyaçlarına uygun en zorunlu isteklerinde başarı elde edildiğini öğrenince, hareketin ikinci aşaması başladı ve savaşa, memleketin her iki kısmında da, yeni istekler ortaya atan yeni toplumsal güçler katıldı. Doğu Pakistan'da bu istekler, Üniversite Öğrencileri Eylem komitesi'nin 11 maddelik programında yer aldı. Batı Pakistan'da ise işçi sınıfı savaşa atıldı.

Emperyalizm, yeni yeni bağımsızlığına kavuşan ülkelerdeki tecrübelerden şunu öğrenmiştir: Bir memlekette demokratik hareket çekirdek halinde ezilmezse, hareketin hızla gelişmesi o memleketin kapitalist sistemden kopmasına yol açar. Birleşik Amerika emperyalizmindeki

(!) Cumhurbaşkanı Eyup Han, 25 Mart 1969'da iktidarı, memlekette sıkı yönetim ilân eden ve 31 Martta Devlet Başkanlığı ödevini benimseyen Başkomutan Yahya Hana teslim etti.

bunalımın artışı öyle sonuçlar vermiştir ki, bu ülke, demokratik süreçlerden, Pakistan gibi ülkelerde genel seçimlere gidilmesinden ölüm derecesinde korkmaktadır.

Amerikan emperyalizmi ve otokrasiyi istedikleri gibi kullanan yerli tekel-lerle kapitalist bürokrasi cihazı, halk yığınları tarafından bertaraf edilmeye razı olamazlardı. Bunun için DEK'ne kendi adamlarını sokmuşlar, bazı yeni liderleri elde etmişlerdi ve bunlardan Adalet Partisi lideri Asgar Han'ın aracılığıyla harekete diledikleri yönü verebileceklerini umuyorlardı. Emperyalistlerle işbirliği yapan bu liderler hareketi frenleme denemesinde başarısızlığa uğradıkları takdirde (ki öyle olmuştur), Bhaşani, Bhuto ve «Camaat» partisinin lideri Maududi gibi adamlardan faydalanmayı düşünüyorlardı. Bunların ödevi, aşırı solcu ve aşırı sağcı sloganlarla yığınları bölmek ve otokrasinin iktidarı orduya teslim etme imkânlarını hazırlıyacak bir anarşi havası yaratmak olacaktı.

Halk yığınları, ordunun 1958'de oynamış olduğu rolü henüz tamamiyle kavramamışlardı ve 1965 yılındaki maceraperest, halk aleyhtarı harp sırasında ordu hakkında yeniden hayallere kapılmışlardı. Ordu yönetimi kadrosunun önemli bir kısmı SENTO, SEATO gibi paktlar ve ikili anlaşmalar aracılığıyla emperyalistler ve özellikle Amerikan emperyalizmiyle sıkı ilişkiler kurmuştu ve gerek onların, gerekse yerli gericilerin âleti olmaya hazır durumdaydılar. Demokratik hareketin, daimi olarak sıkı yönetim tehdidi altında bulundurulduğundan, ihtiyatla gelişmesi, elde ettiği başarıları sağlamlaştırması, saflarını sımsıkı düzenlenmesi gerekiyordu ve ancak ondan sonra ileri adamlar atabilirdi. Yığınların, elde ettikleri başarıları satılmış bir ordunun karşısında savunabilecek ölçüde örgütlenmemiş bulunduğu bir safhada, içinden çıkılamıyacak bir durum veya anarşi yaratmak, ancak orduya halkın üzerine çullanmak bahanesini vermek anlamına gelebilirdi.

Şubatın ilk haftalarında sekiz maddelik programın başarı sağladığı ortaya çıkınca, savaşın daha sonraki safhasına ait hazırlıklar başladı. Batı Pakistan'da kendi isteklerini ortaya atan öğrencilerin birleşmesi sağlandı. Aşırı solcu elemanlar bir öğrenci devriminden söz ederken, aslında Doğu Pakistan'daki öğrenciler anarşinin siyah bayrağı değil, işçi sınıfının kızıl bayrağı altında toplanmışlardı ve bağımsız ulusal demokrasi uğrunda savaşıyorlardı. Bu savaşın yenilik tarafı şu idi: öğrenci kolektifleri tecrübeli devrimci önderler ortaya çıkarırken, işçi sınıfı partisinin yönetici rolü korunuyordu. Sınıf bilincine ulaşmış işçilerin bu tecrübeyi ayrıntıları ile incelemeleri ve bundan sonuçlar çıkarmaları gereklidir.

Batı Pakistan'da durum farklıydı. Memleketin bu kısmında Doğu Pakistan'daki öğrencilerinkine benzer örgütlenmiş demokratik güçler yoktu. Sınıf bilincine erişmiş işçiler, savaşın yeni aşamasında işçilerin demokratik harekete daha aktif olarak katılabileceklerini düşünüyorlardı.

Bu amaçla 1969 yılı Ocak ayının sonlarında Batı Pakistan Birleşmiş Emek Konseyi meydana getirildi.

Bu konseyin eylemlerinden birini genel grev çağrısı teşkil etti. Fakat Konsey, genel grevin, peşinen tasarlandığı gibi 14 Şubat'ta değil, 17 Martta başlamasını istemekle ciddi bir hata işlemiş oldu. İşçi eyleminin bir aydan fazla bir zaman için ertelenmiş olması, işçi hareketinin bütün vatandaşların birleşmiş savaşıyla kaynaşmasının önlenmesine imkân verdi ve böylelikle Bhaşani'nin aşırı solcu, kışkırtıcı ve bölücü politikasının uygulanması için gerekli koşullar yaratılmış oldu. Bu hataya rağmen 17 Martta Batı Pakistan işçilerinin grevi başladı ve bu sayede işçiler Genel Vali Yusuf Harun'un belirli tâvizlerde bulunmasını sağladılar. İşçi sınıfı, kendi isteklerinin yanısıra, köylülerin 16.6 akırı aşmayan topraklar için vergi ödenmemesine dair isteklerini de ortaya attılar. Genel Vali bu isteği inceliyeceğini vaadetti ve kısmen tâvizlerde de bulunarak devlet topraklarının satışını durdurdu. Bu yarı tedbir bile DEK'nin dağıtılmasından sonra başlayan yeni aşamada demokratik hareketin temelini teşkil etmeye elverişli işçi-köylü birliğinin gerçekleştirilmesi için büyük imkânlar sağlamış oldu.

Köylülerin savaşa katılmaları için yeteri kadar gayret sarfedilmemesi ciddi bir hataya yol açtı ise de, bu yanlış tutum zamanla yavaş yavaş düzeltildi.

Söz konusu dönemde halk aleyhtarı güçler, hareketin hızını kesmek ve halkın sağladığı başarıları ortadan kaldırmak için ellerinden gelen herşeyi yaptılar. Harekete işçi sınıfının katılması ve öncülüğü gerçek solcu güçlerin yapması, emperyalist basında büyük bir endişe uyandırdı. Gerici güçler, halk yığınlarını bölmek ve herşeyden önce işçi sınıfını, müttefiklerinden, özellikle küçük burjuvaziden ayırarak, yalnız bırakmak amacını güdüyorlardı. İktidar çevreleri, aşırı solcularla aşırı sağcıların faaliyetini desteklemek ve şiddet hareketlerini teşvik etmek suretiyle, kanun ve nizamı hâkim kılmak bahanesi altında memlekette sıkı yönetim ilân etmek için gerekli şartları yaratmaya çalıştılar. Bununla asıl maksatları, zenginleri korumak ve küçük burjuvaziyi kendi taraflarına çekmekti.

Bu politikayı iyice anıyabilmek için «Camaat» partisindeki öğrenci liderlerinin faaliyetini örnek olarak almak yerinde olur. Bu liderler başlangıçta öğrenci hareketine engel olmayı denediler. Fakat, üniversite öğrencisi yığınlarının kesin direnişiyle karşılaşınca, «komünistlerin, etkilerini genişletmek için ileri sürülen isteklerden faydalanmalarına imkân vermemek amacıyla «hükümetin öğrenci isteklerini yerine getirmesi hususunda ısrar etmeye başladılar. Dolayısıyla, içinden parçalamayı başaramayınca, içinden yıkmak amacıyla, benimsemiş göründüler.

Maududi ile taraftarları demokratik hareketin yayılması döneminde gerici isteklerini DEK'nin programına sokuşturmayı başaramayınca,

«Pakistan Allah uğrunda mücadele etmek için kurulmuştur!» gibi gerici bir sloganla hareketi parçalamaya kalkıştılar. Ne var ki, Maududi bu sloganla da halkın dikkatini çekemedi. Bunun üzerine daha da açık konuşarak, islâma bağlı güçlerin sosyalistlerin dillerini koparacaklarını ilân etti. Bu din manyaklarıyla emperyalizmin ajanları faşist örneklerle uygun toplantılar düzenliyerek kuranı yaktılar ve demokratik haklar uğrundaki savaşı, islâm ile sosyalizm arasında bir çatışma haline getirmek için «İslâm sosyalizmi» taraftarlarıyla çarpışmalara yol açacak kıstırtmalara başvurdular.

«Camaat» partisinin aşırı davranışları, sayıları az da olsa bazı kimselerde, «Camaat-i İslâmi» nin başlıca düşman olduğu kanısını uyandırdı. Bu kanaatin ne derecede yanlış olduğunu anlıyabilmek için şu kadannı belirtmek yeter: «Camaat» bazı sorunlarda hükûmete karşı olduğunu ve DEK'nin yanında yer aldığını açıklamak zorunda kaldı ve hatta UHP'nin programını taklit eden bir ekonomik istekler programı ortaya attı.

DEK'ne dahil Maududi ile Ç. Muhammed yönetimindeki gerici grupları da hareketin radikal bir yönde gelişmesini önlemeye çalıştılar. Bu kişilerin tutumu, hareketin gerçek demokratlarla solcuların eline geçtiğini görmektense, iktidarı yeniden otokrasiye teslim etmeyi tercih edeceklerini açıkça gösteriyordu. Lenin, Kadetler (Anayasacı Demokratlar) partisinin, devrim karşısında ölüm korkusu duyduğu için demokrasi uğrunda savaşmadığını söylüyordu. (Bu görüş, belirli bir ölçüde, Pakistan'daki demokratik harekete dahil bazı partiler için de doğru sayılabilir.) Yönetici çevreler demokratik hareketin gerici partiler tarafından durdurulamıyacağını anlayınca, bu ödevi, Bhuto, Bhaşani ve Mecibur Rahman gibi aşırı solculara devrettiler.

Halk Partisinin lideri Bhuto, işe, islâmı, demokrasiyi ve sosyalizmi savunma sloganı ile girişti ve hâlis bir oportünist olduğu için hareketi bazan baltaladı, bazan destekledi, bazan göklere çıkardı, bir aralık yuvarlak masa konferansına karşı olduğunu ilân etti. Bhuto sadece bir noktada tutumunu değiştirmede: yuvarlak masa konferansının yardımıyla seçimlere gidilmesine ve iktidarın solcu güçlerin eline geçmesine engel olmak için elinden gelen herşeyi yaptı.

UHP'nin aşırı sol kanadının yöneticisi Bhaşani, Doğu Pakistan'da genel grevi engellemek için başarısız bir denemeye girişti. Keza DEK'nin kurulmasını önleme çabası da başarısızlığa uğradı. Nihayet 17 Şubatta Daka'da verdiği bir demeçte yuvarlak masa konferansına karşı olduğunu ortaya koyunca, Öğrenci Eylem Komitesinden lâayık olduğu cevabı aldı. Bunun üzerine Bhuto ile birleşti ve silâhları arasına islâm sosyalizmini de ekledi. Şimdi Bhaşani gayet garip bir durumdadır: hem gerici bir ideoloji olan islâm sosyalizmini ileri sürmekte, hem Üniversite Öğrencileri Eylem Komitesi'nin UHP'nin ideolojisini yansıtan programındaki 11 maddeyi desteklemekte, hem de Hindistanlı Naksalitlerin aşırı sol fikirlerinin

propagasını yapmaktadır. Bunlar ise birbirleriyle tam çelişki halinde olan ideoloji ve plâtıformlardır.

Maududi'nin aşırı sağ mevzilerden başaramadığını, Bhaşani aşırı sol mevzilerden yapmaya muvaffak oldu: İslâm sosyalizmi görüşü sayesinde islâmın taraftarlarıyla sosyalizmden yana olanları birbirine düşürdü. Bu alanda iktidar da payına düşeni yapmakta kusur etmedi. Pakistan'ın eski savunma bakanı A. R. Han bir gün Bhaşaniye hücum edenleri kötülerken, ertesi gün, Bhaşani'nin politik hareket hattı haline gelen şiddeti yeriyordu.

İktidarın ve Maududi ile Bhuto-Bhaşani'nin eylemleri bir tek amaca yönelmişti: Yığınları bölmek, memlekette anarşi yaratmak ve böylelikle ordunun iktidarı ele almasını sağlamak.

Bununla beraber aşırı solcu ve aşırı sağcıların sınıf kökenlerini de gözönünde bulundurmak ve Bhaşani ile Maududi'yi aynı kefeye koymak gerekir. Aşırı solcular, işçi sınıfı arasında ve istemiyerek düşmana yardım eden köylüler başta olmak üzere diğer sömürülen vatandaş tabakaları içinde bir akımı temsil etmektedirler. Aşırı sağcılar ise en gerici çevreler, feodaller, emperyalistler ve taassup içinde bir akımdırlar. Hiç şüphe yok ki, yönetici sınıfların ajanları ve emekçilerin diğer düşmanları, aşırı solcu maskesi altına gizlenebilir ve kışkırtıcı roller oynayabilirler. Fakat bu durum, bizim, tüm aşırı solculara düşman gözüyle bakmamızı gerektirmez. Aşırı solcular karışık bir gruptur ve bu grupta gerçek gerici bulunduğu gibi, aldanmış olanlar da vardır.

Solcuların birliği, türlü türlü istek ve programları olan çeşitli vatandaş tabakalarının mümkün olduğu kadar geniş bir birliğine temel teşkil etmektedir. Şayet Bhuto ve Bhaşani DEK ile birleşselerdi «Camaat» partisinin durumu daha da güçleşecekti. Fakat UHP'nin bütün gayretlerine rağmen Bhaşani ile diğerleri DEK'ne girmeyi reddettiler. Bhaşani ve diğerleriyle, görüş birliğine varılan noktalarda birleşmek için gelecekte de denemeler yapılacaktır.

Beş buçuk aylık halk savaşının zengin tecrübelerini dikkatle incelemek gerekir. Sosyalizm denince dinin değil, bilimsel bir teorinin söz konusu olduğunu anlayan namuslu sosyalistler bu tecrübeden çok şeyler öğrenebilirler. Savaşın alınacak başlıca dersler şunlardır:

1. Asıl darbenin, orduya ve bürokrasi cihazına dayanan otokratik yöneticilere karşı yöneltilmesi gerektiği ispatlanmıştır.

2. Aşırı solcular, objektif olarak, yığınlar arasında parçalayıcı bir rol oynamaktadırlar. Bunların, tüm kapitalistlere karşı yöneltilmiş stratejileri ve derhal sosyalizme ve halk demokrasisine geçilmesine dair çağrıları son derecede zararlıdır. Bu politika, tekeli olmayan burjuvazi ile küçük burjuvaziyi, birleşik halk cephesinden uzaklaştırarak, emperyalistlerin,

tekelcilerin ve feodalleri kucağına doğru itmektedir. Bu hareket hattı, komünist ve işçi partilerinin 1960 yılındaki Danışma Toplantısının tavsiyelerinden farklıdır ve bağımsız ulusal demokrasi uğrundaki savaşa sadece engel olabilir. Solcu güçlerin, bütün yurtseverlerle, demokrat ve ilerici tabakaların tek cephesi temelinde değil, tüm kapitalistlere karşı savaş temelinde birleşmelerine aşırı solcuların yaptıkları çağrılar da aynı sonuçlara yol açmaktadır.

3. Eyup Han'ın on yıllık iktidarı tekelci kapitalizmin palazlanması dönemin teşkil etmiştir. Artık tekelciler güçlenmiş ve birleşmişlerdir. Dolayısıyla, halk yığınlarından tecrit edilmiş bir durumda bulundukları için bütün vatandaş zümrelerinin karşısında yer almaktadırlar.

4. İç durumun ve uluslararası ilişkilerin bugünkü gelişme aşamasında gericiler ve emperyalistler son derecede aşırı sağcı dini sloganlarla birlikte, «solcu» maskesi altında gizlenen ajanlarından ve kışkırtıcılardan da başarıyla faydalanmaktadırlar.

5. Memleketimizde halk yığınları iyice örgütlenmedikçe ve işçilerle köylüler arasında ittifak gerçekleştirilmedikçe bağımsız ulusal demokrasiye kavuşmak imkânsızdır. Otokrasi rejimini ayakta tutan ordunun ve sivil bürokrasinin iktidarı ancak bu koşullar altında ortadan kaldırılabilir.

6. Üniversite öğrencileri, Birleşmiş Halk Cephesinin meydana getirilmesinde ve hiç olmazsa devrimin en kritik ve en güç aşamasında köylülerin örgütlenmesinde önemli bir rolü oynayabilirler.

7. Yönetici sınıflar, işçi hareketinin diğer yurtsever zümrelerin hareketiyle birleşmesini önlemek için ellerinden gelen herşeyi yapacaklardır.

8. Geride kalan dönemin olayları, işçi sınıfının gücünü ve köylüleri kendi tarafına çekme, bütün yurtsever güçlerin savaşını yönetme kabiliyetine sahip olduğunu göstermiştir.

9. Özellikle Batı Pakistan'da sınıf bilincine ulaşmış işçilerin en zayıf tarafı, teori alanında yüksek bir düzeye ulaşmamış olmalarıdır.

10. Sınıf bilincine erişmiş işçilerin ve UHP'nin yığınlar arasında yürüttükleri politikaya tamamiyle doğru bir yön verilmiştir.

11. Bütün bunlardan alanacak en önemli ders şudur: Demokratik devrim için gerekli objektif koşullar tamamiyle olgunlaşmıştır, fakat subjektif koşullar (örgütlenme ve bilinçlenme derecesi) henüz gerektiği kadar gelişmemiştir.

25 Mart 1969'da memlekette yeniden sıkı yönetimin uygulanması, federal parlamentar demokrasi ve genel seçim hakkı gibi DEK'nin yardımıyla çözümlenmiş olan sorunların gündemde yeniden yer almasına yol açmıştır. Bugün yığınlarda bir yorgunluk hali göze çarpsa da, güçlerinin ne olduğunu çok iyi bildikleri muhakkaktır ve bu, halk kitlelerinin yeniden karekete geçeceğine dair bir teminattır.

Dünün bu hareketi, kaçınılmaz surette tekrar basılvacak ve otokrat rejimi, emperyalistleri, tekelleri ve feodalleri süpürecek olan yüce savaşın sadece bir provasıdır.

Bugün ödevimiz, biriken tecrübeleri incelemek, kuvvetlerimizi toparlamak ve önümüzde duran tarihsel savaşa hazırlanmaktır.

Düşünce değıştokuşu

Lâtin Amerika'da devrim sürecinin karakteri ve özü

Leonhino Besera

Lâtin Amerika'nın ekononmisinde meydana gelen değışmeler sonucunda, bu kıtadaki devrim sürecinin karakteri ve muhtevasında bir değışiklik meydana gelmiş midir? Bu sorun, günümüzde, Lâtin Amerika'daki devrim örgütlerinde olduğu gibi, bunların dışındaki çevrelerde de büyük bir ilgiyle incelenmektedir. Komünist partileri tarafından aynı konuda son on yıl içinde varılan sonuçlar, bu incelemelerde genellikle dayanak noktası olarak alınmaktadır. Lâtin Amerika komünist partilerinin program – belgelerinde de yukarıda sözü edilen sonuçlar, çeşitli terimlerle tekrarlanmıştır. (1)

Bazı yazarların, Lâtin Amerika'nın politik ve ekonomik durumu ile ilgili sorunlar üzerinde yaptıkları incelemeler ve «yeni bir buluş» olarak ileri sürdükleri iddialar, bu sonuçları tartışma konusu haline getirmiştir. Örneğin, bazılarına göre, Lâtin Amerika komünist partilerinin bu önemli sorun üzerinde vardıkları teorik çözüm biçimi, kıtamızdaki üretim artışına uymaktadır. Bunlar, kompartilerin sonuçlarına karşıt, çeşitli görüşler ileri sürmektedirler. Biz, ikisi üzerinde duracağız.

Birinci görüşe göre, Lâtin Amerika burjuvazisi, gerek ekonomi, gerekse politika alanında esas amaçlarını artık gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Bu yüzden, bütün Lâtin Amerika ülkelerindeki gelişme süreci, objektif olarak, sosyalist toplum kuruculuğu aşamasına ulaşmıştır. Birinci görüşün taraftarları, vardıkları bu sonuca dayanarak, komünist partilerinin, sosyalizme geçmek için demokratik kurtuluş aşamasının zorunlu olduğu hakkındaki görüşlerini reddetmektedirler. Onların bu alandaki tutumları kesindir. Örneğin, bu sorunu inceleyen eserlerden birinde, Lâtin Amerika ülkele-

(1) Haziran 1929'de toplanmış olan Lâtin Amerika Komünistleri Birinci Konferansında, kıtamızdaki devrimin karakter ve özünün bellibaşlı unsurları ilk defa ortaya konmuştur.

rinin, demokratik ve anti-emperyalist devrim değil, sosyalist devrim yapmak zorunluğu ile karşı karşıya bulundukları ileri sürülmektedir.

İkinci görüşte ise, Lâtin Amerika kıtasının kendine özgü koşulları belirtildikten sonra, bu kıtanın, dünyanın diğer bölgelerine hiç benzemeyen bir bütünlük ve birlik arzettiği, bu yüzden, dünyanın başka bölgelerindeki bağımlılık olaylarını belirlemek için kullanılan politik ve ekonomik kategorilerin Lâtin Amerika'da uygulanamayacağı iddia edilmektedir. Yani bu görüşe göre, «sömürgecilik», yarı-sömürgecilik», «yeni-sömürgecilik» gibi kavramlar için Lâtin Amerika'da objektif bir zemin yoktur. Zira, sözü geçen kavramlar, Lâtin Amerika ülkelerinin bağımlılıklarına hiç benzemeyen bağımlılık biçimlerini karakterize etmektedirler. Bundan da mantık yolu ile şu sonuca varılmaktadır: Şu halde, kıtamızdaki devrim sürecinin genel karakterini belirlemek için komünist partilerinin kullandıkları «ulusal kurtuluş hareketi» terimi Lâtin Amerika için kullanılamaz! Ve bütün bunlardan çıkardıkları kesin sonuç da şudur: Lâtin Amerika, dördüncü kategorideki ülkelerin kapsamına girdiği için (şimdilik bu söz kullanılıyor), ülkelerimizin durumu, bu açıdan incelenmelidir ve Lâtin Amerika'daki devrim savaşı, «ulusal kurtuluş hareketi» olarak nitelendirilmemelidir.

Ekonomik gelişme

a) *Üretimin yapısı.* Lâtin Amerika komünist partilerinin kanısınca, kıtamızdaki ülkelerin ekonomik yapısı tekinsiz değildir, çeşitli ekonomik unsurlardan meydana gelmiştir. Şöyle ki:

1. Kapitalizm – öncesi kuruluşların kalıntıları (yerli kıvırdırıliller ilkel topluluğu, Lâtifundiya, minifundiya, zanaatçı üretimi vb.) Bunların oranı her memlekette değişiktir; 2. Bağımlı durumdaki ülkelerde yerli kapitalist sektör; 3. Kıta ekonomisinin en önemli sanayi kollarına girerek derin kökler salmış olan yabancı sermaye. Bu sermaye karşılıklı bağımlılık içindedir, birbirlerini destekler ve böylece, birbirine karşı birlikler kurarlar. Fakat bu durumun, bu konudaki çeşitli eleştiri incelemelerinde çoğu zaman komünistlere mal edilen «düalist toplum» teorisıyla hiçbir ilintisi yoktur. Bu teoriye göre, Lâtin Amerika'nın ekonomik yapısı iki ekonomik kuruluştan meydana gelmiştir: Feodalizm kalıntıları ve yozlaşmış (deforme olmuş) kapitalizm.

Lâtin Amerika'nın ekonomik yapısı, elbette ki, kaskatı (statik) değildir. Yeni tekniğin gerektirdiği kaçınılmaz gelişme süreci – bu süreç ağır tempolu ve yozlaşmış da olsa –, ekonomik yapıyı meydana getiren unsurların oranında değişiklikler meydana getirmektedir. İkinci Dünya Harbinden sonra Lâtin Amerika'nın sanayileşmesi hızlanmıştır. Ve bu gerçek, gözden uzak tutulamaz. Sanayileşme sürecinde Lâtin Amerika'nın çeşitli ülkeleri, değişik tempolarla gelişmektedir. Bundan dolayı da, ülkelerimiz-

deki şu veya bu ekonomik unsurun rolü bir değildir. Örneğin, Arjantin, Meksika, Brezilya, Venezüellâ, Şili vb. gibi ülkelerde kapitalist üretimin nisbi payı, 3 numaralı çizelgede gösterilen ülkelerdekinden daha fazladır. Buna karşılık, aynı memleketlerde kapitalizm-öncesi kuruluşlar, şüphesiz ki, ötekilerdekinden daha azdır.

b) «Tek anlamlı kapitalizm». Lâtin Amerika'nın ekonomik ve politik durumunu inceleyen uzmanlardan bazıları, yukarıda söz konusu olan ekonomik yapının varlığını kabul etmemektedirler. Andre Gunder Frank, bunlardan biridir. Onun, kıtamızın gelişme karakteriyle ilgili görüşleri, Lâtin Amerika'daki «yeni solcular» tarafından tutulmuştur. Gunder Frank'ın teorisine göre, Lâtin Amerika'da, keşfedildiği zamandan beri yalnız kapitalist ilişkiler hâkim olagelmıştır. Çünkü, kıtamız, «uydulaşma» süreci içine girmiş, (İspanya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri gibi) dış pazarlar, (Santiyago, Buenos Ayres, Lima vb. gibi) ulusal merkezleri kendilerine tâbi kılmışlar, onlar taşra merkezlerini, taşra merkezleri de daha küçük merkezleri sömürmüşlerdir. Bu «uyduluk zinciri» nin işlemesi ticaret sermayesi tarafından düzenlenmiştir. Kısacası, gelişmenin en alt kademesinden tutunuz da, bütün düzeylerinde daima kapitalist ilişkiler hâkim olagelmıştır. Gunder Frank şöyle diyor: «Kapitalist sistem, geçmiş yüzyıllarda, geri kalmış dünyanın en ücre köşelerine dahi girmiş ve her tarafa etkili bir şekilde yayılmıştır. Bu yüzden, burada izlemekte olduğumuz ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel kuruluş ve ilişkiler, kapitalist sistemin tarihsel gelişmesinin ürünleridir.»

Bu sözlerden anlaşıldığına göre, Lâtin Amerika'da «tek anlamlı kapitalizm» hüküm sürmektedir. Başka bir deyişle, toplumumuzda, çeşitli üretim biçimlerinin varlığına rağmen, bunların hepsi aynı tipten ilişkilere – kapitalist ilişkilere – bağımlıdır. Öyleyse kıtamız neden gelişmemiştir? Bunun da cevabı hazır: «uyduluk statüsü» ne bağlı olması yüzünden. Bu görüşe göre, kızıldevrililer topluluğundan lâtifundiyalara kadar toplumdaki bütün çelişkiler, nitelikleri itibarıyla kapitalist çelişkilerdir ve birbirine karşıt olan sınıflar da, yalnız burjuva ve proletarya sınıflarıdır. Demek ki, Lâtin Amerika'daki problemlerin tek çözüm yolu vardır. O da, ekonomik yapının çeşitli halkalarında doğrudan sosyalist tedbirleri gerçekleştirme yoludur. Bundan çıkarılacak sonuç da elbetteki şundan başka bir şey olamaz: Komünist partilerinin, Lâtin Amerika'nın içinde bulunduğu ekonomik ve politik çıkmazdan kurtuluş yolu olarak ortaya koydukları demokratik kurtuluş programı, «gerçek durum»a asla uygun değildir.

c) «Bağımlılık koşulları içinde kapitalist gelişmenin orta düzeyi». Lâtin Amerika ekonomistlerinden bazıları, kıtamızın, kapitalist gelişmenin «orta düzeyi»nde bulunduğu sonucuna varmakta ve bağımlılığı, onun karakteristik bir niteliği olarak göstermektedirler. Bunların incelemelerinde, ekonomik yapının çeşitli unsurlu olduğu kabul edilmekle beraber, bütün

Lâtin Amerika ülkelerinin, kapitalizmin ilk gelişme aşamasını geride bıraktıkları ve şimdi kapitalist gelişmenin «orta» aşamasında bulundukları ileri sürülmektedir. Meseleye bu açıdan bakanların kanısınca, Lâtin Amerika ülkeleri, kapitalizmin dengesiz gelişmesi kanununa rağmen, aynı aşamanın çerçevesi içindedirler. Bazıları, orta gelişmenin başlangıcında bulunmakta, en gelişmişleri de, kapitalizmin yüksek gelişme aşamasının sınırına ulaşmış durumdadırlar. Bu sentezler, tabiatıyla, (Gunder Frank'ın teorik sonuçları kadar) önemli politik sonuçlara yol açtığı için, üzerlerinde daha geniş ölçüde durmayı gerekli buluyoruz.

Kapitalizmin «orta gelişme düzeyi»nin karakteristik nitelikleri nelerdir? Hangi ekonomik göstergelerle belirleniyor bu «orta düzey»? Söz konusu incelemelerde bu sorulara açık bir cevap bulmak mümkün değil. Eserlerin yazarları, sadece, incelemelerinde karşılaştırma (kıyaslama) metodunu uyguladıklarını ve Lâtin Amerika göstergelerinin en yüksek göstergelerle (Birleşik Amerika ve Batı Avrupa göstergeleriyle) en düşük göstergeler (Afrika ve Asya) arasında orta yeri aldığını belirtmekle yetiniyorlar. Bu da gösteriyor ki, onlar, Lâtin Amerika'nın gerçekten «orta gelişme düzeyi»nde bulunup bulunmadığını anlamak için, kıtamızda kapitalist birikim sürecinin objektif tahlilini yapmak zahmetine katlanmıyorlar. Halbuki böyle bir sonuca, ancak, kapitalizmin günümüzdeki aşamasının konke tahlili yolu ile varılabilir.

Lâtin Amerika'nın ekonomik durumu, gerçekten de iki uç arasında bulunabilir. Fakat bu göstergeler, kıtamızın, kapitalist gelişmesinde, tüm olarak «orta» düzeye ulaştığı anlamına gelmez. Ülkelerimizden bazıları bir hayli yüksek bir ekonomik gelişme düzeyine ulaşmış olmalarına rağmen, bütün Lâtin Amerika'nın «orta düzey» çerçevesi içinde bulunduğuna inanmak güçtür. Bu teörinin taraftarları, iddialarını ispat etmek için iki göstergelyi sık sık öne sürüyorlar. Bunlardan birisi, insan başına düşen ortalama gelir (dolar olarak); öteki de insan başına düşen ortalama sermaye miktarıdır (yine dolar olarak). İlkine ait 1963 yılı göstergesi şöyledir: Birleşik Amerika'da 2764, Lâtin Amerika'da 345, Afrika'da (Güney Afrika hariç) 103 dolar. İkinciye ait 1964 yılı göstergesi: Birleşik Amerika'da 666, Lâtin Amerika'da 63, Afrika'da (Güney Afrika hariç) 21 dolar. (!)

İşte bu rakamlara dayanılarak, Lâtin Amerika kıtasının, en gelişmişle en geri kalmışlar arasında orta yeri aldığı sonucuna varılıyor. İyi ama, kanımızca, bütün Lâtin Amerika ülkelerinin «orta» kapitalist gelişme düzeyi aşamasında bulunduğunu yukarıdaki deliller doğrulamıyor. Çünkü:

Birinci, Birleşik Amerika ile Lâtin Amerika arasındaki farkın çok büyük olduğunu rekamlar da gösteriyor (Lâtin Amerika'nın göstergeleri Birleşik

(!) Bk. F. Mieres: «Lâtin Amerika ülkelerinde ekonomik gelişmenin ve devrim sürecinin özellikleri» (Yeni çağ», sayı 2; 1969)

Amerika'nın ancak yüzde 9–12'sidir). Öte yandan, Birleşik Amerika'nın yüzde 3'ü olan göstergesiyle Afrika, Lâtin Amerikaya daha yakındır.

İkinci, bu göstergeler, bütün kıtanın üretim alanındaki gelişme düzeyini sağlam bir şekilde belirlemeye hiç de yeterli değildir.

Kapitalist gelişmenin orta düzeyine ulaşmış ülkeler kavramı, bizim anlayışımıza göre, Lâtin Amerika'nın henüz ulaşamadığı bazı bellibaşlı ekonomik göstergelerin varlığını gerektirmektedir. Bu arada şunu bir daha söyleyelim ki, kıtanın gerek üretim yapısında, gerekse bu ekonomik yapıyı meydana getiren unsurların nispi paylarında değişiklikler olmuştur. Biz, bunu inkâr etmiyoruz. Bizim değindiğimiz mesele, bu değişikliğin değerlendirilmesidir. Orta gelişme göstergeleri çizelgesine girmeyen diğer delillere bakınca, «kapitalist gelişmenin orta düzeyindeki «ülkelerin durumunu belirtirken daha titiz davranmamız gerektiğini anlıyoruz. Gerçekten, istihdamın yapısı, gayri sâfi geliri sağlayan sanayi kolları, teknik öğretim düzeyi vb. hakkındaki verilerden anlaşıldığına göre, Lâtin Amerikâ ülkelerinden çoğunun ekonomik gelişme seviyesi, henüz, kapitalist gelişmenin orta düzeyi denen seviyeden çok aşağıdır.

İşkollarının yapısı hakkında bir fikir edinmek için 1 numaralı çizelgeye bir göz atalım. Bu çizelgede görüldüğü gibi, 1965 yılında köy ekonomisinde Lâtin Amerika'daki bütün faal nüfusun yüzde 46.1'i, imalât sanayinde ise sadece yüzde 13.8'i çalışmıştır. Bu konu üzerinde ayrıntılı bilgi vermeye çalışacağız: İmalât sanayii, fabrika üretimiyle zanaatçı üretimini içine alır ve bunların nispi payları, sırasıyla, yüzde 7.5 ve 6.3'tür. Bu iki rakamı insan sayısına çevirelim: İmalât sanayiinde 1965 yılında genel olarak 10.546.000 kişi çalışmıştır. Bunların 5.734.000'i (yüzde 54.4'ü) fabrikalarda, 4.812.000'i (yüzde 46.6'sı) zanaatçı işletmelerinde işlemiştir. Bu rakamlar, zanaatçı üretiminin ekonomide hâlâ büyük bir payı bulunduğunu göstermektedir.

Bazı ekonomi dallarının gelişme eğilimini de gözden geçirmek ilginç olacaktır. Köy ekonomisindeki faal nüfus son 15 yılı içinde yüzde 8 azaldığı halde, imalât sanayiinde hiçbir artış olmamış, hatta 1960–1965 yılları arasındaki dönemde bir azalma görülmüştür. Hizmetler alanında ve «çeşitli işler» de sıçrama derecesinde büyük bir artış vardır. Lâtin Amerika ekonomisine emperyalist sızmasının bir sonucu olan yozlaşma (deformasyon) bu son rakamlarda açık seçik görülmektedir.

İşgücünün ülkelere ve ekonomi dallarına dağılımının çözümlenmesi de aynı sonucu veriyor: İşgücünün çoğunluğu köy ekonomisinde ve hizmetler alanında, sanayide daha azdır. 2 numaralı çizelgedeki veriler bu bakımdan dikkate değer. Görüldüğü gibi, 18 ülkeden 14'ünün tüm işgücünün yüzde 46'sından yüzde 66'sına kadar olan kısmı köy ekonomisinde çalışmaktadır. Aynı ülkelerin tüm nüfusunun sadece yüzde 10–24 arasındaki kısmı sanayide işlemektedir. Bu veriler, 1 numaralı çizelgede verilen rakamları doğrulamaktadır.

Çizelge 1

Lâtin Amerika ülkelerindeki faal nüfusun ekonomi dallarındaki oranı (yüzde hesabıyla)

Ekonomi dalları	1950	1960	1965
Genel	100.0	100.0	100.0
A. Köy ekonomisinde	54.1	48.6	46.1
B. Köy ekonomisi dışındaki üretimde	43.1	48.4	49.8
1. Sanayi, inşaat ve Komünal işletmelerde	23.1	24.2	23.9
a) Maden sanayiinde	1.0	1.0	1.0
b) İmalât sanayiinde	14.2	14.1	13.8
Bunlar arasında:			
1) Fabrikalara	6.8	7.5	7.5
2) Zanaatçı işletmelerinde	7.4	6.6	6.3
c) İnşaatla	3.7	4.0	3.9
ç) Komünal işletmelerde	4.1	5.0	5.2
2. Diğer dallarda			
a) Ticaret ve maliye	7.4	9.0	9.5
b) Hizmetler	12.8	15.3	16.4
Bunlar arasında:			
1) Devlet cihazında	3.2	3.6	3.8
2) Çeşitli hizmetler	9.6	11.7	12.6
B. Çeşitli işlerde (!)	2.3	3.0	4.1

Lâtin Amerika ülkelerinin büyük çoğunluğunda sanayi sektörünün ulusal gelirin yaratılmasına katkısı azdır. Çünkü, sermayenin yapısı düşük düzeyde ve sınırlıdır (Bk. Çizelge 3). Yirmi ülkeden yalnız sekizinde

(!) Bunların büyük bir kısmı işsiz ve yarı işsizdir, tesadüfî gelirle yaşarlar.

(Arjantin, Bolıvya, Şili, Güyana, Meksika, Peru, Uruguay ve Venezüella'da) sanayiın ulusal gelirin yaratılmasındaki payı biraz fazladır. Geri kalan on iki ÷lkede ise, köy ekonomisinin nisbi payı büyüktür. Emperyalist ekonomisinin yozlaştırıcı etkileri altında olan köy ekonomisi büyük bir durgunluk içindedir. Bunlar, Lâtin Amerika'nın ekonomik gelişme düzeyini belirlerken gerçek dışı değerdendirmelerden vazgeçmek için yeterli verilerdir sanırız.

Kanımızca, köy ekonomisi, Lâtin Amerika ÷lkelerinin çoğunda ekonominin en önde gelen dalı olarak kalmaya devam ediyor. Bu ÷lkelerde köy ekonomisinin karakteristik özellikleri şunlardır: az verimlilik, ekstanzif işleme metodunun yaygınlaşması. Genellikle Kuzey Amerika tekellerinin ellerinde bulunan ve modern makinelerle, dış pazarlar için işletilen plân-tasyon tipi tarım işletmeleri de vardır.

ç) *Yapının tekins olmayışı ve gelişme dengesizliği.* Lâtin Amerikan'ının ekonomik yapısının tekins olmayışı gelişmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu yapı, yukarıda da söylediğimiz gibi, çeşitli unsurlardan meydana gelmiştir. Lâtin Amerika ÷lkelerinin gelişmesindeki dengesizliğin asıl sebebi de, bu unsurların nisbi paylarının değışik oluşudur. Kapitalizm-öncesi kalıntıların «ağır leşi», kıtamızdaki memleketlerin ekonomik gelişme alanında daha yüksek bir aşamaya ulaşmalarına engel olmaktadır. Durum böyleyken, bütün Lâtin Amerika ÷lkelerini aynı gelişme aşamasında (kapitalist gelişmesinin orta düzeyinde) göstermeye kalkışmak, üretim yapılarının tekinsten meydana geldiğini ve bunlarda temel çelişkinin yalnız kapitalist çelişki olduğunu kabul etmek demektir. Böyle bir şey, bilindiğı üzere, sadece, üretim organizmlerinde kapitalist olmayan yapısal unsurların bulunmadığı memleketler için söylenebilir. Bunlardaki temel çelişkileri, halk yığınlarının en çetin problemlerini çözecek yetenekte olmayan kapitalist sistemin kendisi yaratır. Halbuki, Lâtin Amerika (veya kıtadaki ÷lkelerin büyük çoğunluğu), henüz böyle bir düzeye ulaşmış değildir, bu yüzden de, çeşitli yapısal unsurların doğurduğu diğer çelişkiler de temel çelişkiye eklenmektedir.

Çizelge 2

Lâtin Amerika'daki faal nüfusun 1960 yıllarında ülkelere ve ekonomi dallarına göre dağılımı (yüzde hesabiyle)

	Köy ekono- misinde	Sanayide ve bu arada maden sanayiinde	Ticarette ve hizmetlerde
Arjantin	19.2	32.5	48.3
Bolivya	56.9	24.4	18.7 (1950)
Brezilya	51.6	24.8	23.6
Kolumbiya	47.2	19.0	33.8
Kosta Rika	49.1	18.8	32.1
Şili	27.7	28.3	44.0
Ekvador	55.6	18.5	25.9
Salvador	60.3	17.2	23.5
Gvatemala	65.4	14.2	20.4
Honduras	66.8	10.2	23.0
Meksika	54.2	18.9	26.9
Nikaragua	59.7	16.1	24.2
Panama	46.2	12.5	41.3
Paragvay	52.2	18.5	29.3
Peru	49.7	19.0	31.3
Dominik Cumhuriyeti	61.4	11.4	27.2
Urugvay	17.9	27.5	54.6
Venezüella	32.1	20.6	47.3

Lâtin Amerika komünist partileri, gerçek durumu, ortadaki ekonomik etkenleri gözönünde bulundurarak değerlendirmektedirler. Konkre koşulların incelenmesi sayesinde her ülkenin yapısal biçimi tespit edilmektedir. Örneğin, Gvatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua vb. ülkelerin partileri,

kendi memleketlerini yarı-feodal ⁽¹⁾, Arjantin Komünist Partisi Arjantin'i agrar-endüstriyal olarak karakterize etmişlerdir. ⁽²⁾ Venezüella komünistleri ise, bu ülkenin, çeşitli unsurlu bir ekonomik yapıya sahip olduğu, fakat kapitalist ilişkilerin üstün bulunduğu, bu ilişkilerin de bellibaşlı özelliğinin Birleşik Amerikan'ın yeni-sömürgecilik politikasına bağımlılık teşkil ettiği sonucuna varmışlardır. ⁽³⁾

Bu değerlendirmelerin politik anlamı şudur: Ülkelerimizde devrim savaşının bellibaşlı hedefleri aynıdır. Hiç şüphesiz ki, her ülkenin, kendi ulusal koşullarının gerçekleştirilmesini zorunlu kıldığı değişik konkre ödevleri de vardır. Fakat, bunların gerçekleştirilmesi sırasında, yukarıda sözü edilen genel hedeflerin gözönünde bulundurulması lâzımdır.

Politik durum

Lâtin Amerika'nın politik durumu üzerinde yapılan incelemelerin bazılarında, kıtamızın, dünyanın diğer bölgelerinden son derecede farklı olduğu iddiası öne sürülmektedir. Hatta, Lâtin Amerika, bunlara göre, politik bakımdan «katkısız» bir bölgedir. Bundan dolayı da, kıtamızdaki koşulları değerlendirmek için özel bir kategoriler sistemini uygulamak gerekir. Bu görüş, «üçüncü dünya» adı verilen ülkelerle Lâtin Amerika'yı, Lâtin Amerika'nın problemleriyle Afrika ve Asya ülkelerinin problemlerini aynı çerçeve içine sokan, aynı düzeyde gösteren eğilimlere karşı yapılan haklı eleştirilerin bir sonucu olarak doğmuştur. Ne var ki, kıtamızın özgünlüğünü belirtmeye çalışan bazı eleştiriciler, bize göre, şu gerçeği reddetmek suretiyle büyük bir hataya düşmektedirler: Lâtin Amerika'nın politik durumu (özgün biçimlerine rağmen), dünyanın başka bölgelerine uygun olan birçok unsuru da kapsamaktadır. Bu yüzden, politik durumumuzu belirlemek için yeni kategoriler sistemi aramaya hiç de lüzum yoktur. Özleri Marksizm-Leninizm tarafından keşfedilmiş olan çeşitli olayların konkre biçimleri, bilinen kategorilerin yardımıyla incelenmelidir. Bu yapılmadığı takdirde, kanımızca, gerçekler tahrif edilir, ülkelerimizin politik durumu doğru şekilde değerlendirilmez, bu da muhtevadan yoksun, tek biçimde bir devrim sürecinin yürürlükte olduğu görüşünün doğmasına yol açar.

⁽¹⁾ «Yeni Çağ» dergisinin 1966–1968 yılları arasındaki sayılarında bu konu ile ilgili çeşitli makaleler yayınlanmıştır.

⁽²⁾ «Komünist Partisi XIII. Kongresi arifesinde», tezler tasarısı. Buenos Ayres, Ekim 1968.

⁽³⁾ Pompeyo Marques: «Ulusal kurtuluş hareketinin problemleri». Kolumbiya Komünist Partisinin dergisi «Dokumentos Politicos», Mart-Nisan 1967 sayısı.

Çizelge 3

Lâtin Amerika ülkelerinin 1966 yılında, ekonomi dallarına göre ulusal gelir yapısı (yüzde hesabıyla)

	Köy ekono- misi	Sanayi ve bu arada maden sanayii	Ticaret ve hizmetler
Arjantin	15	41	44
Bolivya	23	32	45 (1965)
Brezilya	30	27	43 (1965)
Kolumbiya	32	26	42 (1965)
Kosta Rika	31	19	50 (1964)
Şili	11	45	44
Ekvador	35	26	39
Salvador	32	19	49 (1964)
Gvatemala	29	17	54
Güyan	25	34	41 (1965)
Haiti	49	15	36 (1962)
Honduras	41	22	37
Meksika	17	36	47
Nikaragua	35	19	46 (1965)
Panama	23	20	57
Paragvay	35	19	46
Peru	20	31	49 (1964)
Dominik Cumhuriyeti	24	23	53
Urugvay	16	30	54 (1964)
Vekezuellâ	7	44	49 (1964)
Ortalama	26,50	27,25	46,25

Kaynaklar: ONU: Anuario Estadisco, 1967. «Yearbook National Accounts Statistics», 1965. Ve makale yazarının incelemeleri.

Objektif çözümleme ile şu gerçek ortaya çıkar: Kıtamızda sömürgecilik, yarı-sömürgecilik ve yeni-sömürgeciliğin klâsik biçimi de, yeni biçimleri de vardır. Fransız Güyanası, Surinam, Britanya Hondurası, Porto Riko, Panama Kanalı bölgesi ve Karaip Denizinde birçok ada tam anlamıyla sömürgeci. Bunların genel yüzölçümü 298.182 km. karedir, nüfusları da 5 milyon kadardır. Güyana, Jamayka, Trinidad-Tobago ve benzerleri de yarı-sömürgeci. Lâtin Amerika'da yarı-sömürgecilik, kurtuluşlarına yeni kavuşan Afrika ve Asya ülkelerindekinden farklı biçimdedir. Özgün (spesifik) biçimlerle de olsa vardır ve sokulduğu yerlerin temel ekonomik ve politik mekanizmasını dolaylı yoldan kontrolü altına almak için aralıksız çaba harcamaktadır.

Lâtin Amerika ülkelerinden çoğu, 1810–1825 yılları arasında İspanya ile Portekiz'in egemenliğinden kurtulduktan sonra sömürgeciğe da sıyrılmışlardır. Ne var ki, bağımsız cumhuriyet halindeki gelişmeleri sırasında yeni-sömürge süreci içinde düşmüşlerdir. Birleşik Amerika emperyalizmi, bir yandan kıtanın zenginliklerini talan etmek, öte yandan da, ülkelerimizin gerçek bir politik bağımsızlık içinde gelişmelerine engel olmak için, Lâtin Amerika'yı, karmaşık bir ekonomik ve politik bağımlılık zinciriyle kısıvrak bağlamıştır. Ekonomik tamamlama, «ilerlemek için birlik», «gelişme büroları», «finansman bankaları», «teknik yardım büroları», askerî misyonlar, karşılıklı savunma anlaşmaları, Amerikalılararası örgütler ve benzerleri, bu yeni-sömürge sistemi zincirinin bazı halkalarıdır. Haziran 1969'da Moskova'da yapılan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısının belgelerinde, bugünkü durum şöyle nitelenmektedir: «Lâtin Amerika halkları; bu kıtayı kendilerinin stratejik cephe gerisi sayan ve bağımlı bir duruma getiren ortak sömürücüleri ve başbelâları Amerikan emperyalizmine karşı savaşıyorlar.»

Kuzey Amerika emperyalistleri, her ülkenin politik özelliklerini ve ulusal geleneklerini gözönünde bulundurarak, çeşitli sokulma metotları uygulamaktadırlar. Bazı ülkelerde daha ustalık ve örtülü metotlar kullanmakta, bir kısmında ise daha açık şekillerle, kendi elçiliklerinin ve sayıları pek çok olan «uzmanlık» bürolarının aracılığı ile faaliyet göstermektedir. Örneğin, Orta Amerikan ülkelerinde, hayatın her alanına sokuluşları, kıtanın diğer bölgelerindekinden çok daha açık niteliktedir. Bu yüzden, Orta Amerika kompartilerinin belgelerinde, bu bölgedeki bazı cumhuriyetlerin politik durumu «yarısömürge» veya «sözde bağımsızlık» sözleriyle değerlendiriliyorsa, bu, gevezelik için değil, emperyalizmin bu memleketlere sokuluşunun derecesini belirtmek için yapılmaktadır.

V. İ. Lenin, «Emperyalizm üzerine notlar» ında tahlillerinde bu meselenin özüne nüfuz etmiş ve o devirdeki konre belirtilerini ortaya koymuştur. Çeşitli istatistikleri inceleyerek dünyanın bölünmüş durumunun tablosunu şöyle çizmiştir: a) Mali ve ekonomik bakımdan bağımsız olmayan, fakat

politik bakımdan bağımsız olan ülkeler, b) yarı-sömürgeler, c) sömürgeler ve politik bakımdan bağımlı ülkeler. Lenin, Lâtin Amerika'yı iki gruba ayırmıştır. Bir kısmını «b» grubuna, diğerlerini de «c» grubuna almıştır. Yani o, bu meseleye basmakalıpçı olarak yanaşmamıştır. Sömürgeleştirilmiş bölgeleri gözönünde bulundururken, emperyalizmin Lâtin Amerika ülkelerine sızma sürecinin birçok belirtilerini bazı devletlerin politik bağımsızlıklarında açık olarak görmüştür.

«Kapitalizmin en yüksek aşaması: Emperyalizm» adlı eserinde bu konuyu ayrıntılarıyla işleyen Lenin, mali sermayenin, gelişmesi sürecinde, kendisine kapılarını açmış olan devletleri politik bağımlılığı altına almak gücüne sahip olduğunu örneklerle ispat etmiş ve şöyle demiştir:

«Mali sermaye, bütün ekonomik ve tüm uluslararası ilişkilerde öyle büyük, öyle sonuç belirleyici bir güçtür ki, hatta eksiksiz bir politik bağımsızlığa sahip olan devletleri bile emri altına alabilir. Neketim almaktadır.»

O zamanki koşullar içinde Lenin'in bu sözleri, bağımsız bir ülkenin, çeşitli geçici aşamalar yolu ile (yarı-sömürge bağımlılığı aşaması yolu ile) sömürgeleşmesinin mümkün olduğu anlamına geliyordu. V. I. Lenin şöyle diyordu: «Şunu belirtmemiz gerekir: Mali sermaye ve büyük devletler arasında dünyayı ekonomik ve politik alanlarda bölüşmek için savaşlara yol açan mali sermayeye uygun uluslararası politika, devletsel bağımlılığın birçok geçici biçimlerini yaratmaktadır. Bu devrin tipik devletleri, yalnız sömürge ve yarı-sömürge sahibi olan ülkeler değildir. Aynı zamanda, çeşitli bağımlılık biçimleri içinde bulunan, politik alanda bağımsız, fakat mali ve diplomatik bağımlılık zincirleriyle bağlanmış olan ülkeler de bunun tipik örnekleridir. Bu bağımlılık biçimlerinden birini – yarı-sömürgeyi – yukarıda göstermiş bulunuyoruz. Diğer bağımlılık biçimine Arjantini örnek olarak gösterebiliriz.»

Lenin, eserinde, yarı-sömürgelere örnek olarak Çin'i, İran'ı ve Türkiye'yi göstermiştir. Arjantin'in «bağımlılığın geçici biçimlerinden» birinde bulunduğu görüşünü desteklemek için Şultze-Gevernitz'in şu sözünü almıştır: «Güney Amerika ve özellikle Arjantin mali bakımdan Londra'ya o derecede bağımlı bir durumdadır ki, bu memlekete İngiliz ticaret sömürgesi dense yeridir.» «Sömürge dense yeridir» sözü ile yapılan belirleme, o zamanlar Güney Amerika ve özellikle Arjantin için kullanılmıştır. Bugün ise, mevcut birçok delile dayanılarak, Lâtin Amerika ülkelerinin çoğu için düpedüz kullanılabilir. Lenin'in eserlerinde yer alan «yarı-sömürge» ve «sömürge dense yeridir» terimleri, birer alelâde benzetme değildir, gerçeğin konkre tespitleridir. Burada söz konusu olan mesele, bir devletin, diğerinin ekonomik ve politik yapısını dolaylı olarak kontrol altında bulundurmasıdır.

O zamandan beri elbette ki değişimler olmuştur. Lenin, yarı-sömürgeleri, sömürgeye «geçiş» biçimi olarak görüyordu. Aradan elli yıl geçmiş

bulunduyor. Sömürgecilik, artık tamamıyla iflâs etmiştir. Kapitalizmden sosyalizme dünya çapında geçiş çağı olan günümüzde sömürgecilik yapmak, başka halkların topraklarını istilâ etmek ve elde tutmak şimdi bir anakronizmdir. Bu yüzden, geçici biçimler eski önemlerini kaybetmiş ve emperyalizmin konkre ve aktüel hedefleri haline gelmişlerdir. Sömürgeci yayılım politikasının (yani ülkelerin veya toprakların açıkça istilâ edilmesinin) yerini, yeni-sömürgecilik, başka bir deyişle, bu ülke ve toprakları dolaylı kontrol altına geçirme politikası almıştır. Lâtin Amerika, yıllardır işte bu politikanın hedef tahtasıdır.

Şimdi biz, ülkelerimiz için, yarı-sömürge veya kelimenin klâsik anlamıyla «sömürge dense yeridir» (yani geçici sömürge biçimi) terimlerini kullanmak istemediğimize göre, bunun yeni anlamını kullanmamız, memleketlerimizi, emperyalizmin zamanımız koşulları içinde uyguladığı yeni-sömürgecilik metotlarının kurbanı olarak incelememiz mümkündür (Lenin'in Arjantin örneğinde olduğu gibi). Sömürgecilik, kapitalizmin yükselme dönemine uygundu, ikincisi ise şimdiki aşamasına, tarihsel çöküş aşamasına uygundur.

Devrim süreci

Bu politik ve ekonomik görünüm, bize, şu genelleştirmeyi yapma olanağını vermektedir: Lâtin Amerika komünist partileri tarafından, kendi memleketleri için hazırlanan devrim programları – ki bunlar bütün kıtanın ihtiyaçlarını dile getirmektedir –, bugünkü duruma uygundurlar. Üretim yapısında meydana gelen değişiklikler, ekonomiyi, yeteri kadar geniş ve derin tecins yapı düzeyine ulaştıramamıştır. Bu yüzden de, biçim bakımından bazı değişikliklere uğrasa da, özü bakımından demokratik (veya halkçı), agrar (yani anti-feodal) ve anti-emperyalist bir karakter taşıyan kurtuluş sürecinin muhtevası değişmemiştir. Öte yandan, Amerikan emperyalizminin, yeni-sömürgecilik metotlarıyla kıtamızı ekonomik ve politik bakımdan emri altına almış bulunması, kanımızca, Lâtin Amerika'daki devrim sürecinin, zamanımızdaki anti-emperyalist savaşın birleşik üç büyük kolundan biri olan ulusal kurtuluş hareketi kapsamına girmesine yol açmıştır. Bu gerçeğin unutulması, ülkelerimizin, politik durumu hakkında yanlış görüşlerin doğmasına yolaçabilir, bu yüzden tehlikelidir. Teori, bu kriterden vazgeçilmesini değil, Lâtin Amerika'nın içinde bulunduğu yeni-sömürge bağımlılığının özgün ve konkre biçimlerinin açıklanmasını gerektirmektedir.

Lâtin Amerika'daki kurtuluş sürecinin demokratik ve anti-emperyalist karakterini ve agrar (anti-feodal) muhtevasını, kıtadaki temel çelişkiler belirlemektedir. Kapitalizm-öncesi kalıntıların ve Amerikan emperyalizminin dikte ettiği bağımlılık statüsünün bir sonucu olan gerikalmış üretim ilişkileri, kıtanın bütün ülkelerinde yeni üretim güçlerinin gelişmesini

engellileyip yozlaştırmaktadır. Bazı aşırı sol eğilimliler, kıtadaki kurtuluş sürecinin bugünkü aşamasında demokratik amaçların sübjektif olarak ortaya atıldığını ileri sürüyorlar. Halbuki bu amaçlar, yukarıda sözü edilen temel çelişkilerin doğurduğu objektif etkenler tarafından belirlenmektedir.

Gerçek durum şudur: ülkelerimizin ekonomik gerikalmışlığı, yabancı tekeller tarafından sömürülmeleri, işbirlikçi veya diktatura rejimlerinin yönetimi altında bulunmaları, geçici amaçları gerçekleştirme ödevini ön plâna çıkarmaktadır. Ancak bu ödevlerin gerçekleştirilmesi sayesinde, sosyalist değişimlere geçilmesini sağlayacak ekonomik ve politik koşullar hazırlanabilecektir. Bu dönemde gerçekleştirilecek ödevler şunlar olabilir: Ulusal egemenliği tamamiyle kazanmak, toplumsal hayatı demokratikleştirmek, halk yığınlarının politik bilincini geliştirmek ve ulusal serveti halkın eline vermek. Moskova Danışma Toplantısının belgelerinde devrim süreciyle sosyalizm arasındaki karşılıklı bağlantıdan söz edilirken şöyle denilmektedir: «Dünyanın bu bölgesinde, demokratik ve anti-emperyalist bir savaş hareketi gelişmektedir. Bu devrim süreçleri, sosyalizm yolunu açacaklardır.»

Lâtin Amerika'daki anti-emperyalist yönlü devrim süreci (ki ulusal kurtuluş hareketine özgü bazı ödevleri de kapsamaktadır), birkaç kişinin yahutta şu veya bu örgütün çözümleyeceği bir sorun değildir. Çünkü Amerikan emperyalizmi, mevcut temel çelişkilerin çerçevesi içinde, yeni üretim güçlerinin gelişmesini engelleyen yozlaştırmanın ve gerikalmışlığın en büyük etkenidir. Emperyalizmin gerici eylemleri, onun Lâtin Amerika'daki ekonomik ve politik mevzilerini biraz da olsa zayıflatabilecek her türlü değişikliğe karşı yönelmiştir. Bu durum, halklarımızı ulusal kurtuluş savaşına itmektir. Eğer halklarımız, Birleşik Amerika emperyalizminin diktası altında olmasalardı, devrimin ulusal kurtuluş ödevleri ortadan kalkardı. O zaman devrim savaşı, sadece yapı değişikliğini gerçekleştirme istikametine yönelecekti.

Lâtin Amerika'da kapitalizm-öncesi kalıntıların büyük kısmı köylerde toplanmıştır. Kıtamızdaki ulusal kurtuluş hareketinin esas muhtevasının toprak sorunu olması da bundandır. Güney Ümerika'daki oligarşik rejimler (hatta bunların en ilerici dahi), kendi ülkelerinde toprak sorununu çözecek yetenekte olmadıklarını ıspat etmişlerdir. Çünkü, bunların kendi sınıfsal menfaatleri, bu en önemli yapısal problemin (yani bütün lâtifundiya ve minifundiya mülkiyet biçimlerini ortadan kaldırmak amacıyla toprağın dağıtılması sorununun) kesin olarak düzenlenmesine imkân vermemektedir.

Lâtin Amerika yönetici oligarşisinin bu yeteneksizliği yüzünden, hatta Arjantin, Şili, Brezilya, Meksika vb. gibi en gelişmiş ülkelerde bile köklü toprak reformu meselesi, devrimin ön plânda gelen bir ödevi olmaya devam etmektedir. 4 numaralı çizelge, bu konuda dikkate değerdir.

Lâtin Amerika'nın yedi ülkesinde minifundiya ve lâtifundiya'nın nisbi önemleri ve büyüklükleri (yüzde hesabıyla)

	Yıllar	Minifundiya		Lâtifundiya	
		sayı-ları	Toprak-larının oranı	sayı-ları	Toprak-larının oranı
Arjantin	1960	43.2	3.4	0.8	36.9
Brezilya	1950	22.5	0.5	4.7	59.5
Kolumbia	1960	64.0	4.9	1.3	49.5
Şili	1955	36.9	0.2	6.9	81.3
Ekvador	1960	89.9	16.6	0.4	45.1
Gvatemala	1950	88.4	14.3	0.1	40.8
Peru	1961	88.0	7.4	1.1	82.4

Kaynaklar: ECLA: «Lâtin Amerika üzerinde ekonomik inceleme», 1966

Lâtin Amerika'da objektif bir zorunluk olarak olgunlaşmakta bulunan demokratik, agrar ve anti-emperyalist devrim, kıtadaki «yeni sol» taraftarlarının iddia ettikleri gibi, bilimsel sosyalizmin amaçlarını unutmak veya bu amaçlara bir ihanet değildir. Tekrar ediyoruz: Bu, sosyalist dönüşümlere geçilmesini sağlayacak zemini kuvvetlendirmek için zorunlu bir aşamadır. Şunu da belirtelim ki, böyle bir devrimle sosyalist karakterde değişimler arasında bir «Çin seddi» yoktur. Bu iki kategori, aynı sürecin birer kollarıdır. İşte bu yüzden böyle bir devrimi ardıcıl olarak gerçekleştirecek tek sınıf proteriyadır. O da bu ödevi, ancak, köylü yığınları ve kıtanın çeşitli ülkelerindeki en ilerici çevrelerle birlikte (ittifak halinde) gerçekleştirebilir. Bu devrim sürecinin gelişmesi için gerekli olan şu objektif koşullar da ortadadır artık: Burjuva toplumu çerçevesi içinde çıkış yolu olmayan ekonomik ve politik bunalım ve kıtanın bütün ülkelerinde komünist partilerinin yönetiminde büyüyüp güçlenmekte olan halk hareketi. Uluslararası dayanışma ile desteklenen Küba devrimi zaferi, Lâtin Amerika'daki sınıf savaşının kaçınılmaz sonucunu, yani Amerikan emperyalizmi ile ona bağlı oligarşilerin tam yenilgisini çabuklaştırma mücadelesinde halkımıza esin kaynağı olmaktadır.

DEVİRMCI STRATEJİ VE TAKTİK KARŞISINDA «ULUSAL DEMOKRATİK
DEVİRİM»CİLERİN TUTUMU

Ahmet Saydan

Türkiye, özellikle 27 Mayıs'tan sonra, uzun yıllardan beri Türkiye Komünist Partisi'nin ve diğer bazı yurtsever güçlerin ayrı ayrı yürüttükleri ulusal bağımsızlık hareketinin aydın zümrelere ve oradan da geniş halk yığınlarına doğru yayılma aşamasına girdiği bir ülkedir. Bu yayılmada, 1920-1923 yılları arasında emperyalizme karşı yürütülen silâhlı ulusal kurtuluş savaşının gerek halk yığınlarında, gerekse değişik aydın çevrelerinde bıraktığı ve yeni yetişen kuşakların teslim alarak sıkı sıkıya korumakta olduğu gelenekler çok önemli bir rol oynamaktadır.

İşçi sınıfının, devrimci sendikaları ve politik örgütleriyle ulusal bağımsızlık hareketine sınıksız sarılması, emperyalizmle ve en başta Amerikan emperyalizmi ile Türkiye halkı arasındaki bağdaşmaz çelişkiyi, halk yığınları ile emperyalizm arasındaki çatışmayı şiddetlendirdiği gibi emekçi halkla işbirlikçi burjuvazi arasındaki sınıf savaşını da kenkinleştirmiş, yani hem ulusal, hem sosyal savaşa *süreklilik* niteliğini sağlamıştır. Bilindiği üzere, 1923 yılında emperyalist orduların yenilgisi ile biten ulusal kurtuluş savaşının «cephe savaşı» niteliği kapanmış ve bu kapanış bazı çevrelerde ulusal kurtuluş hareketinin sona erdiği izlenimini uyandırmıştır. Oysa ulusal kurtuluş hareketini yöneten ulusal burjuvaziye bağlı güçlerin ulusal kurtuluşla beraber sosyal kurtuluşu sağlamaya yönelmemeleri, o sıralarda gelisen sosyalist akımın etkisi, emperyalizme karşı savaşın tazeliği ve yurtsever unsurların baskısı ile kurulan ve kapitalist olmıyan gelişme yolunun ilk adımları sayılabilen iktisadi devlet kuruluşlarını meydana getirmelerine rağmen genellikle kapitalist gelişme yoluna sapmaları, ulusal kurtuluş hareketinin bitmesini engellemiştir. Bu hareket, denebilir ki İkinci Dünya Harbinin sonuna kadar çok ağır gelişmiştir. Bu yavaşlamaya emperyalist orduların Türkiyeden kovulmaları, Cumhuriyetin ilânı, hilâfetin ilgası gibi başarılarla emperyalizmin Türkiyeden tamamen atıldığı kanısı da rol oynamıştır. Fakat Türkiye Komünist Partisinin bu devreye ait dokümanlarının incelenmesi ile görülür ki, bu parti, emperyalizmin Türkiye'den atılmasını, padişahlığının ve hilâfetin ilgasını, Cumhuriyetin ilânını büyük başarılar olarak kaydetmekle beraber, ulusal burjuvazinin iktidardaki kolunun kompradorlaşma eğilimini, ağa-derebeyi düzeninin yıkılmamasını, gerçek halkçı ve devrimci reformların

yapılmamasını şiddetle tenkit etmekte ve bu gidişin, günün birinde Türkiye'yi tekrar ve bu sefer başka yollardan emperyalizmin kucağına iteceğini belirtmekte, işçi sınıfını, emekçi halkı, yurtsever aydınları bu gidişi önlemek üzere devamlı olarak uyarmaktadır.

İkinci Dünya Harbinden sonra burjuvazinin emperyalizmle işbirlikçilikte sağladığı birikimin açık politik bir güç kazandığını görüyoruz. Marşal Plânı, Truman Doktrini ve daha sonra NATO'ya girilmesiyle bu birikim, politik alanda işbirlikçi burjuvazi ile emperyalizmin hegemonyası için bir temel halini almıştır. Aşağı yukarı 25 yıldanberi süregelen emperyalizmle işbirlikçi burjuvazinin Türkiye'deki hegemonyası, bu 25 yıl içinde işbirlikçi bir zümrenin halk yığınları ve yurtsever aydınlar gözünde demaske edilmesi, Türkiye Komünist Partisinin, daha Kuruluş Kongresinde, yani 1920 Eylülünde üzerinde ısrarla durduğu ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerinin ayrılmazlığı fikrinin halk yığınlarına ve geniş aydın çevrelerine maledilmesine yardım etmiştir.

Bu bakımdan diyebiliriz ki, sosyal kurtuluş, son yıllarda gelişen ulusal kurtuluş hareketinin en önemli ve ayrılmaz unsuru olmuştur. Bu iki nitelik, yani ulusal kurtuluş ve sosyal kurtuluş artık aydın çevrelerin ve emekçi yığınlarının gözünde birbirinden ayrılmaz şekilde kaynaşmışlardır. Ulusal kurtuluş hareketinin yeni niteliği ve başta gelen vasfı da budur. Bu bakımdan memleketin içinde bulunduğu şartlara göre devrimci bir strateji ve taktik çizebilmek için ulusal kurtuluş hareketinde gelişmekte olan bu niteliği görmek gerekmektedir. Kendilerine «Ulusal Demokratik Devrimciler» adını takanların ulusal kurtuluş hareketindeki bu iki niteliği birbirinden ayırdıkları, devrimcileri şaşırtmak, işçi ve öteki devrimci güçleri burjuvazinin ve dolayısı ile de emperyalizmin peşine takmak üzere çırpındıkları görülmektedir. Bundan ötürü denebilir ki, bunların tutumu ne ulusaldır, ne demokratik ve ne de devrimcidir.

«Ulusal Demokratik Devrimci»lere göre, yarım kalmış burjuva demokratik devrimini tamamlama aşamasında bulunuyor Türkiye. Bu yolda yürümek ve toplumu batı kapitalist ülkelerinde mevcut burjuva parlamenter demokrasisi aşamasına ulaştırmak gerekiyor. Bu aşamada sanayi gelişecek, burjuvazi ve işçi sınıfı «dengeli bir gelişmeye» kavuşacak, toprak ilişkilerinde batı kapitalist ülkelerindekine benzer kapitalist işletmeciliği sağlayacak bir toprak reformu yapılacaktır. Sanayi burjuvazisi kuvvetlendiği nisbette, bu burjuvazinin ve orta tabakaların emperyalizme karşı direnişi artacak ve Türkiye'de batı kapitalist ülkelerinde görülen bir «toplum düzeni» kurulacaktır. Bu bakımdan günümüzün başta gelen devrimci şiarı sosyalizm değil, ulusal bağımsızlıktır. «Ulusal Demokratik Devrimci»ler bu şiarları savunmada öylesine ileri gidiyorlar ki, sosyalistlerin toplantılarını bir komandocu gibi basıyor, sosyalist militanları dövüyor ve sosyalist hareketi parçalayıp yerle bir etmeye kalkışıyorlar.

Her şeyden önce şunu tesbit etmek gerek: «Ulusal Demokratik Devrimci»lerin iddialarının aksine, ulusal bağımsızlık fikriyle sosyalizmi, özellikle Türkiye'deki son gelişmelerin ışığında birbirinden ayırmaya imkân yoktur. Bilimsel sosyalizmin kurucularından Karl Marks, Fransız burjuva devriminin tahlilini yaptığı «18. Brumer» adlı eserinde Fransız devrimini boğmak üzere bir yandan İngiliz, bir yandan Alman gericilerinin Fransa'daki kralcı ve gericilerle ittifakını ve devrim hareketine karşı silâhlı saldırılara kadar varan müdahalelerini inceledikten sonra, devrim hareketlerinin ulusal bağımsızlıkla sıkı sıkıya bağlı bulunduklarını, ulusal bağımsızlık hareketinin dar bir milliyetçilik hareketi olmadığını, devrimin, gericiğin uluslararası ittifaklarına, gerici dış saldırılara karşı başarı ile kendini savunabilmesi için uluslararası devrimci bir dayanışmaya muhtaç olduğunu kaydeder. Marks, bu fikirlerini, Birleşik Amerika'nın Kuzey eyaletlerinin, başkan Linkoln önderliğinde, Güney Eyaletlerindeki köle düzenini yıkmak için giriştikleri savaşı savunurken, aynı zamanda, Paris Komününün tahlilini yaparken geliştirir.

Büyük Oktobr Devriminin önderi Lenin'in, emperyalizme karşı dünya ölçüsünde sürdürülen sınıf savaşında, bir yandan insanın insan tarafından sömürülmesini önleyen toplum düzenini, yani sosyalizmi kurarken, bir yandan da ulusal bağımsızlığı, halkların kaderlerini tayin hakkını savunduğu da bir gerçektir. Çünkü Büyük Oktobr Devrimi ile, Sovyetler Birliği işçi sınıfı, kapitalizmin yıkıntıları üzerinde yeryüzünün ilk sosyalist devletin temellerini atarken, başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere irili ufaklı 14 emperyalist devletin saldırısına karşı bir yandan sosyalist düzeni, bir yandan da ulusal bağımsızlığı savunuyordu. Bu demektir ki uluslararası ölçülerde sürdürülen sınıf savaşı, objektif olarak, ulusal bağımsızlıkla sosyal kurtuluş hareketlerini birbiriyle kaynaştırıyor, birleştiriyor.

Gelelim Türkiye: Türkiye Komünist Partisinin ulusal kurtuluş savaşının en kanlı ve en zor günlerinde doğduğu, mayasına, kanına ulusal kurtuluş ve ulusal bağımsızlık fikirlerinin sağlam bir şekilde yerleştiği, gerek Mustafa Kemal, gerekse Ali Fuat Cebesoy gibi Ulusal Kurtuluş Savaşını yöneten ve tarihini kaleme alanlar tarafından kabul edilen tarihsel bir gerçektir. TKP'nin 50 yıllık varlığı sırasında savunduğu emperyalizme karşı, ulusal bağımsızlıktan yana fikirler ve bu yönde sürdürdüğü savaşlar, sosyalizm fikriyle ulusal bağımsızlığın birbirinden ayrılmayacağını göstermektedir.

Ulusal kurtuluş hareketinin bugünkü aşamasında bu süreç neden acaba TKP'nin savunduğu ulusal ve sosyal kurtuluş fikrinin paralelindedir de, ulusal burjuvaziye bağlı güçlerin savunduğu ulusal kurtuluş anlayışının yanında değildir? Çünkü ulusal burjuvaziye bağlı güçlerin ulusal kurtuluş anlayışı genellikle ulusal kurtuluş hareketine paralel olarak sosyal kurtuluşa varamıyor. Sosyal kurtuluş fikri TKP'nin ulusal kurtuluş fikrinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ulusal Kurtuluş, sosyal kurtuluşla tamamlan-

madığı takdirde günün birinde elden gitmeye mahkûmdur. Çünkü, emperyalizmi arka kapıdan içeriye alacak, ulusal kurtuluşu sırtından hançerliyecek, işbirlikçi bir zümrenin gelişmesi için gerekli olan bütün sosyal, ekonomik ve politik imkânlar olduğu gibi kalacaktır.

Ulusal Kurtuluş Savaşından sonra iktidarı ele alan ulusal burjuvazi, hiçbir zaman sosyal kurtuluşu ve iç barışı sağlamaya yönelmedi. Cephelerde yurdu savunurken kanını esirgemedi. Memet, cepheden dönüşünde yine marabacı, yarıcı, kiracı ya da ırgat olarak, ağa veya çiftlik beyi zümresinin kölesi olarak kaldı. Ulusal burjuvazi, demokratik bir toprak reformu fikrinden her zaman korkmuştur. Burjuvazinin bu kolu, padişahı, halifeyi yurttan kovdu ama, padişahlığın dayandığı köydeki sosyal-ekonomik ve politik düzeni olduğu gibi elde tuttu. Halkının % 71,6'sı hâlâ köylerde yaşayan Türkiye gibi bir ülke için bunun nasıl tutucu, hattâ yıkıcı bir anlam taşıdığı bugün her zamankinden daha açık görülmektedir. Türkiye Komünist Partisi demokratik toprak reformu fikrini, eli yıldır burjuva iktidarının her türlü terörüne rağmen kahramanca savunmaktadır. Çünkü, ulusal bağımsızlığın korunması, ulusal bir sanayi kalkınmasının sağlanması, kompadorlaşma sürecinin önlenmesi, önemli ölçüde, TKP'nin savunduğu demokratik toprak reformunun uygulanmasına bağlı bulunmaktadır.

27 Mayıs, ilerici yurtsever güçlere, toplumda büyük burjuvazinin yekpare hegemonyasını sarsmak, burjuvazideki ayrışma sürecini hızlandırmak, işçi sınıfına, öteki devrimci güçlere derlenip toparlanmak imkânını verdi. Fakat 27 Mayıs'tan sonra da toprak ilişkilerinde Osmanlı feodalitesinden kalma ilişkileri demokratik ve hızlı bir şekilde değiştirme yönüne gidilmedi. Hatta köy emekçilerinin politik alanda aktif rol oynama hakkı bile, partilerin ocak, bucak teşkilâtlarını kaldırma kararı ile kısıtlandı. Bu kararın 1961 Anayasasına da geçirilmesi, köy emekçilerini, ağalık, derebeyliği, şeyhlik, aşiret reisliği gibi köylerde Osmanlı feodalitesinden kalma, politik, ekonomik ve moral bakımdan teşkilâtlı düzene eli kolu bağlı bir şekilde teslimden ve bu yığınları emperyalizme bağlı işbirlikçi politik akımların «parlamentar bir düzen içinde» oy deposu haline getirmekten, yani emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin hâkimiyetinin devamını sağlamaktan, hatta geçici bir zaman için de olsa bu hâkimiyeti daha da kuvvetlendirmekten başka bir sonuç vermedi.

İçinde yaşadığımız aşamada devrimci ulusal kurtuluş hareketi, mili burjuvazinin ulusal kurtuluş anlayışından önemli bir derecede ayrılmış ve TKP'nin 1920 Kuruluş Kongresinde tesbit ettiği esaslara yönelmiştir. Ulusal kurtuluş fikri ve sosyal kurtuluş hareketi birbiriyle öylesine hızlı bir kaynaşma sürecine girmiştir ki, bu eğilim, bazı yurtsever burjuva çevrelerini (solcu kemalistleri) de etkilemeye başlamıştır. Böylece TKP'nin savunduğu ulusal kurtuluşu sosyal kurtuluşla bütünleme fikri ulusal bir hedef olmak aşamasına ulaşmıştır.

Ulusal kurtuluş ile sosyal kurtuluş hareketlerinin Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu aşamada günden güne daha fazla kaynaşmaya doğru yönelmesi, «ulusal demokratik devrimci»lerin, önce burjuva parlamenter demokrasisi aşamasına ulaşmak gerek, şelinde ortaya attıkları ana fikirlerine taban tabana zıt tarihsel bir gelişmedir. Ulusal ve sosyal kurtuluş hareketi toplumun objektif gelişme koşullarının baskısı altında birbiriyle kaynaşıyor ve bu kaynaşma işçi sınıfının öncülüğünü ve onun iktidara ulaşmasını kaçınılmaz hale getiriyor. Oysa burjuva parlamenter demokrasisini geliştirmeyi ulaşılması kaçınılmaz bir aşama olarak kabul etmek, işçi sınıfının ve öteki ulusal güçlerin bir yandan işbirlikçi burjuvaziden, bir yandan da emperyalizmden kurtulma savaşında burjuvazinin öncülüğünü kabul etmek gibi bir sonuç doğurmaktadır.

Türkiye, Ulusal Kurtuluş Savaşından sonra, hatta Osmanlı imparatorluğunun son döneminde kapitalist yola girmiştir. Fakat Türkiye'nin içine girdiği «kapitalist yol» kendine öz bir «kapitalist» yoldur. Bunu, batı kapitalist ülkelerindeki kapitalist gelişme yolu ile karıştırmamak gerekir. Çünkü Türkiye batı kapitalist ülkelerinin aksine, az gelişmiş bir tarım ülkesi ve gelişmiş kapitalist ülkelerin ham madde kaynağı, açık pazarı, askeri ve politik bir basamak noktası olmaktan kurtulamamış bir ülke durumunda kalmıştır. Türkiye'de bazı sanayi kolları kurulmuş, fakat sanayileşme devrimi başaramamıştır. Bundan ötürü sanayi burjuvazisi hegemonyayı büyük ticaret burjuvazisinden, ağa-derebeyi gibi köy ekonomisine hâkim ve aynı zamanda gerici politik bir potansiyel temsil eden zümrelerin elinden alamamıştır. Kısacası, Türkiye'de sanayi burjuvazisi topluma hâkim olacak derecede gelişmemiş, derebeyi kalıntıları ilişkilerini ortadan kaldırmayı ve toprak ilişkilerinde batı kapitalist ülkelerindeki anlamda kapitalist yolu sağlamayı başaramamıştır. Çünkü toprak ilişkilerinde «kapitalist gelişme» deyimini kullanırken Türkiye'deki gerçekleri dikkatle göz önünde tutmak gerekir. Batı ülkelerinde köy ekonomisinde kapitalist gelişme iki temelli ve kaçınılmaz şarta bağlıdır. 1. Derebeyliği tasfiye eden ve kapitalist işletmeciliği kolaylaştıran burjuva toprak reformu. 2. Sanayileşme sürecinin hızla gelişmesi. Batı Kapitalist ülkelerindeki köy ekonomisinde kapitalist işlemecilik yukarda saydığımız iki şartın dışında düşünülemez. Orta Avrupa'da ve bazı Batı Avrupa ülkelerinde 18. yüzyıldan ve özellikle Fransız Burjuva Devriminden sonra, kapitalist toplum, bu yollardan geçerek gelişmiştir.

Türkiye köy ekonomisinde son yıllarda gelişmekte olan «kapitalist işletmecilik», makine, gübre, pazar, hatta kredi imkânları bakımından dışa, emperyalist tekellere bağlı büyük çiftlik işletmeciliğidir. Çünkü Türkiye'de, köydeki «kapitalist işletmeciliği» besliyecek ağır sanayi ve kimya sanayii kurulmamış, kredi imkânları da büyük ölçüde dış finansmana bağlı kalmıştır. Bunun dışında İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerin etrafından gelişen sebzeçilik, meyvecilik gibi tamamen kapitalist işletme

esasına dayanan ilişkiler dışında Türkiye köy ekonomisinin çok önemli bir payı hâlâ «yarı kapalı ev ekonomisine» dayanmaktadır. Küçük, hatta orta işletmelerin başlıca kaygısı pazar değil, aile ihtiyaçlarını sağlamak, ancak bu ihtiyaçlardan arta kalan kısmını kasaba pazarlarına indirmektir. Yani Türkiye’de büyük ölçüde iç pazar için üretim işletmeciliği – batı kapitalist ülkelerinde olduğu gibi – kurulmamıştır. Dışardan alınan makineler, dış kredilerle kurulan ve en çok pamuk, fındık ve tütün üretme alanlarında beliren kapitalist işletmecilik ancak kısmen iç pazarlara bağlıdır, yine büyük ölçüde emperyalist tekellerin uluslararası pazarlarına ihraç etmek ve gelirinin önemli bir kısmını bu yoldan sağlamak yolundadır. Bu bakımdan Türkiye’de büyük tarım işletmeciliğini Prusya tipi geliştirmeye bile benzetmek doğru olmaz. Türkiye’nin köy ekonomisi büyük toprak ağalığının, gelişmekte olan büyük tarım işletmeciliğinin, büyük ticaret burjuvazisinin, yani emperyalizmle ittifak kuran zümrelerin hâkimiyetinde kalmıştır.

Avrupa’nın kapitalist ülkelerinde ise durum bunun tamamen aksinedir. Bu ülkelerde burjuvazi sanayileşme sürecine daha geçen yüzyılın başlarında entansif bir şekilde girmiş, derebeyliği kaldırmış ve köylerde kapitalist ilişkiler kurabilmiştir. Sanayi burjuvazisi, özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru tekelleşmeye yüz tutmuş, emperyalizme yönelmiş, tekel-ler arasında yer yer karteller kurulmuştur, fakat sanayi burjuvazisi hegemonyayı ulusal ölçülerde elinde tutmaya dikkat etmiştir. Bu Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi kapitalist ülkelerde işçi sınıfının burjuvaziye karşı ağır şartlar altında, hatta zaman zaman kanlı bir sınıf savaşı sürdürdüğü bir devirdir. 19. asrın ikinci yarısından sonra batı kapitalist ülkelerinde işçilerin, politik haklar bir yana, genellikle sendikal haklardan bile yoksun oldukları, bu hakları elde etmeye çalışanların kanlı bir teröre tâbi tutuldukları tarihsel bir gerçektir. Bu devirde iççiler, sosyalistler ve sendikacılar sendika ve toplantı özgürlüğü, sekiz saatlik işgünü, ilk öğrenim hakkı, çocukların fabrikalarda çalıştırılmasının yasaklanması, ve vergi adaleti konularında savaştıkları göz önünde tutulacak olursa batıdaki burjuva parlamentarizminin nasıl kanlı ve despotik bir yoldan bugünkü parlamentarist seviyeye geldiği görülür. Avrupa’da işçi sınıfı sendikal ve politik teşkilâtlarını kurma hakkını, yer yer 19. yüzyılın sonlarında, yer yer 20. yüzyılın başlarında elde etmiştir. Bu bakımdan batı kapitalist ülkelerinde gördüğümüz parlamenter burjuva demokrasisine son 50 yıl içinde işçi sınıfının çetin mücadeleleri sayesinde ulaşılmıştır. Fakat parlamenter burjuva demokrasisi dediğimiz sistemin gelişmiş kapitalist ülkelerde sermayenin hâkimiyetini ve burjuvazinin iktidarını devam ettirmekten başka bir sonuç vermediği de meydandadır. Parlamenter demokrasisi denen sistemde, burjuvazi, işçi sınıfına karşı sürdürdüğü sınıf savaşında, devlet organlarına hâkim olma imkânlarından geniş ölçüde yararlanmaktadır. Hatta büyük tekel-ler arasındaki birleşmeler ve bilimsel-teknolojik devrim

hızlandıkça işçi sınıfının mutlak ve nisbi yoksullaşması da artmaktadır. Bu durum, büyük tekellerin, batı kapitalist ülkelerinde de — Birleşik Amerika'da olduğu gibi — doğrudan doğruya devlet organlarına girmelerini ve tekel-devlet kapitalizmini kolaylaştırmıştır. Öte yandan işçi sınıfı, burjuvaziye ve büyük tekellere karşı sürdürdüğü sınıf savaşında burjuva parlamentarizmi çerçevesinde bazı demokratik haklara kavuşmuş, sendikasını, siyasi partisini kurabilmiş, hatta burjuva parlamentosundan kapitalist sınıfa karşı savaşında faydalanma imkânlarına kavuşmuştur. Fakat, dediğimiz gibi, büyük tekellerin devlet organlarındaki hâkimiyeti arttığından, kapitalist ülkelerdeki parlamenter sistem bu hâkimiyeti devam ettirme aracı olarak kalmaktadır.

Türkiye az gelişmiş ve emperyalizme bağlı kapitalist bir ülkedir. Bu koşullar içinde, «ulusal demokratik devrimci»lerin ileri sürdüğü bir aşamaya ulaşmak için burjuvazinin hegemonyasını kabul etmek gerekir. Yani «ulusal demokratik devrimci»lerin sınıf savaşında ve işçi hareketindeki objektif tutumları burjuvazinin hegemonyasından yanadır. Ulusal burjuvaziye bağlı güçlerle belirli meselelerde, meselâ ulusal bağımsızlık, demokratik reformlar konularında cephe politikası yürütmeyi, toplumun, bağımsızlık, kapitalist olmıyan gelişme yolunda ileri adımlar atmasını sağlamak maksadı ile ulusal burjuvaziye bağlı güçlerle ittifaklar kurmayı, «ulusal demokratik devrimci»lerin yaptığı gibi toplumu burjuvazinin hegemonyasında kapitalist ilişkilerin geliştirilmesine, modernleştirilmesine doğru yöneltme çabasını birbirine karıştırmamak lâzımdır. Çünkü bunlardan birincisi, toplumu, kapitalist olmıyan gelişme yoluna, ulusal bağımsızlığa, yani daha yüksek demokratik aşamaya ulaştıracak, ikincisi ise, toplumu burjuvazinin, emperyalizmin hegemonyasında tutacak niteliktedir.

Bugün Türkiye'de kapitalist olmıyan gelişme yoluna doğru bir birikimin varlığı inkâr edilemez. Bu birikim işçi sınıfının ve öteki devrimci güçlerin emperyalizme ve işbirlikçi burjuvaziye karşı sördürdüğü ulusal ve sosyal kurtuluş savaşı ile birlikte geliyor, olgunlaşıyor. Bu gelişme, ulusal güçlerin günün birinde iktidara ulaşmasını sağlayacak, memleketi gerçek bir demokrasi ve kapitalist olmayan gelişme yoluna yönetecektir.

Sanayileşme sürecini bütünlemek, demokratik bir toprak reformunu başarmak ve toplum bünyesinde devrimci dönüşümler sağlamak, ancak işçi sınıfının öncülüğünde devrimci güçlerin iktidarı ile başarılabilir. Cumhuriyet tarihi, burjuvazinin bu gibi devrimci dönüşümleri yapmaktan, yani, ulusal bağımsızlığı, sosyal adaleti, sanayileşmeyi ve toplumu demokratik düzene ulaştırmayı sağlamaktan âciz olduğunu, sınıfsal menfaatlerinin bu devrimci tutuma müsaade etmediğini yeteri kadar ispat etmiştir.

«YENİ ÇAĞ» ın

1969 yılının 12 sayısında yayınlanan yazılar:

I. Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma

Toplantısı dökümanları

	sayı	sayfa
Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma		
Toplantısının Bildirisi	7	481
Çağımızın bugünkü aşamasında emperyalizmle savaşın ödevleri; Komünist ve İşçi Partileriyle bütün anti-emperyalist güçlerin eylem birliği	7	484
Vladimir İliç Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümü dolayısıyla Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısının çağrısı	7	515
Viyetnama bağımsızlık, özgürlük ve barış	7	517
Güney Viyetnam Cumhuriyeti Geçici Devrimci Hükümetine telgraf	7	521
Barışı koruma bildirgesi	7	522
Arap halklarının, İsrail saldırısına karşı yürüttükleri savaşın desteklenmesi hakkında bildirge	7	525
Yunan komünist ve demokratlarıyla dayanışma çağrısı	7	526
Endonezya komünistlerine mesaj	7	527
Haiti yurtseverlerini destekleme çağrısı	7	528
<i>II. Dünya Komünist Hareketi sorunları:</i>		
<i>Brejnef L.:</i> Komünist hareketi yeni bir yükseliş dönemine girdi	8	561
Averspers P., Novi V.: Çekoslovakya'da yeni gelişmeler	10-11	
<i>III. Lenin'in yüzüncü doğum yıldönümüne doğru</i>		
<i>Frevil J.:</i> Lenin ve Fransadaki devrimler	10-11	
<i>Gioldi K.:</i> Kominternin üçüncü Kongresinde	8	609
Günümüzde Leniniana	4	278
<i>Hamis S., Rozalief Y.:</i> Lenin ve uluslararası Kurtuluş hareketinin bugünkü sorunları	12	
<i>Mikoyan A.:</i> Devrimci ve devlet adamı olarak Lenin'in dehâsı	9	

	sayı	sayfa
<i>Obişkin O.:</i> Lenin'in can yoldaşı	4	288
<i>Rozental E.:</i> Lenin'in yaşadığı yerlerde; Lenin İsviçre'deyken	7	529
<i>Sobçak Y.:</i> Polonya'da iki yıl	12	
<i>Suhodeef V.:</i> Doğup büyüdüğü şehirde	5	355
<i>Suslof M.:</i> Leninizm ve zamanımız	6	401
<i>Vodis Ç.:</i> Lenin'in yönetmenliğinde çağdaş komünist hareketinin doğuşu	6	426
<i>Voroşilof K.:</i> Ölümsüz insan	12	
<i>Volonief P.:</i> Lenin ve Bolşevik Partisinin, Oktobr Devrimi arifesinde, askerleri kazanmak için yürüttükleri mücadele	10-11	
<i>IV. Sosyalizm kuruculuğunun teori ve pratiği</i>		
<i>Jivkof Jivko:</i> Bulgaristan Halk Cumhuriyeti 25 yaşında; Leninizmin Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde kazandığı zafer	9	
<i>Ulbricht V.:</i> Sosyalist Almanya 20 yaşında	10-11	
<i>V. Komünist ve işçi partilerinde</i>		
<i>Aversperg P.:</i> Çekoslovakya'da sosyalist toplumu geliştirme çalışmaları	1	53
<i>Güyo R.:</i> İleri demokrasi ve sosyalist Fransa için	6	442
<i>Krauze H.:</i> Alman Komünist Partisinin program tasarısı	8	621
<i>Stringos L.:</i> Yunanistan komünist hareketinin bazı sorunları	1	41
Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisinin ellinci kuruluş yıldönümü	10-11	
<i>Yespersen K.:</i> Birlik ve ötesi (Danimarka Komünist Partisinin XXIII Kongresinden notlar)	4	261
<i>Papayoanu E.:</i> Gericilere ve harpçilere karşı	10-11	
<i>Sinureya T.:</i> Endonezya'da Komünist hareketinin durumu	10-11	
<i>VI. Emek ve Sermaye</i>		
Gelişmiş Kapitalist ülkelerde işçi sınıfının durumu	4	241
<i>Gibson C., Kuçko V.:</i> Savaşa yeni yeni güçler katılıyor	5	321

	sayı	sayfa
<i>Hal G.: Emperyalizmin tarihinde ve bunalımlarında büyük değişimler</i>	10-11	

VII. Yuvarlak masa toplantıları

<i>Çağdaş kapitalizm, bilimsel-teknolojik devrim ve işçi sınıfı</i>	1	1
<i>Sovyetler Birliği işçi sınıfının bugünkü durumu (Leningrad işçileri konuşuyor)</i>	5	343
<i>Sosyalizm köylülere neler verdi (Kooperatiflerde birleşen Bulgar köylüleri anlatıyor)</i>	9	
<i>Sosyalizm ve aydınlar: Almanya Demokratik Cumhuriyeti bilim ve kültür adamları konuşuyor</i>	10-11	

VIII. Tarihsel tecrübe ve zamanımız

<i>Alman Komünist Partisi 50 yaşında (AKP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Marks Reyman'la mülakat)</i>	1	28
<i>Besera L.: Oportünizmin kökenleri</i>	6	457
<i>Endruşçek T.: İkinci Dünya Harbi otuz yıl önce başlamıştı</i>	9	
<i>Ho Şi Min yoldaşın hatırası önünde saygı ile eğiliyoruz</i>	9	
<i>Sirmai I.: Macar Sovyet Cumhuriyetinden alınacak bazı dersler</i>	4	268

IX. Olaylar ve yankılar

<i>Bronarek Z.: Paris görüşmeleri</i>	3	216
<i>Gözlemci: Emperyalistler gerginliği arttırıyor</i>	4	307
<i>Hamis S.: İsrail'in tehlikeli davranışları</i>	?	
<i>Krişnan N. K.: Hindistan'daki politik olaylar</i>	12	
<i>Nizami E.: Pakiştan'daki savaşın öğrettikleri</i>	12	

X. Demokratik güçlere baskı

<i>B. K.: Baskıya ve demokratların kavuşturulmasına karşı Protesto, protesto, protesto</i>	3	229
<i>İspanya'da: Halklar zorbalığı reddediyor</i>	3	235
<i>Yunanistan'da</i>	3	236

XI. Tarihten sayfalar:

<i>Koplenig Y.: En büyük işçi örgütü</i>	3	212
--	---	-----

<i>Ponomaref B.:</i> Komünist Enternasyonalin elliinci kuruluş yılında: dün ve bugün	3	163
<i>XII. Dokümanlar mektuplar ve anılar</i>		
Emperyalizmi suçlama belgesi	8	577
Komünist Enternasyonalin elliinci kuruluş yıldönümü	3	161
Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi		
Prezidyomunun harp tehlikesi sorunu ile ilgili kararı	3	195
Lenin'e mektuplar	3	205
<i>XIII. Konferans, Kitap ve dergiler</i>		
<i>A. L.:</i> Birleşik Arap Cumhuriyetinde Sosyal-ekonomik gelişme sorunları	7	536
«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin danışma toplantısı	6	480
Fransız Komünist Partisinin geleceği	5	377
<i>H. P.:</i> İdeoloji komünistlerin en etkili silâhıdır	4	315
<i>H. Y.:</i> Barış savaşçılarının Berlin toplantısı	8	615
Sovyet komutanları anlatıyor	6	471
Valdek Roşe'nin yeni kitabı	5	377
<i>XIV. Fikir değiş-tokuşu forumu</i>		
<i>Beserra L.:</i> Lâtin Amerika'da devrim sürecinin karakteri ve özü	12	
<i>İnozemtsef N.:</i> Emperyalizmin bugünkü stratejisinin bellibaşlı özellikleri	4	293
<i>Ştaygervalt K.:</i> «Üçüncü yol»un havarisi Herbert Marküze'nin teorileri üzerine eleştiri notları	8	624
<i>Ulyanovski R.:</i> Kapitalist olmayan gelişme yolunun bazı sorunları	10–11	
<i>XV. Çeşitli yönleriyle Lâtin Amerika ülkeleri</i>		
<i>Atias V.:</i> Şili Marksistlerinin yeni eserleri	2	145
<i>Eskalante E.:</i> Honduras Komünistlerinin çalışmalarından notlar	2	138
<i>Gonsales H.:</i> Savaş meydanında ölen kahramanlardan biri	2	143
<i>Honama M. S.:</i> Gvatemala Emek Partisinin yanlış yoldakki akımlarla mücadelesi	2	126
<i>Mieres F.:</i> Lâtin Amerika ülkelerinde ekonomik gelişmenin ve devrim hareketinin özellikleri	2	86

	sayı	sayfa
<i>Mostovets N.:</i> Lâtin Amerika ülkelerinin komünist partileri	2	119
<i>Podilia L.:</i> Bolivya «gerillâları» çetin bir direnişme ile karşılaşılıyorlar	2	140
<i>Sepeda M.:</i> Küba devriminin onuncu yıldönümü	2	81
<i>Teytelboym V.:</i> Lâtin Amerika'da aydınlar ve gençler	2	105
XVI. Özel sayfalarımız		
<i>Demir Y.:</i> Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantıda TKP MK Birinci Sekreteri Y. Demir yoldaşın konuşması	7	543
<i>Demir Y.:</i> Bir yoldaşımızı kaybettik	7	560
<i>Demir Y.:</i> ÇKP Birinci Sekreteri Husak yoldaşa	4	319
Dünya proletaryasının emek bayramı ve devrim marşı	5	382
Enternasyonal ve notası	5	385
<i>Saydan A.:</i> «Kanlı Pazar» ve ötesi	2	151
<i>Saydan A.:</i> Genel seçimler arifesinde Türkiye'nin ekonomik ve politik durumu	7	552
<i>Saydan A.:</i> Genel seçimler ve ulusal gelişmeler	10–11	
<i>Saydan A.:</i> TKP 49 yaşında	9	
<i>Saydan A.:</i> Devrimci strateji ve taktik karşısında ulusal demokratik devrimcilerinin tutumu	12	
TKP MK'nin halkımıza çağrısı	2	149
TKP MK'nin 30 Nisan günlü kararı	4	319
TKP MK'nin Alman Komünist Partisi 1'ci Kongresine tebrik mesajı	4	320
TKP MK'nin, 14.7.1969 tarihli toplantısında, Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısına katılan TKP delegasyonunun raporunu görüşerek aldığı karar	7	550
TKP MK'nin Bulgar Komünist Partisi MK'ne tebrik mesajı	9	
TKP'nin Viyetnam Emekçi Partisi MK'ne yolladığı telgraf	9	
TKP MK'nin Seçim çağrısı	9	
<i>Üstüngel S.:</i> Sürekliyici devrimci güç	1	69
<i>Üstüngel S.:</i> Likidatör-bozguncu akımlarla mücadele	5	387
TKP MK'nin ABSP MK'ne kutlama mesajı	10–11	
TKP MK'ne	10–11	

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Lenin'in 100. doğum yıldönümü yaklaşırken

Kliment Vorosiłow

Ölümsüz insan 857

Y. Sobçak:

Lenin'in yaşadığı yerlerde: Polonyü'da iki yıl 866

S. Hamis – Y. Rozaliel

Lenin ve ulusal kurtuluş hareketinin bugünkü sorunları 878

Olaylar ve yankılar

Navayyana Kaliyana Krişnan

Hindistan olayları 887

Emine Nizami:

Pakistan halkının savaşından alınacak dersler 899

Özel sayfalarımız

A. Saydan

Devrimci strateji ve taktik karşısında «Ulusal demokratik devrim»

cilerin tutumu 925

«Yeni Çağ»ın 1969 yılında çıkan 12 sayısının yazıları 932

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Ruşçası:

Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«Y E N İ Ç A Ğ » – Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyatı 1 lira